

7. joulukuuta 30. 4. 1957

Ristiretkienaikaisen muinaiskalmiston

tutkiminen v. 1954 - 55

Mikkelin Visulahdessa.

Jorma L e p p ä a h o.

Heinäk. 6 pnä 1954 ilmoitti päätoimittaja Tienheimo Mikkeliistä, että Visulahdesta kaupungin ja maalaiskunnan rajalta oli tehty Mikkelin - Juvan uuden maantien rakennustöissä ruumiskalmistoon viittaavia löydöksiä.

Sain heti määräyksen matkustaa paikalle suorittamaan tarkastusta. Töitä johtava piiri-insinööri Jalo Tulosela antoi minulle paikalle tultuani auliisti heti käytettäväkseni jäljellä olevasta vähäisestä työvoimastaan 2 työmiestä parin päivän ajaksi. Itse sain hankittua samoin 2 miestä. Tutkimuksia paikalla suoritettiin 3 päivän ajan 8/7 - 10/7 1954.

Visulahden kartano, jonka omistaa Mikkelin kaupunki sijaitsee Saimaan samannimisen lahden pohjuksessa n. 4 - 5 km kaupungin keskuksesta itään eli Juvalle päin. Juvan vanhaa maantietä oli ruvettu oikomaan nykyaikaiseksi valtamaantiekseksi. Visulahden kartanon ja maantien välinen vanha koivukuja oli puhkaistu kohdassa, joka on alun toista sataa m. maantiestä kartanoon päin. ^(Kukat 1-2) Vanhan kansan tradition kertoman mukaan piti kartanon koivukujan suussa olla ollut aikoinaan kirkko ja hautausmaa. E. Sarasmo olikin inventointimatallaan suorittanut koepistoksia koivukujan suun ympäristömaastossa täysin negatiivisin tuloksin v. 1938. Koivukujasta itään on maasto lähinnä tähän ilmansuuntaan viettävää peltoa. Heinäkuun alkupäivinä tasoitettiin tällä pellon kohdalla olevan tien reunoja ja pohjaa raivaustraktoriakin käyttäen. Tällöin työmiehet T. Levänen, P. Häyrinen ja H. Tarkiainen havaitsivat traktorin nostamana tien eteläreunasta muutamia kymmeniä m. koivukujasta itään pienen rautaisen tappuran (13441:1). Parisen kymmentä m. itään tien eteläsivua lapiolla tasoittaessaan he osuivat naisen ruumishautaan, lähinnä sen pääpuoleen. (13441:2-6). Miehet ilmoittivat heti löydöstään työnjohdolle, joka kuten sanottu päätoimittaja Tienheimon välityksellä ilmoitti löydöstä Muinaistieteelliselle Toimikunnalle.

Paikalle tultuani tutkin ensin naisen ruumishaudan loppuun.

(Hauta I). Vainajan pää, vasen olka ja puolet rintakehää a.o. koruineen oli kaiveltu ylös. Kartasta no 3 ja valokuvasta 17,987 selviää mitä siitä oli vielä jäljellä. (13441:7-11). Maakerroksen paksuus haudan päällä oli vain 35-40 cm. Maa osoittautui olevan hienoa hautausmaaksi soveltuvaa hiekkaa. Maantien sivua ruvettiin nyt avaamaan koivukujan suuntaan ja alaspäin. Tihein pistokokein edettiin kunnes n. 17²⁵ m. "ylöspäin" naisen haudasta heti peltomulta kerroksesta ja sen alta paljastui kaksiosainen n. 150 x 130 cm suuruinen kiveys (kartta no 4 ja valok. 17,989). Suurimmat kivistä pari ulottui pellon tasaiseen pintaan vastaten p. lukua 1,45. Kun kiveyksestä oli poistettu paljastui syvyydessä 1,83 - 1,89 kiveyksen pienemmän osan alta maassa oleva erittäin selvä ruumishaudan kuva, selvin mitä koko kalmistossa myöhemminkään tavattiin. Kartta no 5 valok. 17,986). Suunta oli länsi-lounaasta itä-koilliseen. Hautakuvan pituus oli 165 cm ja leveys 40. Se oli muuten suorakaiteen muotoinen paitsi että toinen pää oli terävä. Tämän pään kapeat sivut muodostivat keskenään miltei suoran kulman. Kiveyskerroksen pisteet A ja B merkittiin teräspuikoin ja painettiin syvempään seuraavaan kerrokseen. Kiveyksen pienempi osa osoittautui ~~siis~~ erilliseksi tämän hauta III:n kiveykseksi. Miltei heti suuremman kiveyksen alta paljastui miehen haudan kalusto veitsineen ja tulusvälineineen sekä miehen haudassa tavallisine yksinäisine pronssihelmineen (13441:12-15). Kaivausten aikana vallitsi suorastaan hirvittävä helle joka muuttui muutenkin kuivan hienon hiekan tuhkapölyksi, josta ei voinut tehdä minkäänlaisia havaintoja. Oli miten oli, itse vainajasta emme tavanneet jälkeäkään. Samoin emme pystyneet edes varmuudella määrittelemään hauta II:n kuopan syvyyttä sen muodosta puhumattakaan. Ainoiksi tiedoiksi jäivät löydökset, joiden syvyys vaihteli 1,81 - 1,85:n välillä.

Kun hauta III:n "kuvaa" kaivettiin syvempään n. 10 cm alkoi paljastua varsinainen ruumishauta. Se osoittautui hyvin pienikokoiseksi (korkeintaan 130 cm pituiseksi) naiseksi tai keskenkasvuiseksi tytöksi. Vainaja oli haudattu yksipuiseen ruumisarkkuun, josta oli jälkiä jalkopäässä vajaat

10 cm pituudelta n. 25 cm leveydeltä. "Ruuhen"puujälkiä oli selvänä havaittavissa vasemmalle sivulle aina vyötäisten vaiheille. Oikealla sivulla puujäljet ulottuivat tosin häviävän heikkoina aina ulkopään tasalle. Pääpuolessa puujätteet olivat tyystin hävinneet. Pääkallo oli tuhoutunut niin ettei ollut jäljellä kuin vähäisiä jätteitä hammaskiilteestä. Kiilteen joukossa oli pieni hopeabrakteatti (suuhun pantu sielunraha Manalan lautturille?) (13441:17). Se on samaa tyyppiä kuin "Rinne, Suomen Mäkilinnat" k. 58. Vainaja oli varustettu tyypilliseen tapaan. Kuitenkin hän oli ilman hopeakoruja, sormusta (38) lukuunottamatta. Myöskään ei ollut korvalusikkaa. Esiliina oli vyötäisiltä taivutettu kaksinkerroin. Reunustus oli koottu eripaksuisista vaskikierukoista. Tämä omalaatuinen tapa selviää oheisesta 1/1:-een piirretystä kartasta (kartta n:o 6.). Vasemmalta kupeelta löytyi raudan jätteitä, jotka osoittivat panssariketjun jätteiksi; ne suuntautuivat sirppimäisenä kaarena kohti puukkoa ulottumatta kuitenkaan siihen. Itse hautakerroksen suurin p. luku oli 200 (alapää) ja korkein 1,89. Hautauden tutkiminen muuten aloitettiin klo 7.30. Pakattuna se oli klo 19.00. Tutkimukset oli lopetettava tähän.

Paikalla käynyt Mikkelin kaupungin hallitus lupasi, että kaupunki todennäköisesti tulisi myöntämään melkoisen avustuksen v. 1955 tutkimuksia varten. Kaupungin hallitus lupasi rauhoittaa koko pellon, sillä näyttihän selvältä, että uusi "Tuukkala" oli löydetty.

V. 1955:n tutkimukset.

Talven aikana tuli ilmoitus että kaupungin hallitus oli myöntänyt tutkimuksia varten 200.000:- suuruisen avustuksen. Maalaiskunta kieltäytyi kuitenkin antamasta apuaan. Varojen hankinnassa olivat päätoimittaja A.A. Tienheimon ansiot erittäin suuret.

Toimikunta määräsi allekirjoittaneen johtamaan Visulahden tutkimukset. Apulaisinani toimivat ylioppilas Rauno Turunen varsinaisena "työ-mestarina" sekä piirtäjinä ja erikoiskaivajina maisteri Lea Hyyryläinen, lehtori Terttu Piispanen, ylioppilas Lahja Räsänen (1 viikon) ja koululai-

nen Pekka Sarvas. Kaupungin Rakennuskonttorin toimittamia kaivausmiehiä oli päivittäin 2-4.

Kaupungin apu ei rajoittunut pelkästään luvattuun rahasummaan, vaan kaupungin geodeetti teetätti paikasta kartan ^(karta 8-9) ja luovutti ilmaiseksi meille kaupungin ympäristöä koskevat karttalehdet. Rakennuskonttori tasasi tutkimusten jälkeen raivaustraktorilla tutkitun alueen säästäten siten meiltä monta miehen kaivauspäivää varsinaisia tutkimuksia varten. Konttori ei merkinnyt kallista traktoripuolituntista edes kontollemme. Muuten traktorin käyttö tämän tapaisessa työssä on niin uskomattoman nopeata, että aina kun vain sellainen on saatavissa, sen käyttö kalliista tuntimaksustaan huolimatta on kannattavaa, jos vain alue on niin suuri, että sen tasaaminen tulee viemään kaivausmiehiltä aikaa päivän tai pari.

Ilalla 4.7. saavuin Mikkeliin. Seuraava päivä kului töiden järjestykseen. 6.7. päästiin aloittamaan varsinaiset tutkimustyöt. Hautapaikat I-III oli merkitty paaluin maastoon ja heti koekaivausten jälkeen ins. Tulosela oli toimittanut minulle tiekartan paikalta, johon työmaan johto oli merkinnyt kirveen 13441;1:n ja naisen haudan no I:n löytökohdan ^(karta 8). Kun sitten kesällä 1955 saavuimme paikalle, paalut olivat kyllä hävinneet, mutta tien sivussa olevien jälkien perusteella saattoi silmämääräisesti kuitenkin kutakuinkin tarkasti määritellä alueen, johon tutkimukset oli kohdistettava. Maastoon merkittiin 40 x 40 m suuruinen perusneliö, jonka kaupungin mittaus-tekniikko merkitsi maastoon ja kaupungin karttoihin. Ins. Tuloiselan tiekartan annoin kaupungin geodeetille, jotta karttaan tulisi merkittyä tuo neliö ja aikaisemmin tutkittujen hautain asema samoin tarkasti määriteltynä muuhun mahdollisesti esiintulevaan kalmiston osaan nähden. Saadessani tiekartan vähää ennen kaivausten loppumista takaisin oli hämmästykseni melkoinen, sillä hauta I näytti joutuvan 5-6 m perusneliön ulkopuolelle eli n. 15 m lähimmästä tutkituista haudoista VIII ja IX. Maastossa olleen tärkeän kohteen, muuntajan avulla saatoimme heti tarkistaa, että perusneliö oli oikein merkitty maastoon. Ainoalta luonnolliselta selitykseltä tuntui, että

kesän 1954 löytöjä karttaan merkittäessä oli tullut 10 m suuruinen väärin lukema. Toisin sanoen löydöt olivat tulleet merkittyä 10 m liikaa "alas" eli itään. Jos asian laita on näin, osuvat vuoden 1954 löydöt ja kaivaustulokset varsin asiallisiin aseisiin muuhun kalmistoon nähden. Hauta I on tällöin n. 5 m haudasta IX ja haudat II ja III sekä kirves 13441:1 joka sekin on tietenkin edustanut hautaa ~~sekin~~ asettunut komeasti läntisellä suunnalla olevaan etelästä pohjoiseen suuntautuvaan hautajonoon. Jos taas tie kartan mittaukset pitäisivät paikkansa törmäisivät haudat II ja III hauta V:een. Näin ollen ^(karta 9) pääkartta on uskallettu piirtää olettamalla 10 m suuruisen väärinlukeman olemassaoloa. Maastotarkastukseen paikalla ei ollut enää varoja eikä aikaakaan, sillä tutkiminen tiekartan suunnalla perusneliön itäpuolelle olisi ollut suoritettava "leveällä rintamalla" järjestelmällisesti. Maaston melkoinen kaltevuus osoitti myös, ettei voinut olettaa hautoja esiintyvän tällä suunnalla. Tien sivu ja sen reunan päällystä olivat myös jo tasaillut, ettei ollut enää mitään jälkiä kaivausten lopulla havaittavissa kesän 1954:n tutkimuksista. Kaivauskertomukseen haluan kuitenkin merkitä varauksen, että mahdollisesti tiekartan osoittamalla perusneliön itäpuolella on vielä tutkimaton ryhmä hautoja tai sitten on ollut ryhmä joitakin hautoja, jotka ovat tietöissä täysin tuhoutuneet. Ensinnä kohdistettiin koekaivaukset neliön läntiseen ja lounaaseen osaan. Se osoittautui kauttaaltaan olevan savipitoista maata heti peltomultakeroksen alta. Tämän jälkeen siirryttiin tien viereen koilliskulmaukseen. *(Yleiskuvaukset haudan kirkon merkityksillä 20,113-20,115).*

Hauta IV.

Kun peltomulta oli kuorittu ja "koskematonta" kerrosta alettu kaivaa paljastui maasta turpeen alapuolelta kaksi pientä kivikasaa. Niiden väliä oli n. 1 m ja oli väli täynnään likaista maata. Keskikohdan p. luku oli 3,26. Koko haudan pituus oli n. 2,5 m ja suunta länsi-itä. Vainaja osoittautui hyvin kookkaaksi mieheksi, jolla on täytynyt olla pituutta lähes 2 m. Vainajan kalusto oli tyypillinen (13769:2-11) tulusvehkeineen, vyörenkaineen ja veitsineen. Vainajan vasemmalla puolen oli tappara asennossa, joka edellyttää, että tappara on pantu hautaan varsi olkapäällä,

mutta terä edessä. Puolipalanutta, lahoa puuta arkusta (?) oli säärrien päällä. Pohjapunnitus oli pääpuolella 3,43 ja jalkojen puolella 3,53. (Kartta 10-11). (Valok. 20,123-4 ja 20,169-9).

Hauta V.

Parin metrin päässä edellisestä aivan tien vieressä paljastui hauta. Peltomullan alla näkyi 3 perättäistä kiveä ja selvää haudan kuvaa. Kivet rajoittuivat jo luiskakaivantoon. Likamaa oli vahvasti tuhkapitoista. Haudan kuva tuli esiin jo n. 20 cm turpeen pinnan alapuolelta. Kulttuuriin p. luvut vaihtelivat 3,05 - 3,13:n välillä. Syvyydessä 3,32 - 3,37 nelikulmaisen puuarkun rajat tulivat aivan selvinä näkyviin. Ensimmäiset merkit pääkallosta tulivat myös nyt näkyviin (3,32). Maa oli muuttunut puhtaaksi hiesuksi eikä tuhkaakaan ollut enää arkun keskellä. Seuraava kaivauskerros voitiin poistaa tasaisesti 3-4 cm paksuna kerroksena vahingoittamatta arkun reunoja. Pääkallo vain selveni. Muuta ei vielä löytynyt. Punnitukset jäivät tästä kerroksesta tekemättä. Nyt alettiin kaivaa itse hautaa paljaaksi. Naulattomassa veistetyistä laudoista tehdyssä arkussa lepäsi tyypillisessä "visulahtelaisessa" asussa nainen ilman esiliinaa. Vainajalla on tuskin ollut pituutta paljoa päälle 150 cm. (13769:14-37). Kaivausten aikana jo todettiin, että vainajan peittona oli ollut tuohta. Arkun mahdollisesta puupohjasta ei saatettu tehdä mitään havaintoja. Arkun kulmain kohtisuora korkeus, joka voitiin kaivamalla todeta vaihteli kulmissa 7-13 cm:iin. (Kartta 12-18 ja valok. 20,125-6).
20,838.

Hauta VI.

Oli etäisin hauta tieluiskan vieressä läntiseen suuntaan, kynnökosen suurelta osaltaan tuhoama. Maaperä jo miltei kovaa savea. Naisen haudan vajanaista kalustoa (13769:38-48). Haudan teki arvokkaaksi särkynyt roomaanistyylinen kantasormus (42), johon alunperin lienee kuulunut kivi. Mitään varmoja päätelmiä ei haudan suunnasta voi enää tehdä, niin liikultelutuja ovat esineet. (Kartta 16 ja valok. 20,127).

Hauta VII.

Selvä 10 kiven muodostama kiveys. Kiveys oli aivan pinnassa, niin

että pääkallo ulottui peltomulta kerrokseen ja oli auran kynnen vahingoittama. Arkusta ei havaittu minkäänlaisia jälkiä. Miehen hauta tavanmukaisine varusteineen ilman aseita (13769:49-58). Haudan eteläsivulla todettiin tulenpidon jälkiä. Muuten maanlaatu hienoa "tuhkanummea". Ainoa puunjäte tavattiin vainajan vasemmalta kupeelta. Puunjätteen sisäpuolella oli pronssihelmi (56-57). Kuten karttojen punnitustilastoista selviää, hauta on ollut aivan harvinaisen matalalla. (Kartat 77-8 ja valokuvat 20,128-9 ja 20,148-49).

Hauta VIII.

Luukasa hauta. Tuli esiin heti peltomultakerroksen alta niin, että pääkallo ulottui jo hiukan peltomulta kerrokseen. Ilmeisesti syntynyt siten, että uutta hautaa kaivettaessa vanhemman luut on kuopattu syrjään. (Kartta 79 ja valok. 20,131).

Hauta IX.

N. 25-30 cm nurmen pinnasta lukien (3,42) alkoi jo varsinainen löytökerros. Ohuessa päällä olevassa kerroksessa ei ollut tulenpidon jälkiä. Syvyydessä 3,69 alkoi jo vainajan pääkallon otsa näkyä. Vainaja oli ollut haudattu tukevasta, miltei hirsimäisistä puista tehtyyn kehikkoon eli arkuun. Vainajan oikealla puolella oli kehikkoa säilynyt yli 80 cm pituinen kappale ja päälakea vasemmalla ympäröivä kulmaus. Kehikon jäännökset voitiin kaivaa kokonaan esiin. Ne olivat paksuudeltaan n. 5 cm ja korkeudeltaan vielä n. 4-5 cm. Vainaja oli mies ja kalusto oli tavanomaista (13679:59-69). Mitään orgaanisia tekstiili- tai niihin verrattavia löydöksiä ei tavattu. (Kartta n:o 80 ja valok. 20,132-33).

Hauta X.

Luultavasti jälkeenpäin tuhottu hauta. Kaksi kiveä oli molemmissa päissä ulottuen syvyydelle 3,57. Itäisen kiven eteläpuolella oli noki- ja hiililäikkä kooltaan 40 x 60 cm. Sen halki kulki paksuhko hiiltynyt puunjäte. Läikkä ulottui peltomultakerrokseen asti, joten se on luultavasti varsin sekundäärinen. Läikän itäpuolella oli haudan ainoa löydös rautainen veitsi (13769:71). Mitään luunjätteitä ei tavattu. Itäpuolisen kiven alta,

kun se oli nostettu pois, todettiin heikkoja jälkiä arkun kulmauksesta. Länsipuolisessa osassa ei havaittu mitään jälkiä enää varsinaisesta haudasta, vaan "muljattu" maa ulottui pohjaan eli 3,60 syvyydelle. (Kartta n:o 11, valok. 20,134).

Hauta XI.

Tuli esiin jo 25-30 cm peltomultakerroksen pinnan alta. Ei kiveystä eikä havaintoja arkusta. Tavallinen miehen kalusto puukkoineen ja tulusvehkeineen, (13679:72-79). Luuranko visulahtelaiseksi harvinaisen hyvin säilynyt. (Kartta n:o 11, valok. 20,135).

Hauta XII.

Oli edellisen vieressä ja samansuuntainen sen kanssa. Väliä vain n. 70 cm. Kynnösten tuhoama ja aivan löydötön. Luut olivat selvästi liikuneet sillä ne olivat vain n. 20 cm pellon pinnan alla. (Kartta n:o 11, valok. 20,143).

Hauta XIII.

Sijaitsi jo osittain ruokamultakerroksessa. Pääpuolessa 3 kiveä; jäännös ehken laajemmasta hautakiveyksestä. Kivien välissä oli hiilipitoista maata. Luujätteet varsin vähäiset. Kaksi rautaista vyörengasta ja veitset olivat todennäköisesti "in situ". Ne todistivat, että kyseessä oli miehen hauta. Vieressä kulki muuntajan maajohto hautakerroksen syvyydessä, mutta se tuskin lienee vahingoittanut itse hautaa, vaan osittainen tuhoutuminen johtunee kyntämisestä. Heti haudan eteläpuolella maalaatu muuttui kovaksi hiesuksi. (Kartta n:o 11, valok. 20,137).

Hauta XIV.

Ruokamulta/kerros paikalla osoittautui tavallista paksummaksi (n. 30 cm). Heti kun se oli poistettu paljastui sen ja hiekkamaan rajasta selvä hautakiveys. Hiekka kiveyksen ympärillä likaisen harmaata. Korkein kivi ulottui tasoon 3,09, matalin 3,33. Kiveyksen säunta näytti olevan miltei lounaasta koilliseen. Syvyydessä 3,39-3,40. Haudan vieressä paljastui n. 120 cm pituinen ja 40-50 cm levyinen suorakaiteen muotoinen nokimaa-alue,

lue, joka kohtisuoraan ulottui syvyyteen 3,68. Läikästä ei löydetty mitään, mutta mahdotonta ei tietenkään ole että kysymyksessä voisi olla esim. lapsen hauta, lapsen, joka on haudattu ilman antimia. Tämän tyhjän "haudan" suunta on itä-länsi. Kun varsinainen kiveyksen ensimmäinen kerros oli poistettu osoittautui sen alla olevan toista kerrosta vielä 3 kiveä. Kiveys ulottui kaikenkaikkiaan syvyyteen 3,38-3,55. Pääkallo oli syvyydessä 3,50 ja vähäiset alaraajojen jatkeet 3,65-3,69. Koko keskiruumis oli hävinnyt jälkiä jättämättä, kalusto oli taas tyypillinen "vilsulahtelainen" tuluksineen, vyörenkaineen ja veitsineen (13679:84-87). Liikulteltu maa loppui vasta pääkallon alta syvyydessä 3,69 ja raajojen alla 3,74. Mitään erikoisia havaintoja ei tästä pohjakerroksesta pystytty tekemään. Tähän lienee osiltaan vaikuttanut tutkimusten aikoina vallinnut helle, joka pääsi kuivaamaan haudan pohjan. Mahdollisen arkun jätettä tuskin saattoi olla se lahon puunjälki (erittäin heikko), joka tavattiin kiveyksen toisen kerroksen keskimäisen kiven alta. Tasan 1 m:n päässä haudan koillispäästä itään tavattiin keltaisesta kerroksesta syvyydessä 3,48 kasa pajakuonaa. Tuskin niillä on mitään tekemistä itse haudan kanssa. (Kartat 4-5 valok. 20,138-40).

Hauta XV.

Kynnöksen tuhoama. Koskematon maa, paikalla hienoa, pehmeää hiekkaa. Naisen haudan jäännös (13769:88-96). Löytösyvyys 3,07-2,99. Aivan löytöjen lähellä, niistä puolisen m. lounaaseen oli kulmikas n. 40 x 30 cm suuruinen likamaatäplä, jonka keskellä oli vahvaa nokea. Täplän paksuus oli muutama cm ja sen keskusta ulottui syvyyteen 3,11. (Kartta 6, valokuva 20,141).

Hauta XVI.

Pääkallo ulottui melkein peltomulta kerrokseen. Soikeat kupurasoljet, joiden päällä oli tuhta ja alla kangasta olivat olkapäillä. Poikkirinnan kulki panssariketjua. (13769:97-100). Nämä jäivät aihoiksi löydöiksi. Kaivettaessa tuli esiin hyvin heikkona näkyviin arkun vasenta reu-

naa(?). Sitä ei ehditty saada edes kartalle sillä se katosi sitä mukaa, kun se puhdistettaessa kuivui. Vain reisiluista oli hahmoa jäljellä. Kaivauspöytäkirjan mukaan myös kylkiluista oli jotain jälkiä, mutta ainakin kartalle ne ovat jääneet piirtämättä. Näyttää siltä, että kyntäessä keskiruumiin kuin jalkojenkin kohdat reisiä lukuunottamatta ovat tuhoutuneet ja esineistöä on saattanut olla enemmänkin. (Kartta \llcorner , valok. 20,142).

Haudat XVII - XX,

(vierekkäin ja päällekkäin olevat ruumishaudat XVII - XIX ja polttohauta XX. Hautojen XVII - XVIII kohdalta kertomus ei perustu omakohtaisiin havaintoihin, sillä päivänä jolloin ne tutkittiin olin sängyssä kuumepotilaana. XVII - XVIII. Hautojen päällä oli vain yksi kivi. Päällimmäisenä oli mies ja nainen. Miehen pää oli kääntynyt oikealle, joten nainen oli ikäänkuin hänen selkänsä takana. Nainen näytti maanneen selällään. Hautat tulivat esiin heti peltomullan ja hiekkamaan rajasta. Kaivauspöytäkirjan mukaan lienee miehen hauta hieman vahingoittunut peltomultakerrosta poistettaessa. Kummankin vainajan luut olivat suurelta osaltaan tuhoutuneet eräitä raajojen luita lukuunottamatta. Miehen haudan kalusto oli tyypillinen "visulahtelainen" vyösolkineen - renkaineen, tuluksineen ja puukkoineen (13769:102-110). Naisen haudan kalusto sensijaan oli oimittaisen vajavainen. Oikean olkapään vaiheilta löydettiin suuren lattean hevosenkenkäsoljen paljin, joka oli käännetty polvekkeelle viitan kiinnitysneulaksi(?). Neula (13769:114) näyttää olevan pronssia eikä hopeaa, kuten nuo soljet tavallisesti. Palanut ja vääntyillyt hopeisen riipuslevyn katkelma (13769:113) kuulunee ilmeisesti haudan XX:n kalustoon. Sensijaan ohuesta hopealevystä taivutettu leveä ja kulunut sormus (13769:115) ja panssariketjun katkelmat (13769:111-112) kuulunevat tähän hautaan. Vasemman polven ja säären vaiheilta, ulkopuolelta tavattiin komeasti pronssikierukoin koristetun esiliinan alareuna (13769:116). Se oli aivan luonnottomassa asennossa ja todennäköisesti pantu hautaan "pars pro toto". Molempien vainajien suunta oli lounaasta koilliseen. Kun vain ojat oli tutkittu paljastui naisen haudan alta miehen hauta (XIX) jonka suunta oli melkein län-

nestä itään. Miehen haudaksi se pääteltiin ainoan löytöesineensä tuliraudan perusteella. Pääkallo tuli esiin jo syvyydessä 2,76, mutta pohja tavattiin syvyydessä 2,95-2,97. Miehen polvien välissä ja osittain alaraajain päällä oli polttohauta (XX). N. 30 x 40 cm suuruiselta alalta syvyydestä 2,91 kerättiin n. 150 g valkoisia pestyjä ihmisen luita. Luiden joukossa oli sulanutta pronssia ja palanut lasimassa/helmi (13769:120-121). Hopealevyn kappale (13769:113), josta edellä mainitsin kuulunee, kuten sanottu tähän hautaan. Näiden löytäjien perusteella voisi olettaa, että polttohauta on naisen. (Hautoja XVII - XX koskevat kartat 28-7 ja valok. 20,144).

Hauta XXI.

Oli aivan edelläkuvatun hautakompleksin vieressä ja aivan hauta XIX:n suuntainen. Päällä ei ollut mitään kiviä. Kun peltomulta kerros oli poistettu, näillä kohdin alkoi näkyä epämääräinen läiskä tummahkoa likaiselta vaikuttavaa maata. Pääkallo tavattiin syvyydellä 3,04. Sen pohjapunnitus oli 3,15 ja suurin p. luku jalkapäässä 3,20. Kalusto oli tyypillinen visulahtelaisen miehen tuluksineen, puukkoineen ja vyörenkaineen (13769:123-127). Keskiruumis oli kokonaan hävinnyt. Maanlaatu oli tummahkoa hiekkaa syvemmäkin ja se liittyi niin saumattomasti ruostepitoiseen pohjamaahan, ettei pohjan todellista syvyyttä pystytty ehdottoman tarkasti määrittelemään. (Kartta n:o 29).

Hauta XXII.

Peltomullan alta paljastui 6 kiven muodostama selvä kiveys. Kiveyksen ympärillä oli tummaa hiekkaa. Kiveys oli muuntajan maajohdon suuntainen ja kulki johto keskellä kiveystä, joka kumma kyllä ei liene vahingoittunut johtoa kaivettaessa. Vainaja lienee ollut mies, koska hänen mukanaan oli tulukset (13769:128-131). Vainaja oli haudattu päinvastaiseen suuntaan kuin muut kalmiston vainajat: jalat olivat lounaaseen ja pää koillisessa. Hauta oli suhteellisen syvällä, sillä kiveyksen alimmat kivet olivat tasossa 3,72. Maajohto teki erittäin kiusallista haittaa kaivaustöille. Kartoitaja lienee unohtanut merkitä karttaan varsinaiset haudan rajat, jotka muis-

tini mukaan, (tosin hyvin heikkoina) olisi ollut identifioitavissa (Kartta 30-31 valok. 20,145).

Hauta XXIII.

Tuli esiin heti peltomulta/kerroksen alta n. 25 cm syvästä; mutta luuranko oli silti vielä "hahmollaan". Jalkopäässä oli runsaasti hiiltä ja nokea. Varmaa ei ole ovatko ne sekundääriseksi katsottavia. Vainajan oikealla kupeella, terä sisäänpäin oli työkirves (13769:132). Tuluksia ei ollut, mutta sensijaan puukko vyörenkaineen (13769:134-136). (Kartta 32, valok.20,146).

Hauta XXIV.

Miltei heti peltomultakerroksen alta paljastui n. 50-60 cm läpimittainen pyöreähkö nelikulmainen kuopanne, joka oli täynnään sinne kasatun ihmisen luurangon osia. Pääkallo oli keskellä. Kuopan pintapunnitus oli 3,24 ja pohja 3,43. (Kartta n:33).

Hauta XXV.

Miehen polttohauta. Patamainen vähän yli 20 cm läpimittainen ja vajaa 15 cm syvyinen kuopanne, joka oli täynnään poltettuja, pestyjä ja hehkutettuja ihmisen luita yhteensä 900 g. Luiden joukossa oli tulirauta ja puukonterä (13769:137-138). (Kartta n:34 valok. 20,147). Heti peltomullan alla oli hauta. Likäläiskä oli toista m. läpimitaltaan. Sitä ei ymmärretty kartoittaa, koska sen luultiin kuuluvan peltomultakerrokseen. Näin ei kuitenkaan ilmeisesti ole asianlaita. Luut on ilmeisesti kaadettu kuoppaan ilman astiaa tai kangaspussia.

Hauta XXVI.

Kun peltomulta oli poistettu paljastui sen alta selvää haudan "kuvaa", maa oli tummempaa kuin ympärillä. Kiviä oli 5 ilman varsinaista järjestystä. Pohjoisella sivulla ei haudan kuvaa pystytty tarkemmin rajoittamaan. P. luku 3,10-3,11. Kun seuraavaa kerrosta alettiin veistää, havaittiin, että alkoi levitä epämääräisen neliömäiseksi, joten arvelimme aluksi olevan paikalla yhteishaudan. Leveimmillään jälki oli jo p.

luvussa 3,14, josta tasosta on erikoiskartta. Kun kaivausta alettiin jatkaa, likaläikkä pieneni pienenemistään, kunnes vihdoin tasossa 3,41 maasta paljastui suorakaiteen muotoisen arkun ääriviivat, kooltaan n. 55 x 190 cm. Puunjätteillä arkun reunoissa oli vielä paksuutta 2-3 cm, joten arkun reunat ovat olleet alunperin varsin tukevat. Puut ovat ilmeisesti muodostaneet maassa kehyksen tapaisen ilman tasaista puupohjaa, sillä itse ruumis näyttää olleen kehystä kapeammassa ja syvemässä tilassa. Kehys "putosi" kohtisuoraan n. 10 cm tasosta 3,41 n. tasoon 3,51. Kapeamman, kaukalomaisen pohjaosan p. luvut ovat 3,56-3,60, joten se on kehyksen pohjatasoa 5-9 cm syvemmällä. Pääkallon hahmo oli vielä jäljellä. Kalustoon kuuluivat puukko, solki ja vyörenkaat (13769:140-143). Kysymyksessä on siis miehen hauta. Mitään tekstiilijätteitä ei tavattu, vaan maan pohjan kaukalomaisessa osassa oli tavallista tummempaa. (Kartat 35-37 ja valok. 20,150-51).

Hauta XXVII.

Heti peltomulta kerroksen tultua kuoritukseksi näkyi maassa samanlaisen tukevan suorakaiteenmuotoisen hautakehyksen jäännökset kuin edellisessä. Kooltaan kehys näytti olevan suurempi: 75 x 205 cm. Kehyksen sisään puolittain uponneena oli 5 kiveä. Kehyksen reunan p. luvut vaihtelivat 3,45-3,65:n välillä. Kehyksen reunat "putosivat" kohtisuoraan yli osittain tuhoutuneena 20 cm eli tasoon 3,69-3,78. Koko ruumiin yläosa hammaskiilteen jäännöksiä lukuunottamatta oli tuhoutunut jäljettömiin. Vyötäisillä oli piikiveä, käsihioin ja pronssihelmi, sekä ^{vasemman} säären vaiheilla rautainen vyörengas (13769:144-149). Siis miehen ^{vasemman} lonkan kohdalla oli pohjalla puunjätettä todistamassa, että arkussa on ilmeisesti ollut puupohja. (Kartat 38-39 valok. 20,152-53).

Hauta XXVIII.

Kun peltomultakerros oli poistettu osuttiin haudan kiveyksen korkeimpiin kiviin (2,93-2,97). Kiveyksestä muodostui n. 1,20 cm pituinen ja 45 cm levyinen. Ympärillä olevan nokimaaläiskän koko oli n. 1 x 2 m. tasossa 3,05-3,12. Kiveyksen ensimmäisen kerroksen tultua poistetuksi jäi

toiseen kerrokseen vielä 3 kiveä, joista syvimmälle menevän p. luku oli 3,33. N. tasossa 3,20 nokimaa läikkä oli pienentynyt vain 40 x 120 cm suuruiseksi lyhentyäkseen 10 cm alempana vain 1 m pituiseksi. Tasossa 3,49-3,46 tämäkin nokiläikkä hävisi kokonaan. Yksinkertainen selitys kaikkeen on, että maassa on ollut n. 40 cm levyinen kuopanne, jolla on ollut pituutta 1 m verran. Suuren nokiläikän reunoilta maa on kuopannetta kohden viettänyt loivasti. Kuopanteessa on pidetty tulta. Noen ja hiilien joukkoon on kivet kasattu ja kaikki peitetty maalla. Kun kaikki oli poistetty ilmeni, että maa paikalla oli sittenkin liikuteltua. Tasossa 3,51-3,55 paljastuikin kaiken alta puisen arkun "kuva", - suorakaide, jolla oli kokoa n. 1,50 x 50 cm. Arkkuna oli käytetty yksipuista kaukaloa, jonka päät ovat viistotut. Suoran tasaisen pohjan pituus oli vain n. 90 cm. Kuten valokuvista selviää kaukalo pystytettiin melko hyvin tyhjentämään niin, että puiset seinämäin jätteet pysyivät paikallaan. Kova savipitoinen hiesu oli säilyttänyt puun monin kohdin selvänä vaikkakin lahon jälki oli jo varsin ohueksi mennyttä. Lounaispäässä viiston veistoksen jälkiä oli seurattavissa tasosta 3,55 tasoon 3,63. Koillispäässä jopa 3,55:stä tasoon 3,71. Kovaan maaperään kaukalo oli niin taidolla kaivettu, ettei voinut jäädä pienintäkään epäilyä sen alkuperäisestä muodosta. Viistotut päät ulottuivat tasoon 3,79 ja keskikohta 3,83:een. Vainajasta itsestään, joka tietenkin on ollut pieni lapsi, ei tavattu mitään jälkiä. Koillis-
päästä tasosta 3,75 löytyivät särkynyt hopeinen ristiriipus, villanauhas-
sa oleva pieni kullattu hopea helmi sekä pieni rautainen neula (13769:150-
154) olivat ainoat löydökset. Syvimpiä Visulahden haudoista. (Kartat 40-
ja valok. 20,154-57).

Hauta XXIX.

Heti peltomullan alta paljastui n. 1 m mittainen kiveys ympärillä olevine nokimaaläikkineen. Kun kiveys oli poistettu paljastui paikalla tukevahkon arkun puukehysten jäännökset. Se oli suorakaiteen muotoinen ja luoteispäästään vino. Kehys oli tasossa 3,45 - 3,41. Kiveyksen korkein ki-

vi ulottui tasoon 3,13. Kun kaivausta jatkettiin paljastui kehuksesta rikas naisen hauta. Kehys saatettiin kaivaa pystysuoraan alas täysin selvänä ja keskimäärin alun toistakymmentä cm syvänä (tasossa 3,52 - 3,54). Luoteis- eli pääpuolella arkun pää oli kokonaan särkynyt. Yläruumis pääkalloa lukuunottamatta oli pahoin tuhoutunut. Vainajan kasvojen edestä ja arkun reunan vierestä löytyi yhtenä panssariketjujen ruostuttamana rykelmänä naisen rintakorusto soikeine kupurasolkineen, ketjunjakoineen j.n.e. (13769:155-166). Vyötäisten vaiheilta löydettiin poikittaisessa asennossa pronssikahvainen, nahkatuppinen veitsi. Rikkailta vaikuttavia tekstiilijätteitä todettiin vainajan vasemmalla sivulla ja myös hiukan oikealla puolen reiden ja säärtien sisäpuolella. Helteestä johtuen tekstiilejä ei uskallettu tarkemmin ruveta paljastelemaan. Ne peitettiin auringon vaikutukselta. Kun hauta oli muualta saatu tutkittua muodostettiin leveistä laudoista tekstiilijätteiden ympärille muotti. Jäännökset peitettiin savella ja kaiken ylle valettiin n. 20 kg kipsiä. Päälle ruuvattiin laudat. Joitakin päiviä myöhemmin, kun kipsi oli kovettunut ja lastoitettut tekstiilit keikautettiin nurinpäin, jolloin tekstiilin alle (nyt tietenkin päälle) päin jäi n. 8-10 cm paksuinen maakerros. Yritys onnistui muuten paitsi, että tekstiilijätteistä kartalla n:o 177 irtaantui ja meni sekaisin. Museossa tekstiilit täytyi jättää suureksi osaksi edelleen nurinpäiseen asentoon, sillä uutta kääntämistä ne tuskin olivat enää sietäneet. Ne todettiin museossa rikkaasta pronssikierukkakoristelustaan huolimatta varsin heikoksi. On luultavaa, että kääntämishaitasta huolimatta voidaan tuloksiin silti olla tyytyväisiä, sillä tuskinpa niitä millään muullakaan tavoin olisi pystytty pelastamaan museoon. Tekstiilien alta löytyi vahvoja jätteitä arkun puisesta pohjasta. (Kartat 43-46 ja valok. 20,158-61 ja 20,171).

Hauta XXX. ("Härkäuhri").

Kun peltomulta oli poistettu ja varsinaista hiekkaa alettiin kaivaa, huomattiin maassa n:o 2 x 2 m suuruinen likamaa/läiskä, jonka muoto oli jossain määrin epämuotoinen. Jo tasossa 3,35 - 3,40 alkoi esiintyä poltetun ih-

misen luun siruja, eläimen hampaita (13,769:179-180). ja hiiltä noesta puhumattakaan. Tasossa 350 tilanne jatkui samanlaisena. Tasossa 3,66 osuttiin kuopanteeksi muodostuvan läiskän pohjoispuolisessa päässä miehennostannaista pienempään kiveen. Osittain kiven ympäri kiemura-asennossa tavattiin nuoren (n. 1 vuotiaan?) härkämullikan luurangon (13769:181). Luurangosta puuttuivat lavat ja lonkat, joten hyvinkin saattaa arvella sen olevan härkäuhrin. Kun mullikan kallo nostettiin maasta sen mukaan tuli kappale ihmisen poskiluuta kolmine hampaineen (13769:182). Kun kivi (p. luku 3,89) nostettiin pois, sen alta löytyi palanut ihmisen (?) hampaan juuri (13769:184). Eteläpäässä kuoppaa oli runsaasti palanutta puuta - todellista syttää. Palanutta luuta löytyi myös joitakin siruja, mutta kaikenkaikkiaan koko alueesta ja kerroksista saatiin yhteensä poltettua luuta vain yli kourallinen, ei enempää. Uhriluiden kohdalla pohja oli tasossa 3,97, eteläpuolella 3,85-381. Luultavaa on että paikalla ennen uhritoimitusta on ollut parikin tuhoutunutta hautaa, joista toinen (182) on saattanut olla ruumis- toinen (183) polttohauta. Merkillistä on, ettei uhrikuopastakaan löydetty keramiikkaa niinkuin ei koko kalmistostakaan. Kuopan on luultavasti oletetun uhritoimituksen aikana syntynyt. (Kartat 47-49 ja valok. 20,162-63).

Hauta XXXI. ("Mestattu mies").

Heti peltomultaa luotaessa osuttiin harvinaisen komeaan ja samalla selvästi todelliseen tarkoituksella tehtyyn hautakiveykseen. Kokoa kiveyksellä osoittautui olevan 2,40 x 1 m. Kivet olivat tavallista kookkaampia. Haudan itäpäästä peltomultamaasta, mutta kivien välistä löytyi rautainen nuolenkärki, joka löytösuhteistaan huolimatta saattaa olla tahallisesti hautauksen aikana kiveyksen päälle pantu (13769:186). Korkeimmalle ulottuvain kivien p. luvut olivat 3,24-3,35. Kun ensimmäinen kivikerros oli poistettu osoittautui sen alla olevan vielä toinen kerros. Tästä kerroksesta suunnilleen samoilta vaiheilta piin kappale (13769:197). Tämänkin kerroksen tultua poistetuksi osuttiin itse vainajaan. Länsipäässä ei ollut vähäisintäkään jälkeä pääkallosta ei edes tummaa läiskääkään.

Vain vähäisiä jätteitä käsivarren luista ja sen semmoisista. Alaraajat olivat paremmin "hahmollaan". Vyötäisiltä, oikean reiden sivulta ja reisien välistä tavattiin vyösolki ja renkaat, piitä ilman tulusrautaa ja vetsi (13769:187-195). Sivulla vainajan vasemmalla kupeella oli tumma maaläiskä ikäänkuin maatonut pääkallo. Kun läiskä tutkittiin löytyi siitä pronssihelmi (13769:191) ja jätteet ihmisen poskihampaasta. Kysymyksessä täytynee siis olla pääkallo. Vainaja on ilmeisesti teloitettu ja pää asetettu kupeelle viereen. Kummittelun pelosta lienee päälle kasattu autokuormallisen verran kiviä. Kivimassansa vuoksihan hauta täydelleen eroaa muista kalmiston haudoista. (Kartat 50-52 ja valok. 20,159 ja 20,164-65).

Hauta XXXII.

Kun peltomulta oli poistettu osoittautui maassa olevan n. 50 x 100 cm suuruinen tumma läiskä. P. luku 3,26. Tasossa 3,39 kuopanne muuttanut jonkun verran muotoaan, kuten kartasta näkyy. Kuopan pohja oli tasossa 3,50. Kuopan suoralla sivulla oli lahon puun heikkoja jälkiä. Kuopasta löytyi nokea ja hiiltä, ei kuitenkaan sytenä, sekä jokunen murunen poltettua luuta. Jää epävarmaksi onko kuopannetta pidettävä todellisena polttohautana. (Kartta 53-54).

Hauta XXXIII.

Heti peltomullan alta paljastui n. 30 x 40 cm läpimittainen tumma läiskä, jonka toisella sivulla oli 25 cm läpimittainen ja vain 4-5 cm syvyinen maljamainen kuoppa täynnään poltettua luuta (500 g) ja hiiltä. Luut huonosti poltettuja ja pesemättömiä. (Kartta n:o 55 ja valok. 20,166).

Hauta XXXIV.

Oli n. 35 cm läpimittainen ja n. 15 cm syvyinen kuopanne, josta saatiin poltettuja luita n. 700. Olivat hiukan puhtaampia kuin n:ssa XXXIII. Tästä polttohaudasta n. 50 cm lounaaseen oli "tyhjä" 18 cm syvyinen kuopanne täynnään likamaata. (Kartta n:o 56 valok. 20,167).

"Hauta" XXXV"

Ensinnä tavattiin 8-kiven muodostama n. $\frac{1}{2}$ m levyinen ja 1 m pituinen tyypillistä hautakiveystä muistuttava ladelma. Kiveyksen alla ei ollut hautaa. Sensijaan kiveyksen eteläpuolelle levisi n. 70 cm levyinen, n. 120-cm pituinen ja n. 45 cm syvyinen tummaa likamaan täyttämä kuopanne. Tästä muinaisjäännöksestä ei saatu mitään löytöjä. N. 50 cm itään edellisestä löytyi vajaan 50 cm läpimittainen patamainen kuopanne. Syvyys oli n. 40-cm ja kuoppa oli täynnään nokea ja syttä. (Kulttuurias 57)

"Hauta XXXVI eli arina".

Aivan hauta XXXIV:n itäpuolella oli n. 50 x 140 cm suuruinen pienistä kivistä tehty arina, jonka päällä oli pidetty kovasti tulta. Kivet olivat vain yhdessä kerroksessa. Voisi olettaa, että arinaa olisi käytetty ruumiin poltossa, mutta kun ei siitä löydetty ainoatakaan poltetun luun sirua jää tämäkin olettamus avoimeksi. (Kulttuurias 56).

"Kirkon paikka".

Maantien sivuun mutta kuitenkin keskelle hautoja muodostui haudoista tyhjä tila, kooltaan 7 x 11 m. Suunta selvästi länsi - itä. Mahdollista on, että paikalla on ollut puurakennus, joka on hävinnyt jälkiä jättämättä. Koko tyhjä alue kaivettiin pohjiaan myöten perusteellisesti. Mitään kiviperustuksia tai paalunjälkiä ei tavattu. Vain nokiläikkiä, erilaisia kooltaan ja muodoltaan ^(Kulttuurias 58-9) Ne alkoivat heti peltomullan alta eikä niiden ryhmittymisestä voi tehdä mitään varmoja päätelmiä. Ne saattavat tietenkin olla jäännöksiä palaneesta paikalla olleesta rakennuksesta kohdissa, jotka ovat menneet tavallista kulttuurimaan tasoa syvemmälle. Erikoista on, että nokijälkiä ei tavattu itse tyhjäntilan keskustassa, vaan sivuilla. Selvää on myös, että jos paikalla on ollut rakennus - ovat nokiläikät enää aivan viimeiset jäljet siitä. Kaiken muun on aura hävittänyt. Tämä on sitäkin selvempää kuin tiedämme, että hautojen päälliskerrokset miltei kauttaaltaan ovat olleet aurauksen vahingoittamia. Mitä itse rakennukseen tulee voisi olettaa että se on ollut kirkko. Näin vähäis-

ten jälkien perusteella on toivotonta yrittää määritellä rakennuksen pohjakaavaa. Sanottakoon kuitenkin, että paikalle mahtuu hyvin suorakaiteen muotoinen rakennus itä-länsisuunnassa, jolla on ollut pituutta 8-10 m ja leveyttä 5-6 m. Tällöin nokiläiskät osuvat kutakuinkin oletettujen seinien kohdalle.

Visulahden hautojen harvassa ja osittain sekalaisin siellä täällä sijainti johtunee todennäköisesti siitä, että paikalla on muinoin ollut mahtava karsikkokokusikko jonka puiden asema on määritellyt hautojen sijainnin. Oletetaan kirkon ympärillä niitä tietenkin on myös ollut, joten tämäkin seikka puolestaan haittaa rakennusjäännöksen tarkempaa määrittelyä.

"Kaksi isoa kiveä". N. 3,5 m äärimmäisenä länessä sijainneesta osittain tuhoutuneesta hauta VI:sta sijaitsi kaksi rinnakkaista, kookasta kiveä, (ja toisen vieressä kolmas pienempi) joilla oli keskenään väliä n. $\frac{1}{2}$ m. Ne olivat aivan lähellä tieluiskaa. Oletimme aluksi, että kivet olisivat olleet haudan peittona, mutta mitään ei alta löytynyt, vaikka näytti, että kivet olivat paikalle asetettuja tuskin luontaisia. (Kartta n:o 60 ja valok. 20,172). Pienemmän kiven ympärillä oli ikäänkuin punamultaa, mutta voi tämä ehkä johtua jostain rapautumisilmiöstä. Suurten kivien alta alkoi miltei välittömästi kova liikuttelematon savihiesu. N. 6-7 m "kahdesta isosta kivistä" etelään osuttiin n. $\frac{1}{2}$ x 1 m. suuruisen nokipesäkkeeseen, joka alkoi heti peltomultakerroksen alta. Pesäkkeellä oli syvyyttä keskeltä lähes 30 cm. Tarkoitus jäi selvittämättä ja kaivajat ristivät kuopan "mysterioksi", jolla nimellä se on kartalla, (kartta n:o 60).

Erikoiskartat 61-62 ovat kohdasta n. 1-1,5 m. haudasta 26 pohjoiseen. Nokiläikkien merkitys jäi selvittämättä.

Erikoiskartalla 63 olevat kolme peltomullan alta paljastunutta kiveä eivät olleet selvästikään luontaisia, vaan paikalle tuotuja. Niiden merkitys jäi myöskin selvittämättä. Hautoja ei niiden kohdalla ollut,

vaikka aluksi näin näyttikin.

Erikoiskartalla 64 on kuvattuna nokiläiskä, joka sijoittui haudan XXVIII:n perään ja miltei samaan suuntaan kuin se. Kun läiskä on tavallisen hautakuopan pituinen (n. 175 cm) ja levyinen (30-60 cm) ei ole mahdollonta, että se on tyhjän haudan jäännös. Nokiläikkä painui kaltevan kaukalomaisesti alaspäin ollen suurin syvyys n. 13 cm keskellä läiskää. Läiskän nokimaasta ei löydetty luita tai esineitä.

Erikoiskarttaan n:o 72 on merkitty soljen 13769:202 löytökohta. Esine löytyi siinä sangen läheltä hautaryhmää XVII-XX, joka kenties ei ole pelkkää sattumaa. Samaa karttaan on merkitty savi- ja hiekkamaan rajaa.

Kaivausalueen pintapunnitusluvut ovat kartalla 65-71.

Tutkimukset tien pohjoispuolelle osoittautuivat täysin negatiiviksi. Ensin kohdistettiin huomio perusneliötämme vastapäätä olevaan alueeseen. Kartalla n:o 73 on pintapunnitus otettuna $10 \times 10 \text{ m}^2$ suuruisina neliöinä. Alueelle kaivettiin 5 suurempaa koekuoppaa, jotka kaikki ovat kartalla sekä kymmenittäin pienempiä kartalle merkitsemättä jätettyjä. Tulokset olivat täysin negatiivisia. Kun perusneliötä vastapäätä oleva alue oli osoittautunut tyhjäksi kohdistettiin huomio vielä peruslinjan (O-linjan) länsipuolelle. Kartalle n:o 74 ovat pintapunnitukset $2 \times 2 \text{ m}^2$ ruuduilla. Heti löytyikin hautakiveyksen tapainen (kartta n:o 75 ja valok. 20,171). Tämäkin "ladelma" osoittautui luontaiseksi.

Tutkimusten jälkeen kaupungin arkkitehdin ja -puutarhurin kanssa määrittelimme rauhoitettavaksi ja aidattavaksi määrättävän alueen. Rauhoitetun alueen rajat on merkitty pääkartalle. Haudan XXXI:n komea kiveys asetettiin ennalleen ja siten, että se tulisi näkymään maanpinnalle. Alueen lopullisen tasauksen kaupunki ilmoitti suorittavansa myöhemmin ja ottavansa aitaus- ja muistomerkkikysymyksestä yhteyden aikanaan Muinaistieteelliseen Toimikuntaan.

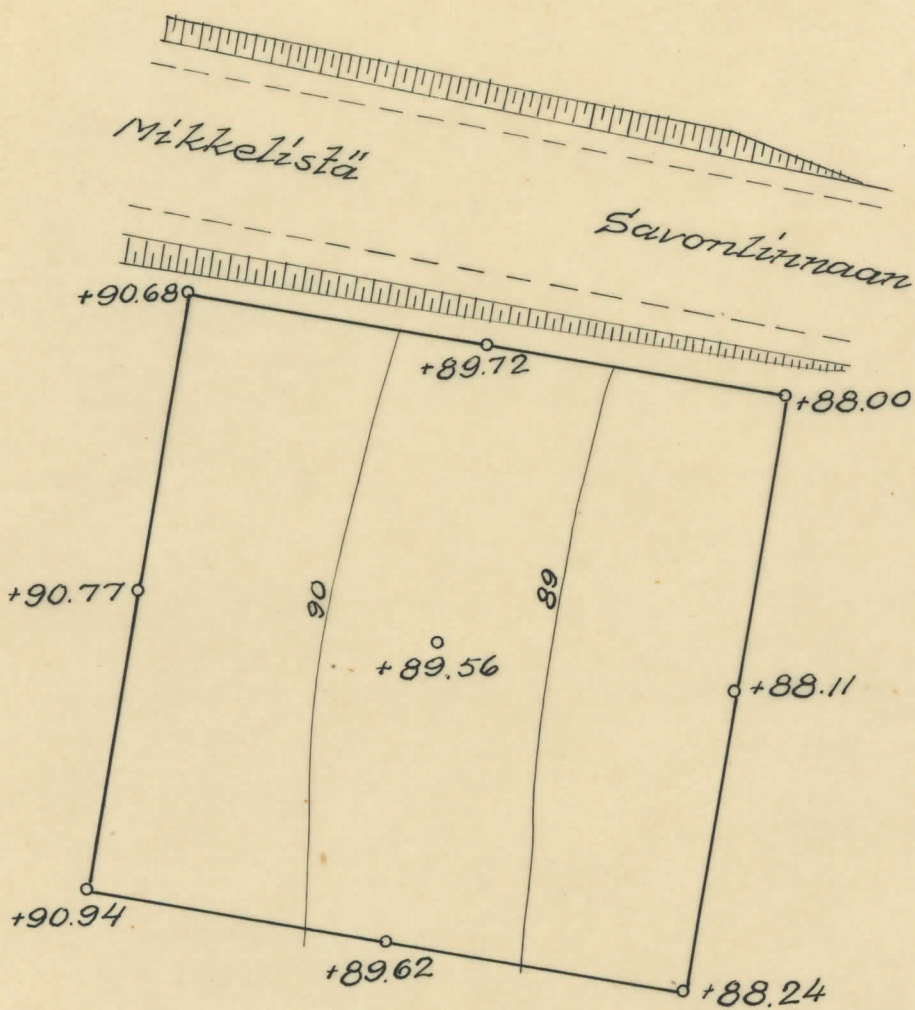
Taiteilija, opettaja Tauno Häkli otti kokeeksi 16 mm kaitaväri-
elokuvanauhalle kuvia haudoista IV ja V sekä läänin maaherran käynnistä
kaivauspaikalla. Nauha on museon arkistossa (neg. 19319).

Tähän kertomukseen kuuluu 75 karttaa, 68 valokuvaa ja 16 mm:n kai-
tavärielokuvanauhaa 32 m. Samaan nauhaan kuuluu myös kuvia Ohralan mui-
naislinnasta. *Lisäksi on saatu lahjana 4 kpl. isokokoisia*
kapt. Kotirannan ottamia valokuvia (KI-IV).

Helsingissä 10.1. 1957.

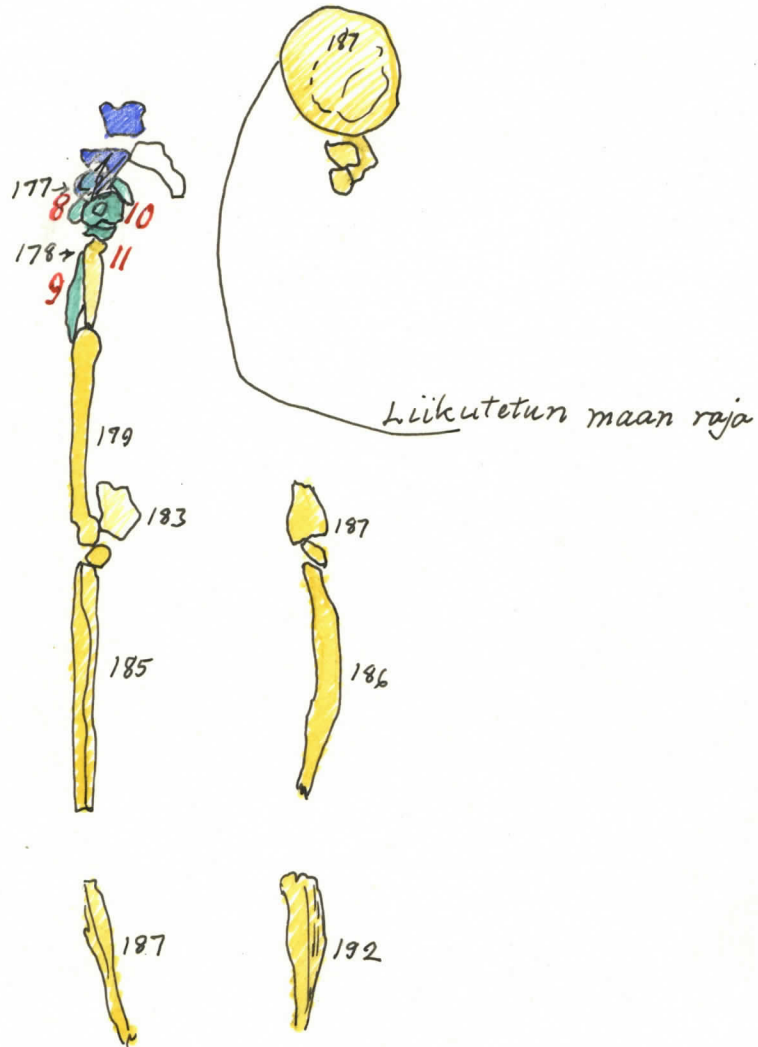
Jorma Leppästä

Mikkeli
Visulahzi
Kartta, löydetty maist. Jorma
Loppäähon paperuista. 13.9.1957. U.S.

Mittakaava 1 : 500

MIKKELI, VISULAHTI
HAUTA I
J LEPPÄÄHO -55
1:10

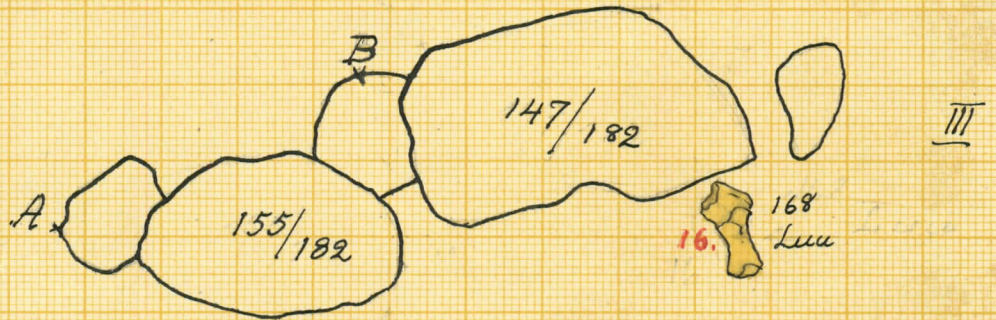
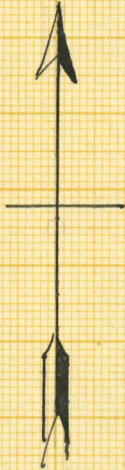
Hauta I et. ja suunta Hauta II 17,8m 45-00

Mikkeli, Visulahti

J. Leppäaho

1:10

Haudat II ja III

Kp = F = 104

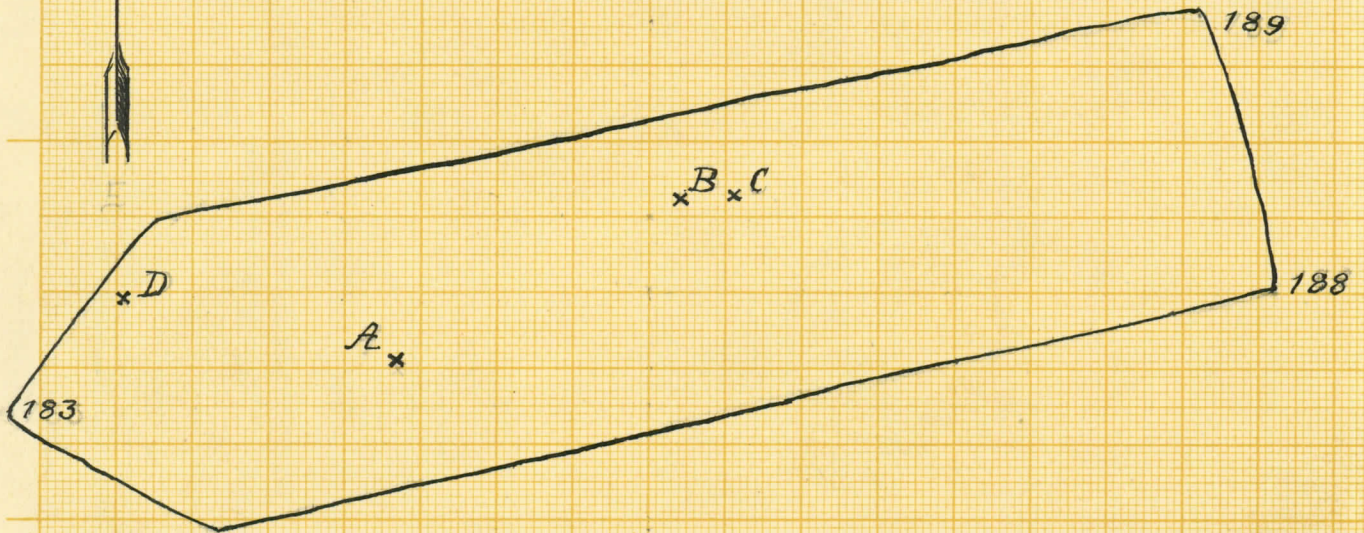
9. 7. 1954.

Mikkeli Visulahti

J. Leppäaho

1:10

Hauta II eikö III?

13.
Tulus- 181
pii

12. 182
Helmi 182

14. 182
Tulus-
rauta

15. 185
Veitsi

9. 7. 1954

Kuukausi.

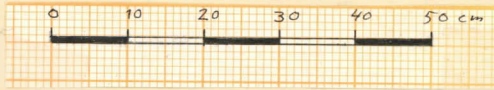
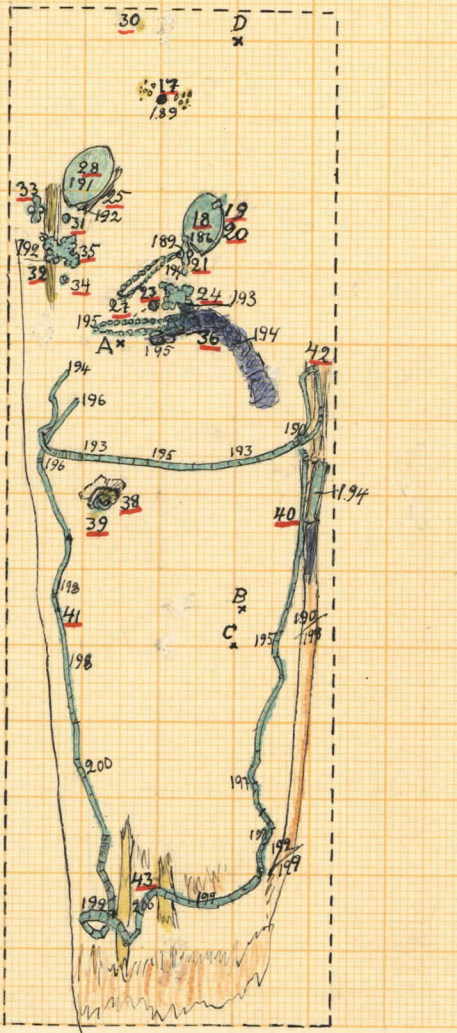
MIKKELI, VISULAHTI

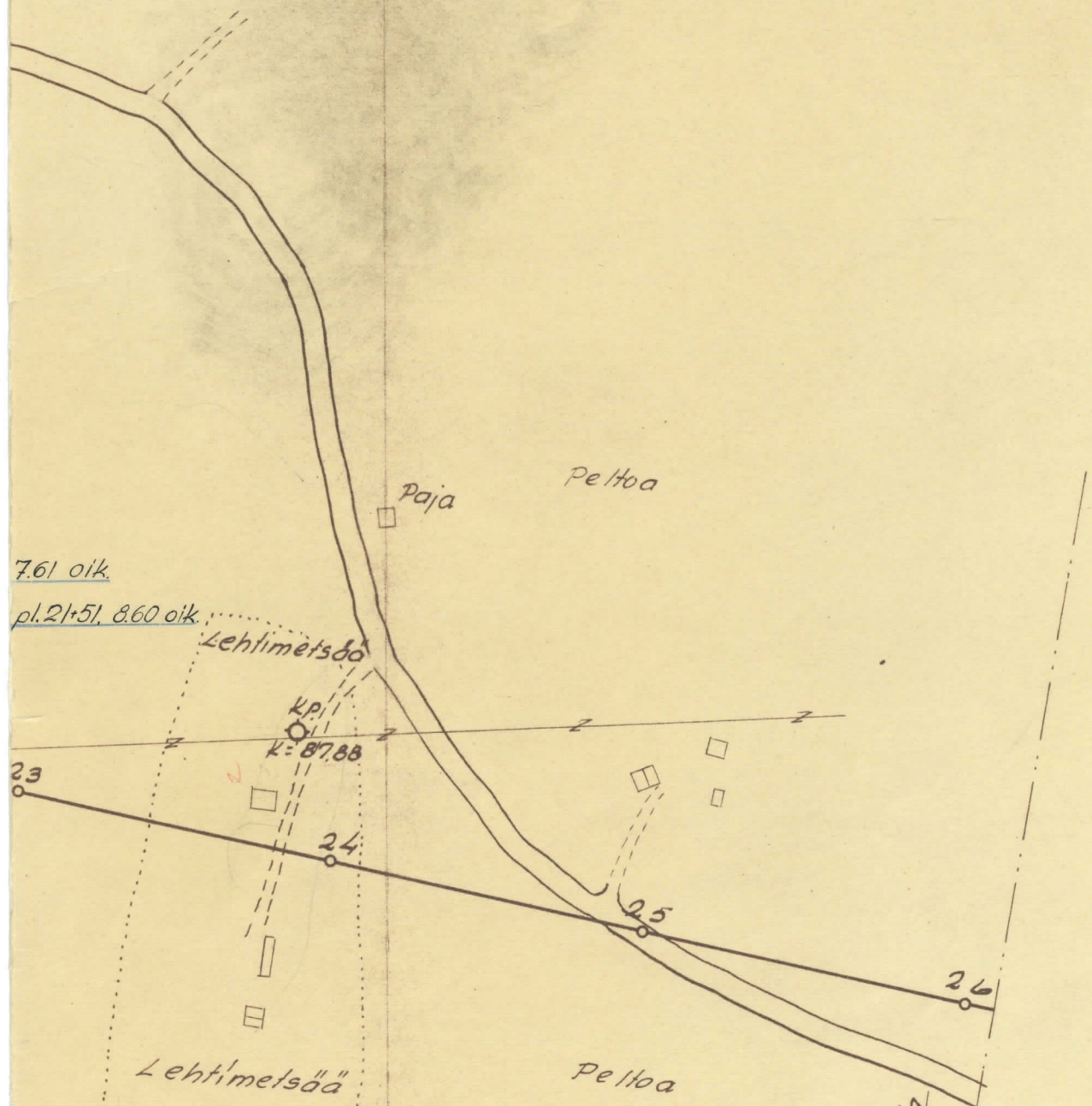
Hauta III.

J. Leppäaho 1954

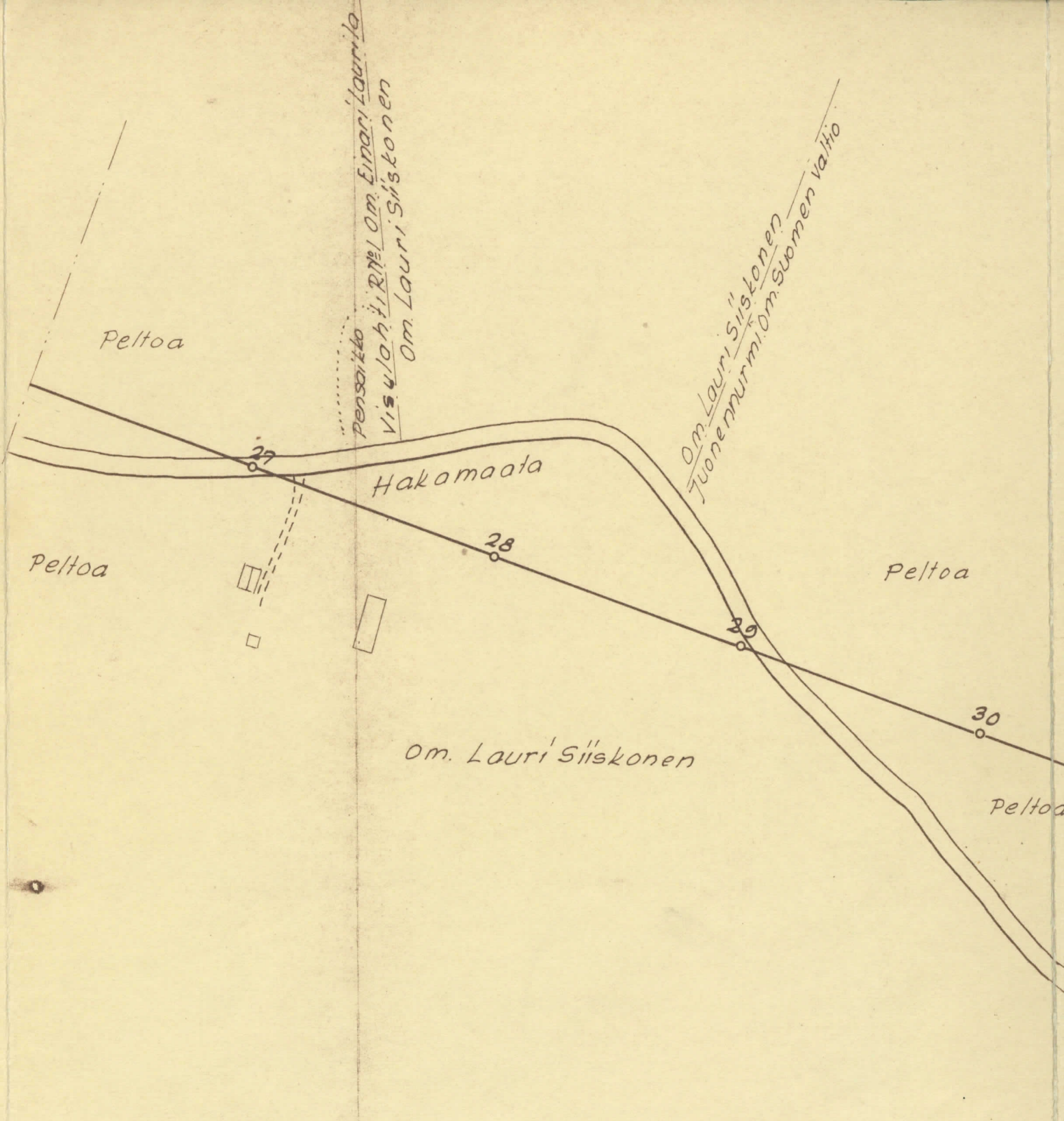
1:10

- 30 Löytönumero
- 189 punnituskiloku
- pronssia
- rautaa
- luuta
- raha hop.
- puunjät.

Visulahti Rntel Om. E. Laurila
Om. Lauri Siiskonen

Pensaitto
Om. Lauri Laurila
Visulahti Rntel Om. E. Laurila
Om. Lauri Siiskonen

Om. Lauri Siiskonen
Juone nurmi Om. Suomen Valho

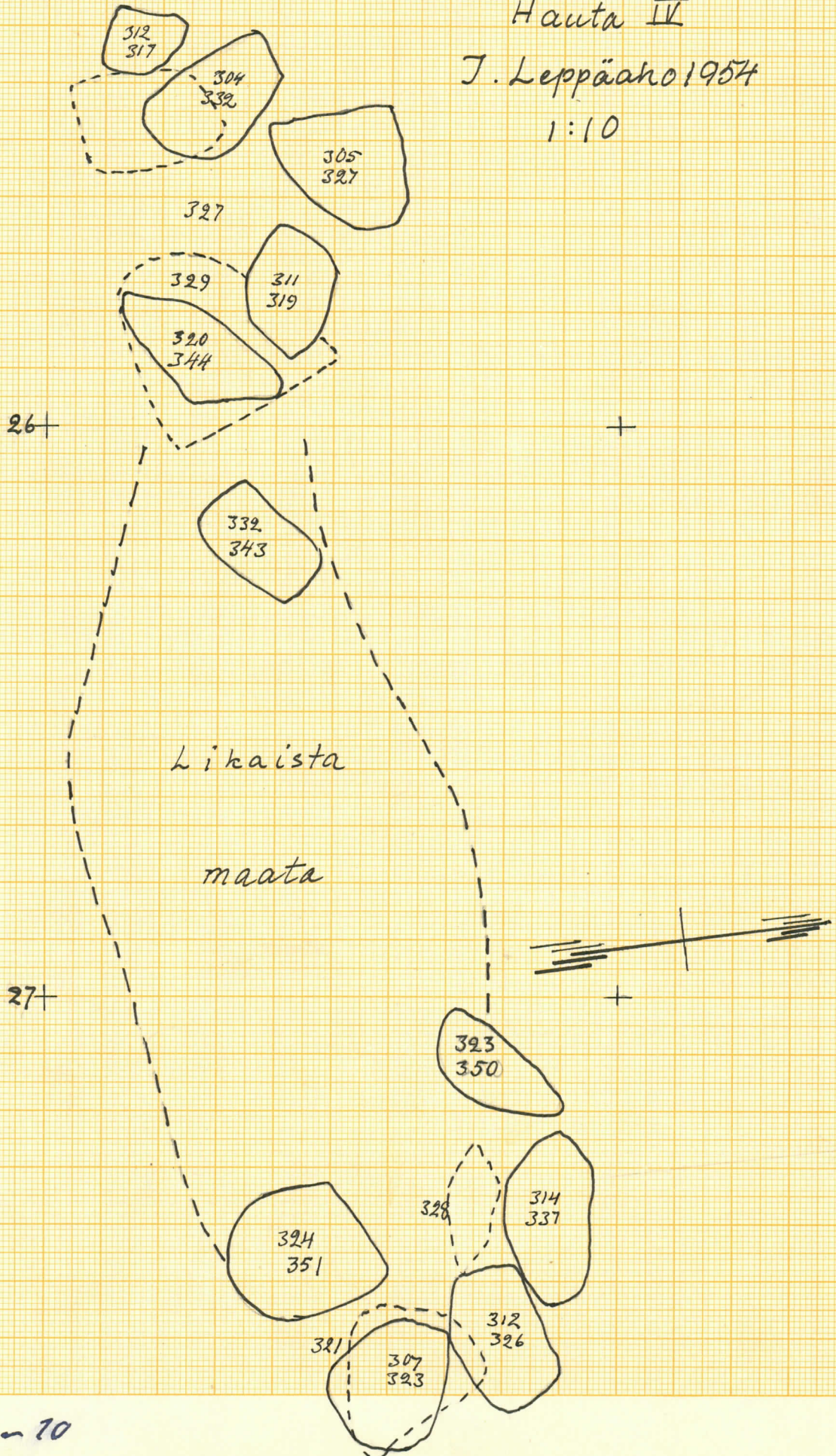
Kerros 1.

Mikkeli, Visulahti

Hauta IV

J. Leppäaho 1954

1:10

Kartta n:o 10

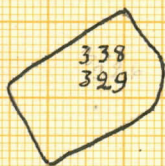
Kerros 2.

Mikkeli, Visulakki

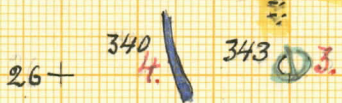
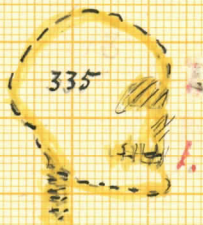
Hauta IV

J. Leppäaho 1954

1:10

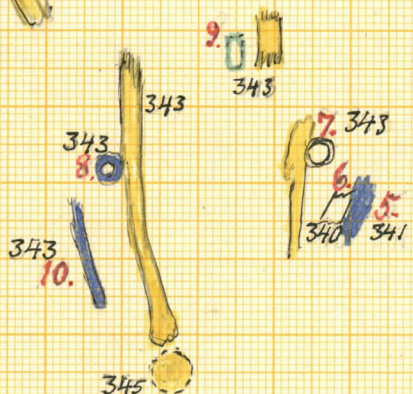
p. 343

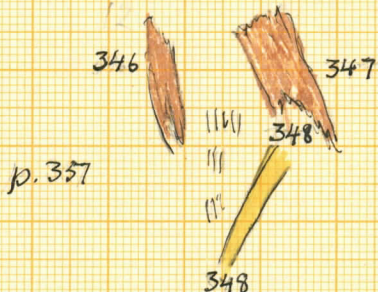
p. 347

p. 345

27+

p. 357

p. 353

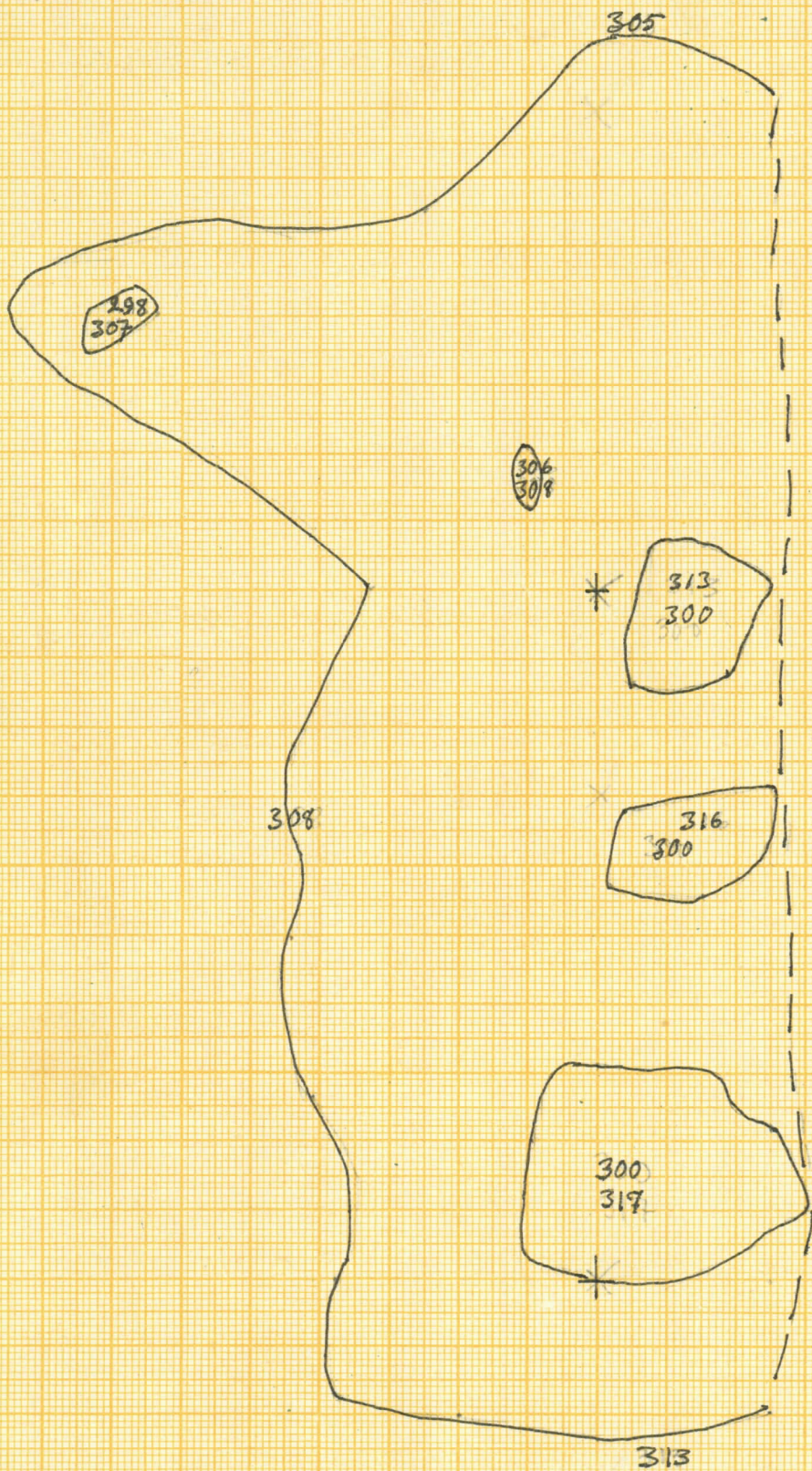

Kartta n:o 11.

MIKKELI, VISULAHTI

Hauta V:1
J Leppäaho -55
1:10

Kartta 12.

1. pääkallon kuorta

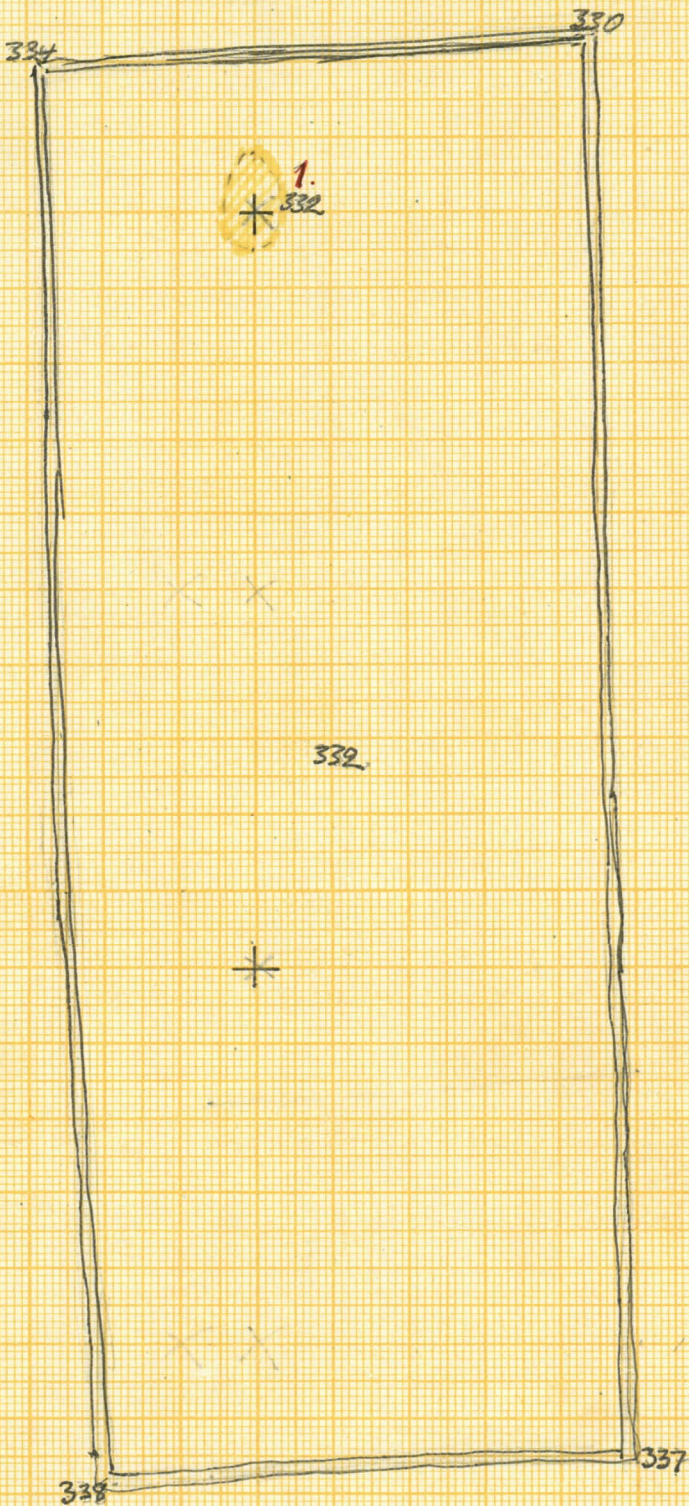
MIKKELI VISULAHTI

HAUTA V:2

J. Leppäaho -55

1:10

Kartta 14.

25 m

25 m

26
pukkilankaaita linja

maantia

27

27m

Mikkeli Visulahti
Hauta 13
1:10

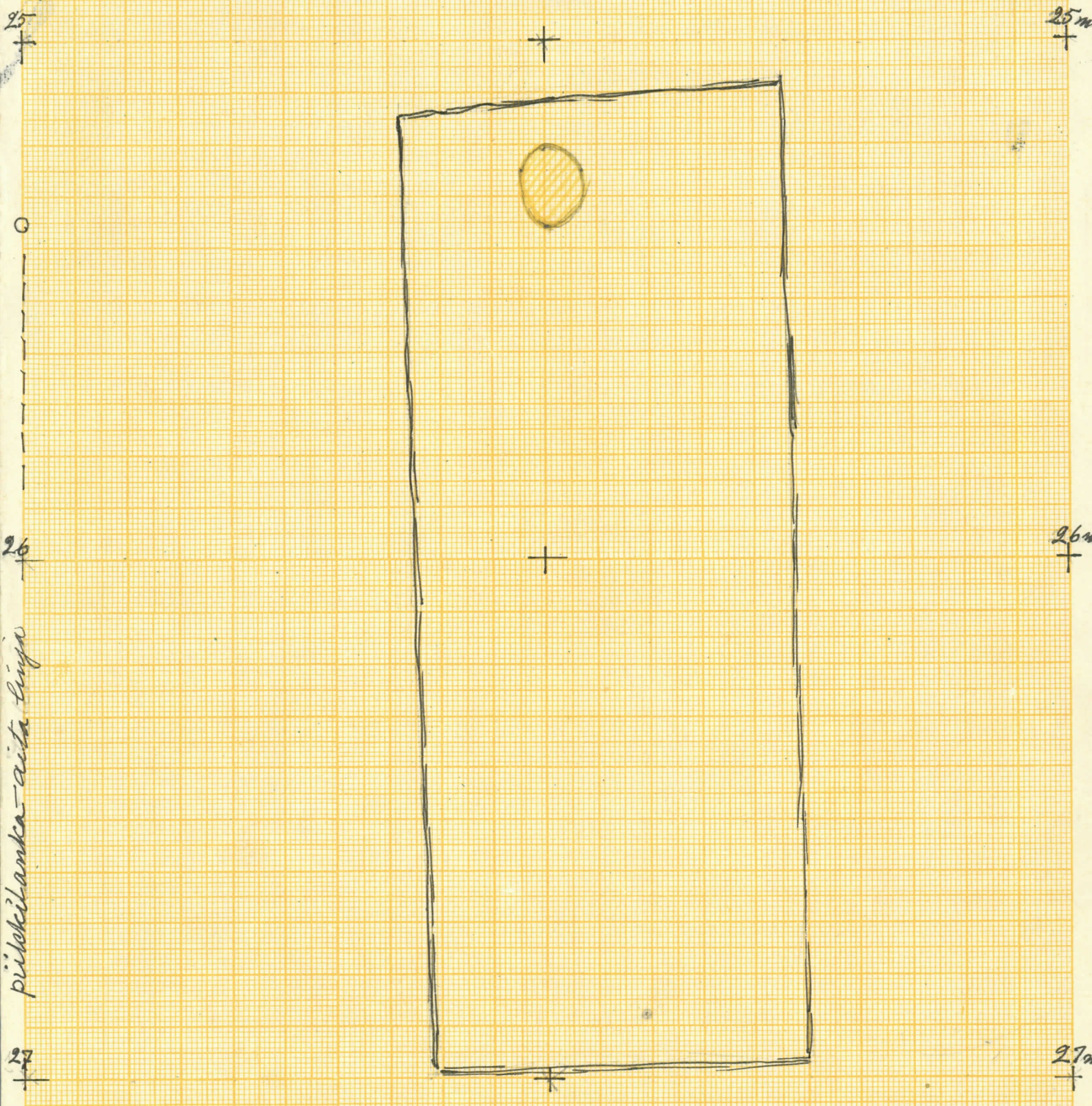
MIKKELI, VISULAHTI

Kartta 13

Hauta V: 3

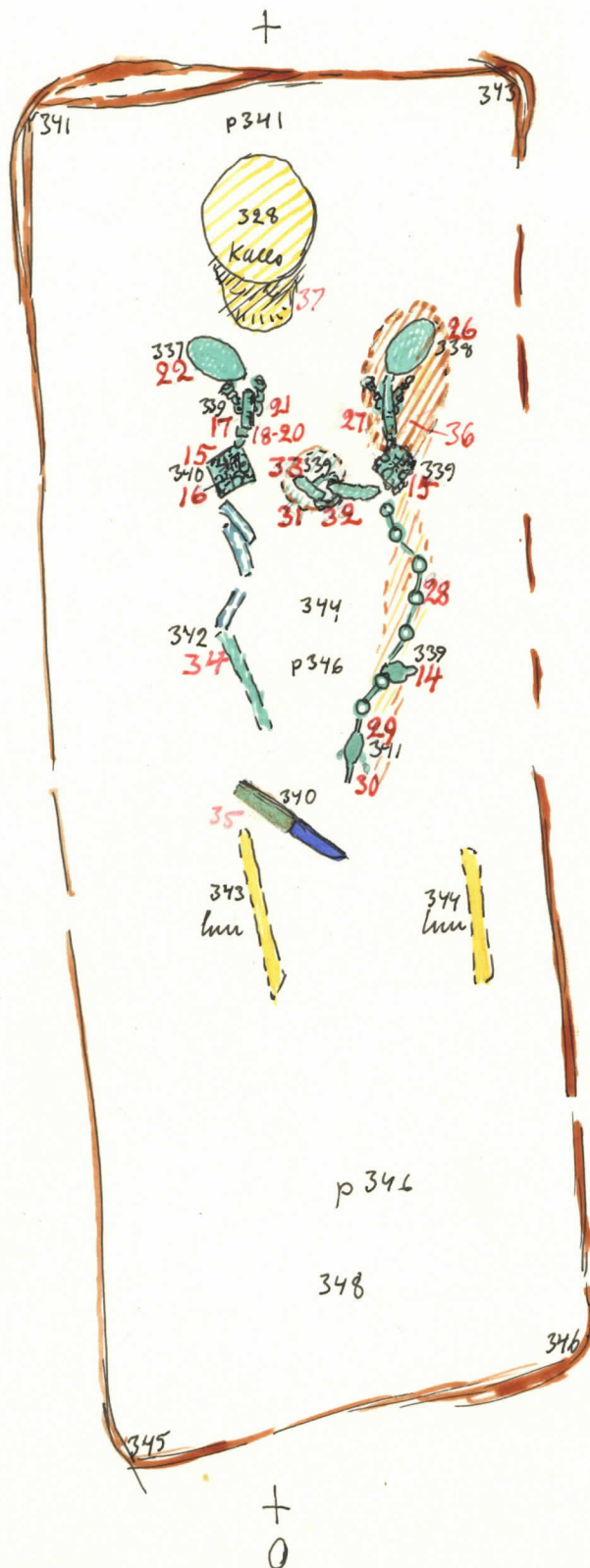
J Leppäaho -55

1:10

piiskilanka-aita linya

MIKKELI, VISULAHTI
HAUTA V:4
J LEPPÄÄHO -55
1:10

25 +
Pitkikielinen aita
26 +
27 +

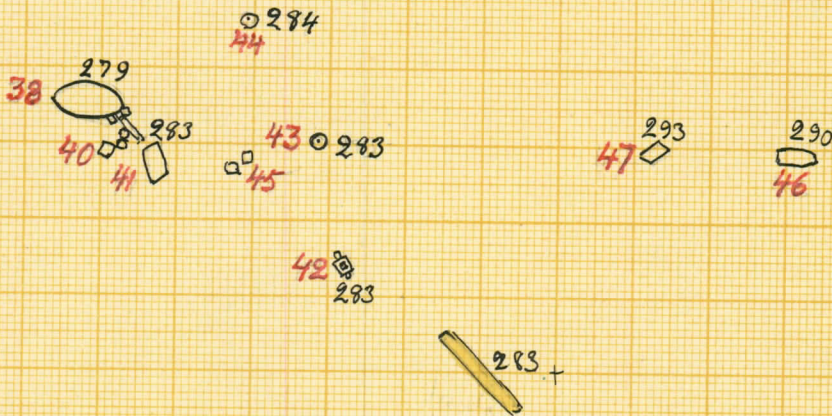
Hiekkamaa
savimaa

12m
+

← +
1cm. piikkilanka-
aitaan

+

4m

+

Mikkeli, Visulahti
Hauta II
J. Leppäaho -55

- 38 Kupurasolki
- 40 kahvaputki
- 41 panssariketjuja
- 42 sormus
- 43 helmi
- 44 helmi
- 45 panssariketjuja
- 46 " "
- 47 " "

Kartta n:o 16.

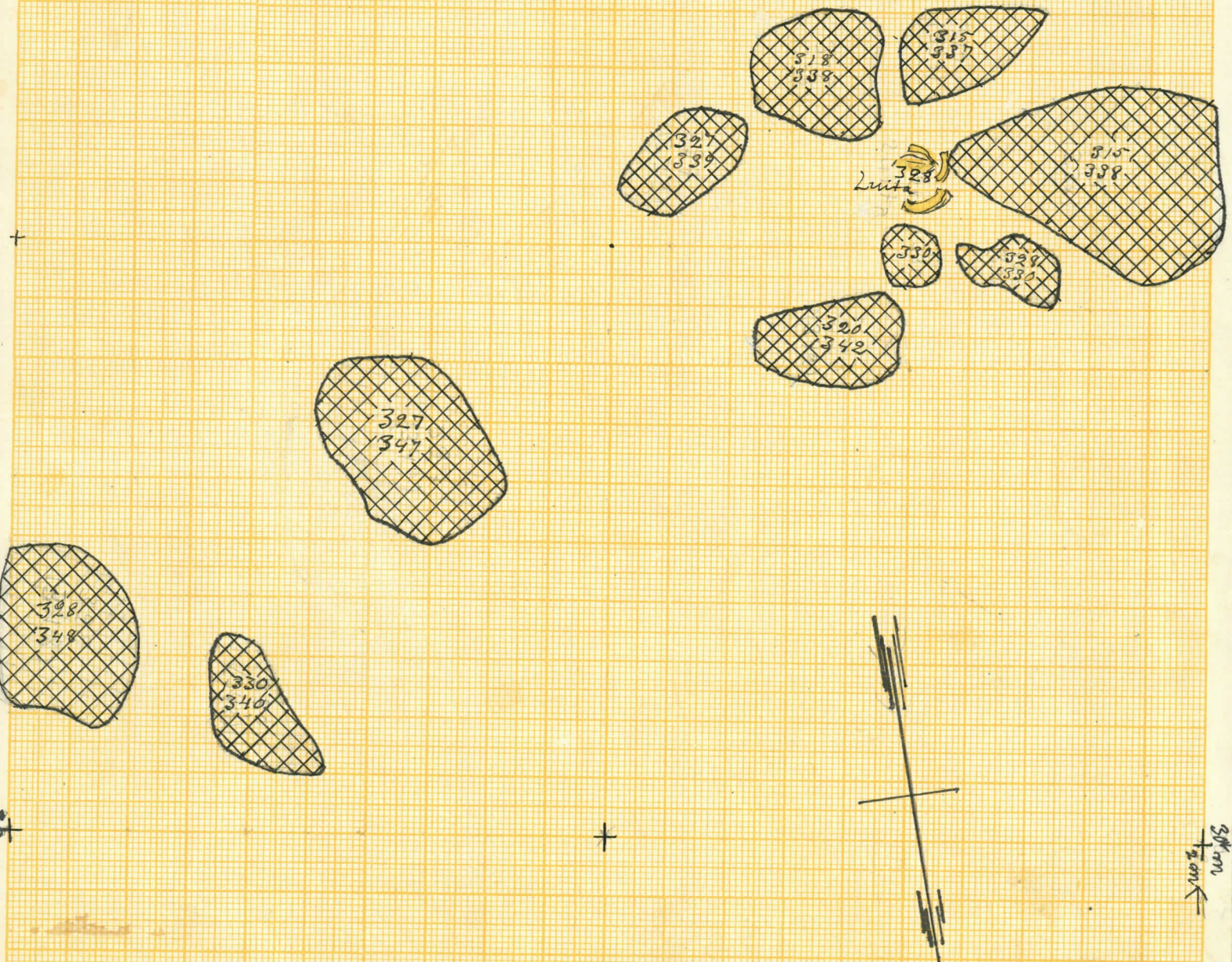
1:10

Mikkeli, Visulahti

Hauta VII:1

J. Leppäaho-55

1:10

Kartta n:o 18

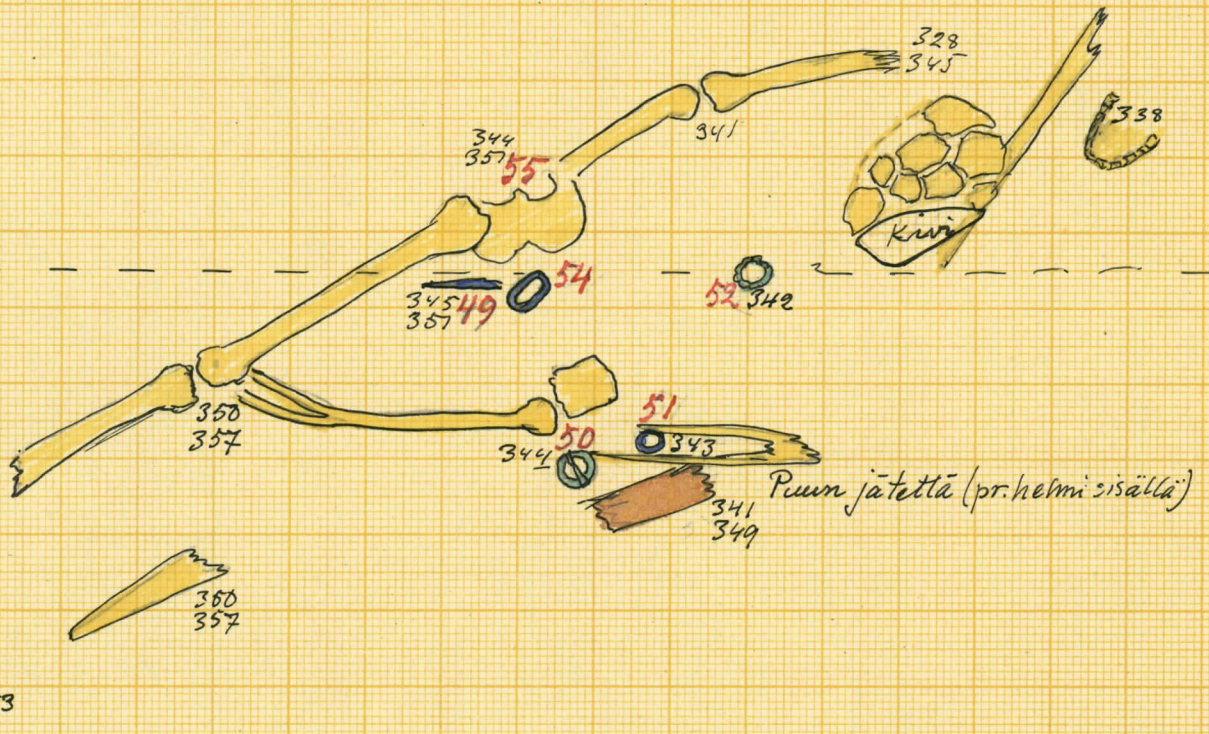
Mitkeli Visulakti

Hauta VII: 2

J. Leppäaho - 55

1:10

- 49 Veitsi
- 50 Vyönsolki
- 51 Rengas
- 52 Paidansolki
- 54 Tulusrauta
- 55 Rengas

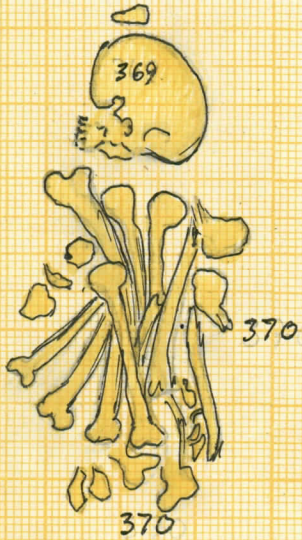

Kartta n:o 18

Mikkeli, Visulahti

Hauta VIII 1:10

J. Leppäaho - 55

Kartta 19.

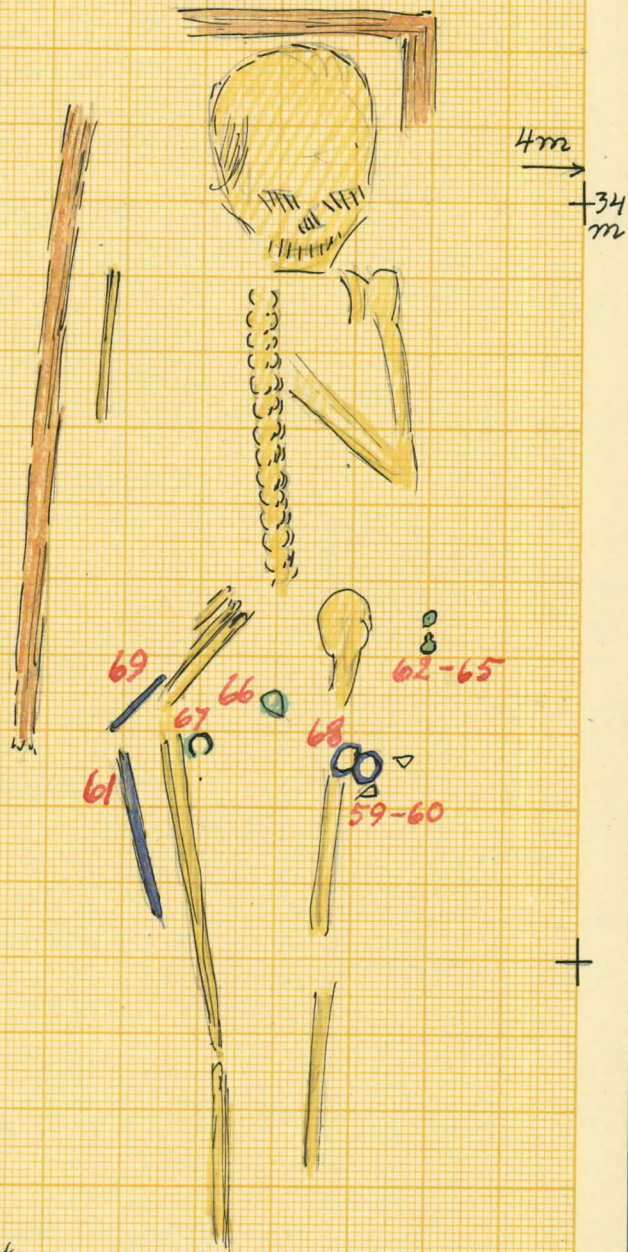

Mikkeli, Visulahti

Hauta IX

J. Leppäaho - 55

1:10

59-60 Tuluspalkka ja piikivi + pr. hely

61 Veitsi

62 Kulkus hely

63-64 Riipus

66 Solki

67 solki

68 Rengas

69 Tuluspalkka

Kartta n:o 20.

Mikkeli, Visulahti

Hauta X

J. Leppäaho - 55

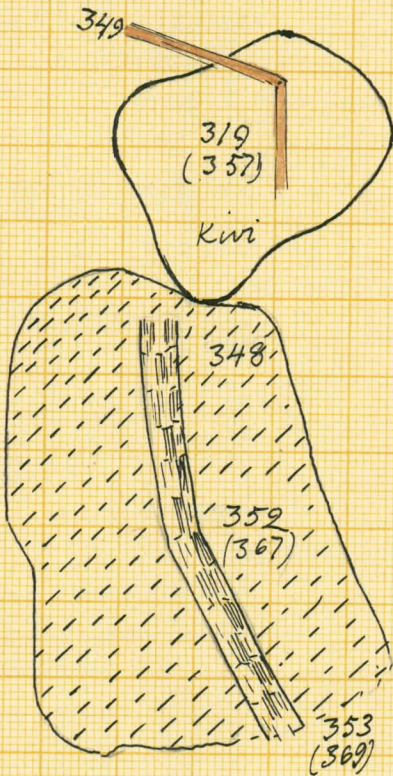
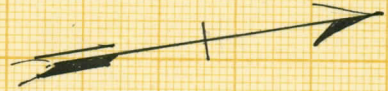
1:10

71 Veitsi

/// nokista maata

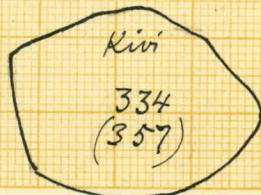
||||| hiiltynyttä puuta

— arkun reunaan

71.
360

Kartta n:o 21.

4m
+
51m

+
33

Mikkeli, Visulanti

Hauta XI

Haudat XI ja XII

J. Leppäaho -55

1:10

+ 8m

6m + 32

Hauta XII

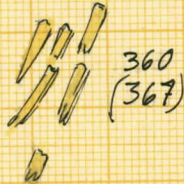
353
(357)

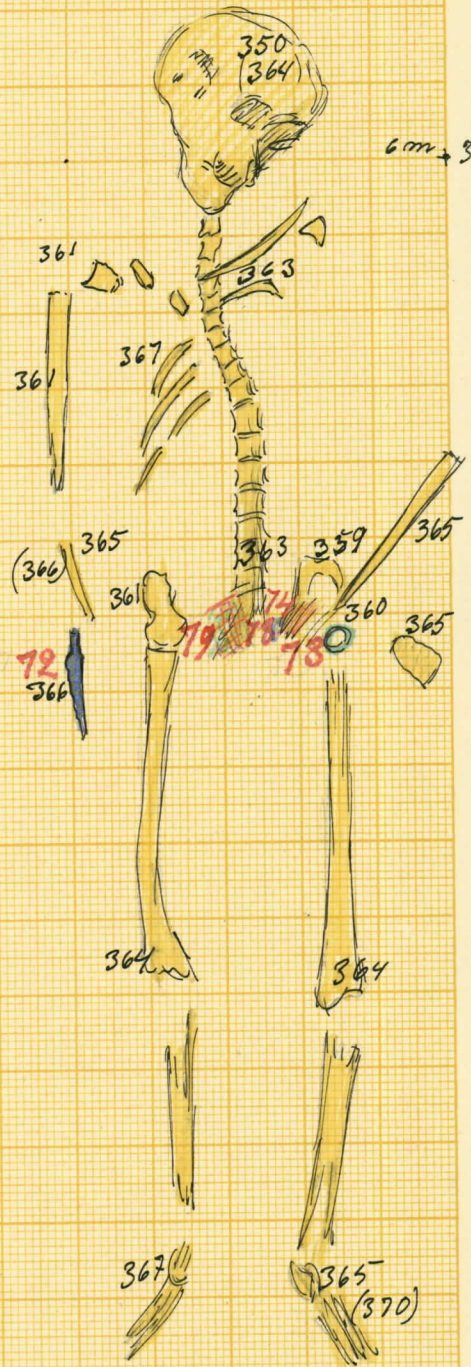
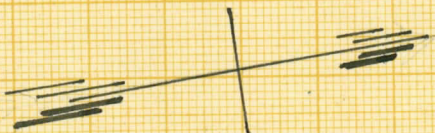
353
(362)

361
(369)

360
(367)

72 Pankko

73 Solki

74-78 Tuluskukkaro

79 Kangasta

Kartta n:o 22.

Mikkeli, Visulahti

Hauta XIII

J. Leppäaho -55

1:10 +

12m → piikkilankaan

+
30
m

10m
+ →
30
m

+

+

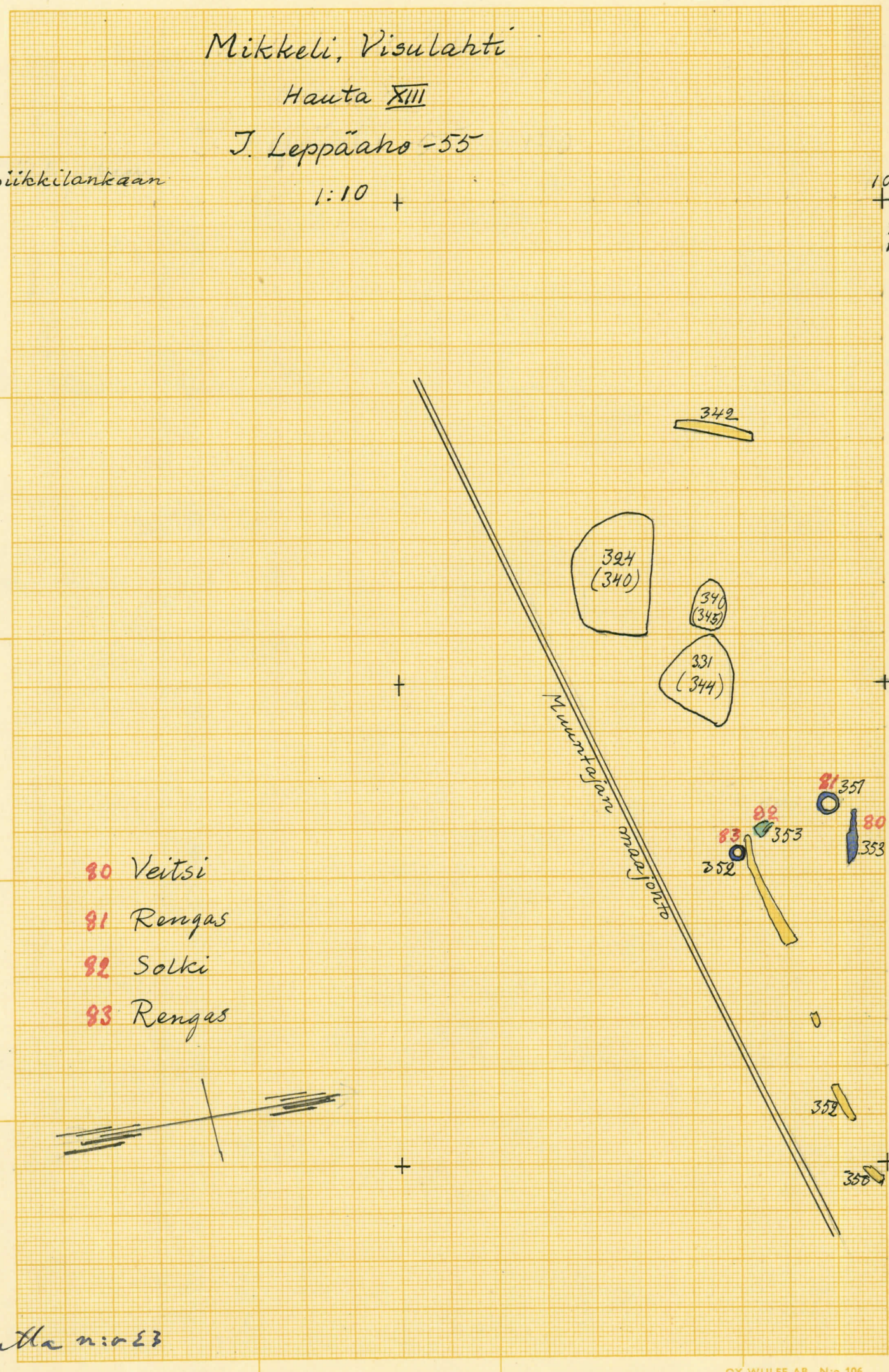
+

- 80 Veitsi
- 81 Rengas
- 82 Solki
- 83 Rengas

32m
+

32m
+

Kaikki n:o 23

Mikkeli, Visulanti

Hauta XIV

J. Leppäaho -55

10m

1:10

8m + 26m

10m

Kuotta n:o 24.

Mikkeli, Visulakti

Hauta XIV

J. Leppäaho -55

1:10

84 Veitsi

85 Vyörengas

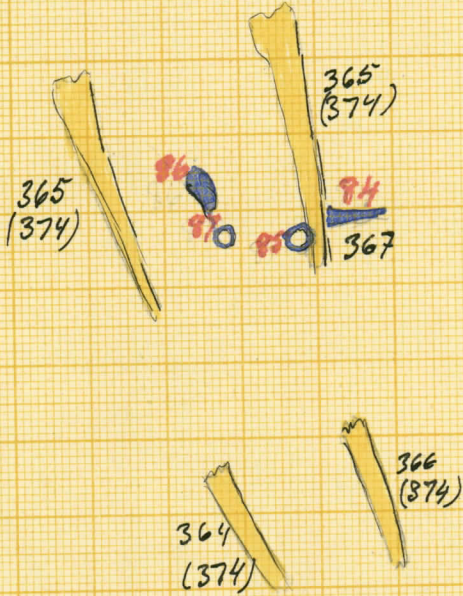
86 Rengas

87 Tulukset

10
+

350
369

365

10
m

Kartta n:o 25.

8m
+
26m

+
24m

8

Mikkeli, Visulahti

Hauta XV

J. Leppäaho -55

1:10

88 Kupurasolki

89 korraputki

90 riipas

91 pr. riipas

92 rautaa

93 rautaketju

94 rautaa

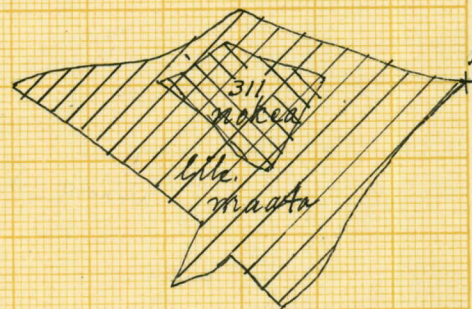
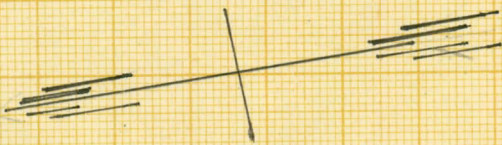
95 rautaa

96 kankiketjun nivel

21m
+
8m →

10 →
+
pöytälamppu

307 93

Kartta n:o 26.

Mikkeli, Visulahti

Hauta XVI

J. Leppäaho - 55

1:10

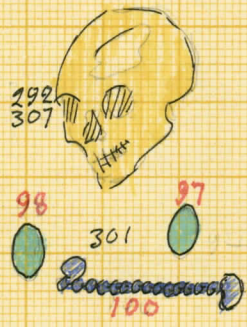
97 Soikea kupurasolki

98 " "

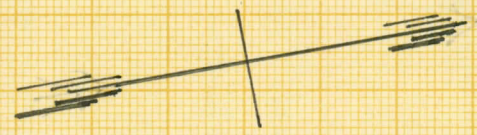
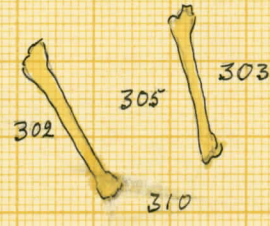
100 panssariketju

18m
←
8m

6m
←
18m

308
310

20m
←
8m

20
←
6m

Kartta näht.

Mikkeli, Visulanti

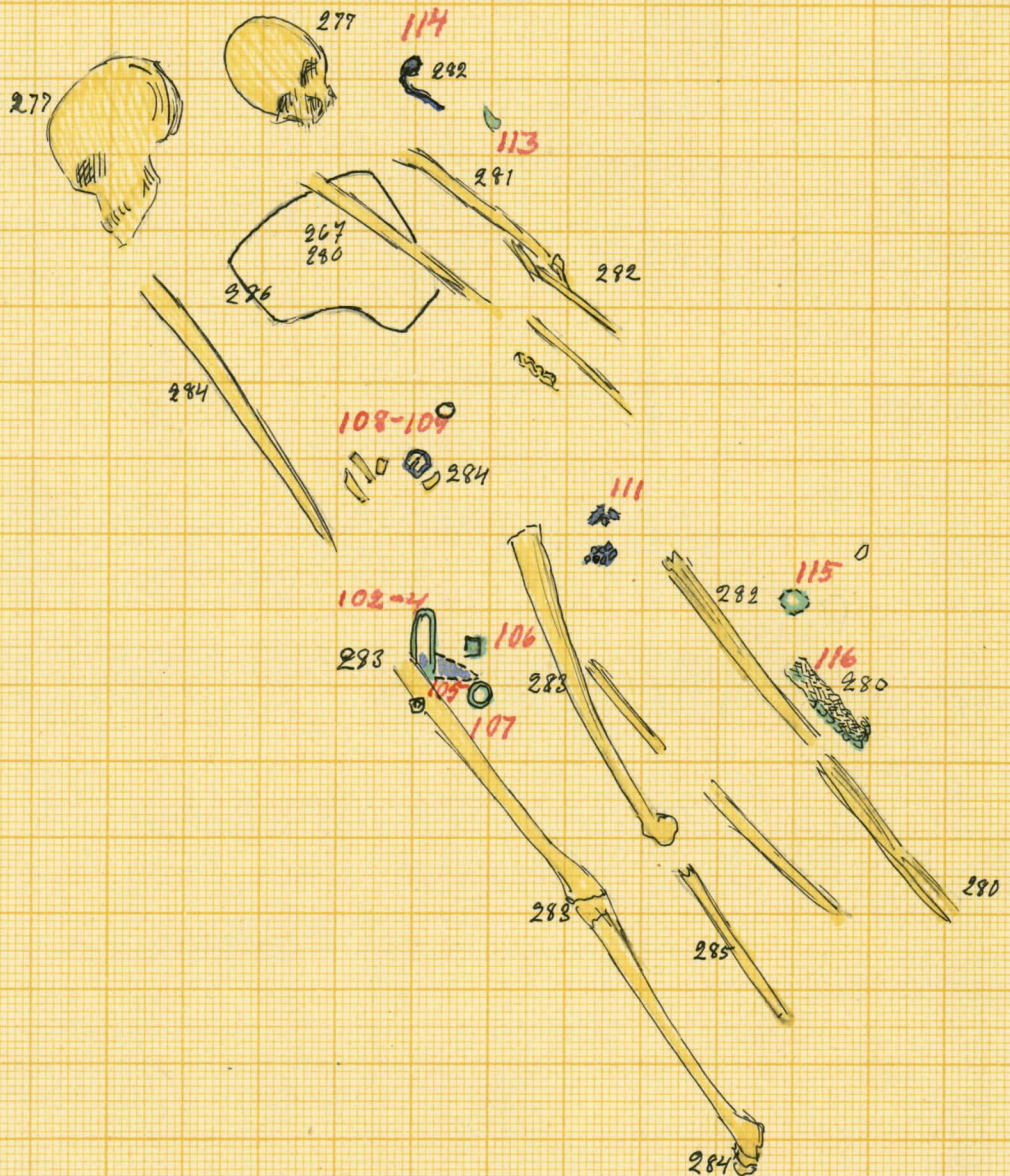
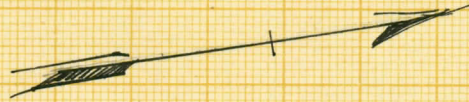
Haudat XVII ja XVIII

J. Leppäaho -55

1:10

- 102-4 Tulustauta+rengas
- 105 Veitsi
- 106 Pr. solki
- 107 Pr. rengas
- 108-9 Rautasolki
- 111 Panssariketju
- 113 Korun katkelma
- 114 Neula
- 115 Sormus
- 116 Esiliina

↑
5m
16m

+

↑
8m
+

Kaikkala n:o 28

Mikkeli, Visulahti

^{XIX}
Haudat ^{XX} ja ^{XXI}

J. Leppäaho - 56

XIX-
Hauta XX

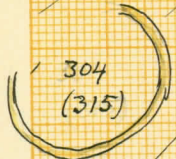
1:10

5m
+
16m

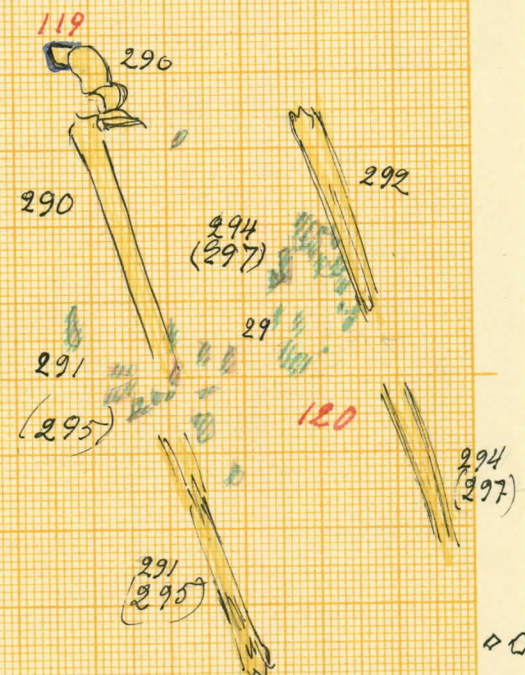
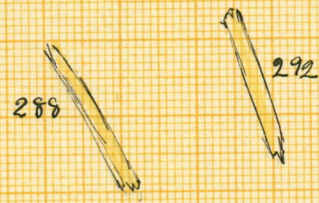
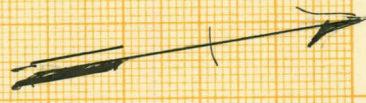
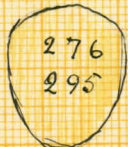
3m
+
16m

Hauta XXI

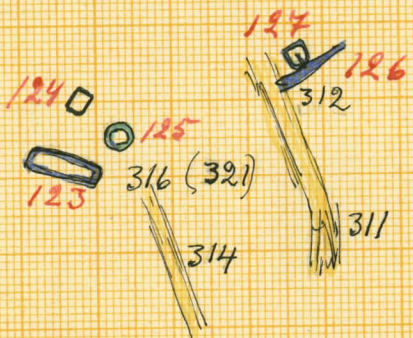
Tammempää
hiekkaa

← n. 30m

□ □ □ 290

18m
+
15m

- 119 Tulusrauta
- 120 sulanutta pronssia
- 123 tulusrauta
- 124 pikkivi
- 125 solki
- 126 veitsi
- 127 solki

18m
+
3m

Mikkeli, Visulahti

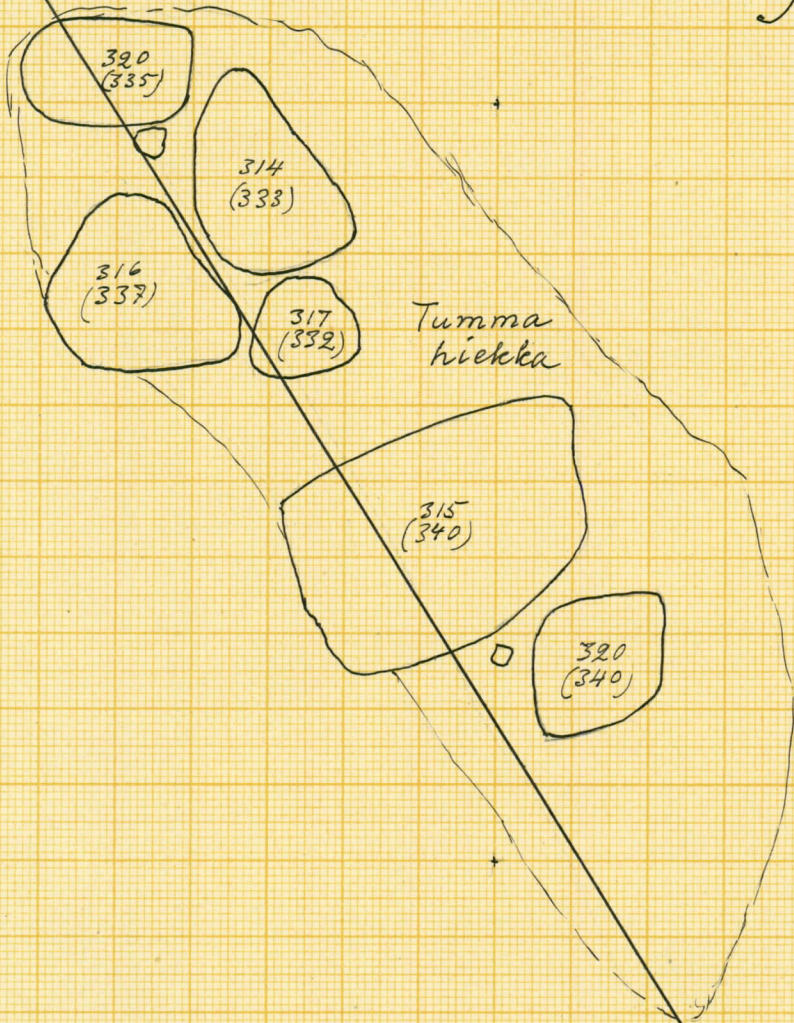
Hauta XXII a

J. Leppäaho -55

1:10

28m
+
13m

28m
+
11m

+

+

13m
+
30m

11m
+
30m

Muuntajan maajohdot

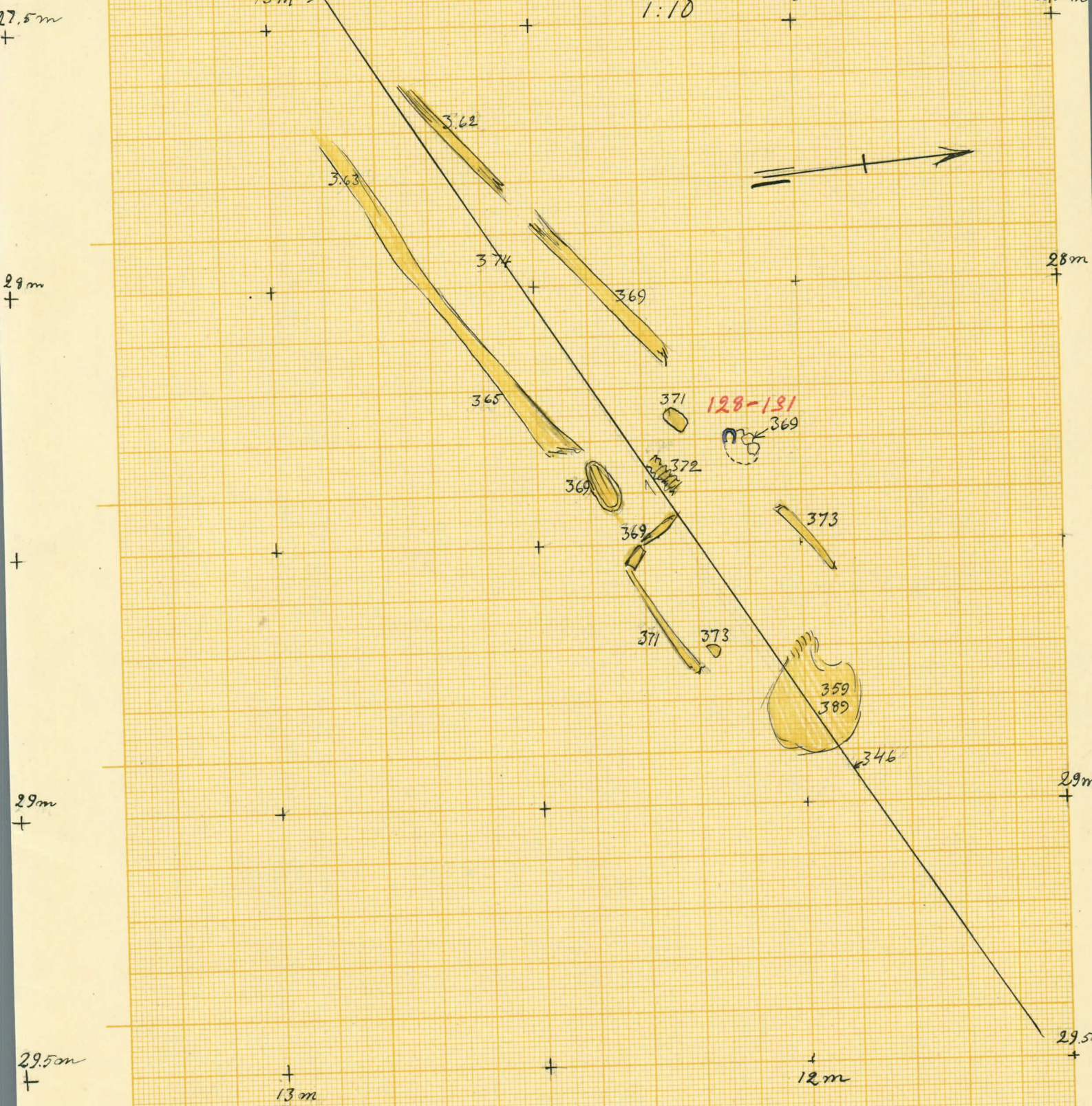
Kerho n:o 30

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXII b

J. Leppäaho -55

1:10

128-131 Tulusrauta ja pükiveä

Kuittaus: 31.

Mikkeli Visulahti

Hauta XXIII

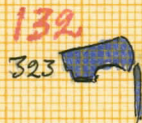
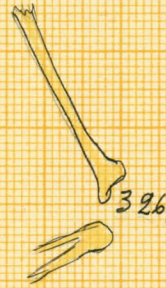
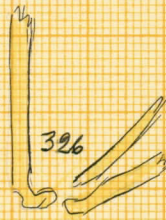
J. Leppäaho - 55

1:10

- 132 Kirves
- 134 Veitsi
- 135 Rautarengas
- 136 " "

14m

27m

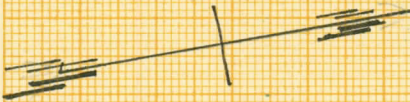
134

135

326

328

326

325

14m

29m

13 1/2 m

15 1/2 m

Kartta n:o 38.

Mikkeli Visulampi

Hauta XXIV

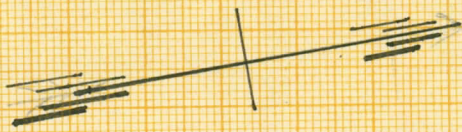
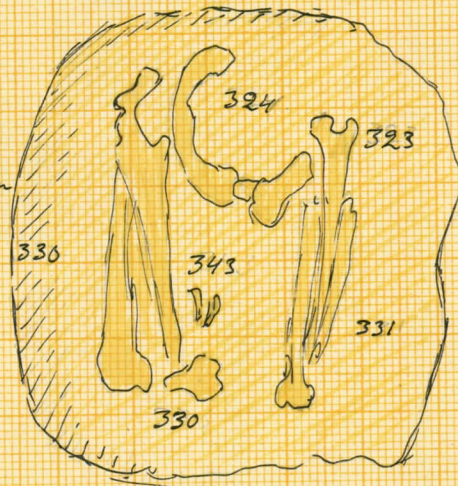
J. Leppäaho -55

1:10

+
16m

↓
27m
+
15m

Kuoppa pohjaan
saakka täynnä
liitaa

Kuoppa n:o 33.

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXV

J. Leppäaho -55

137 Tulusrauta

138 Veitsi

1:10

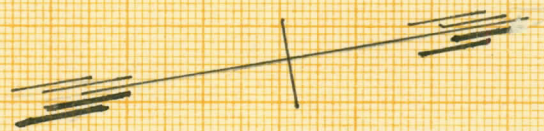
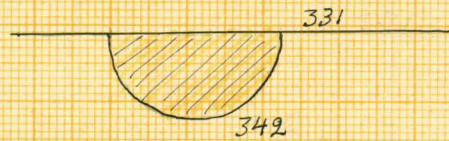
16m

28m
15m

331/342

Kuopan profiili

16m

30m
15m

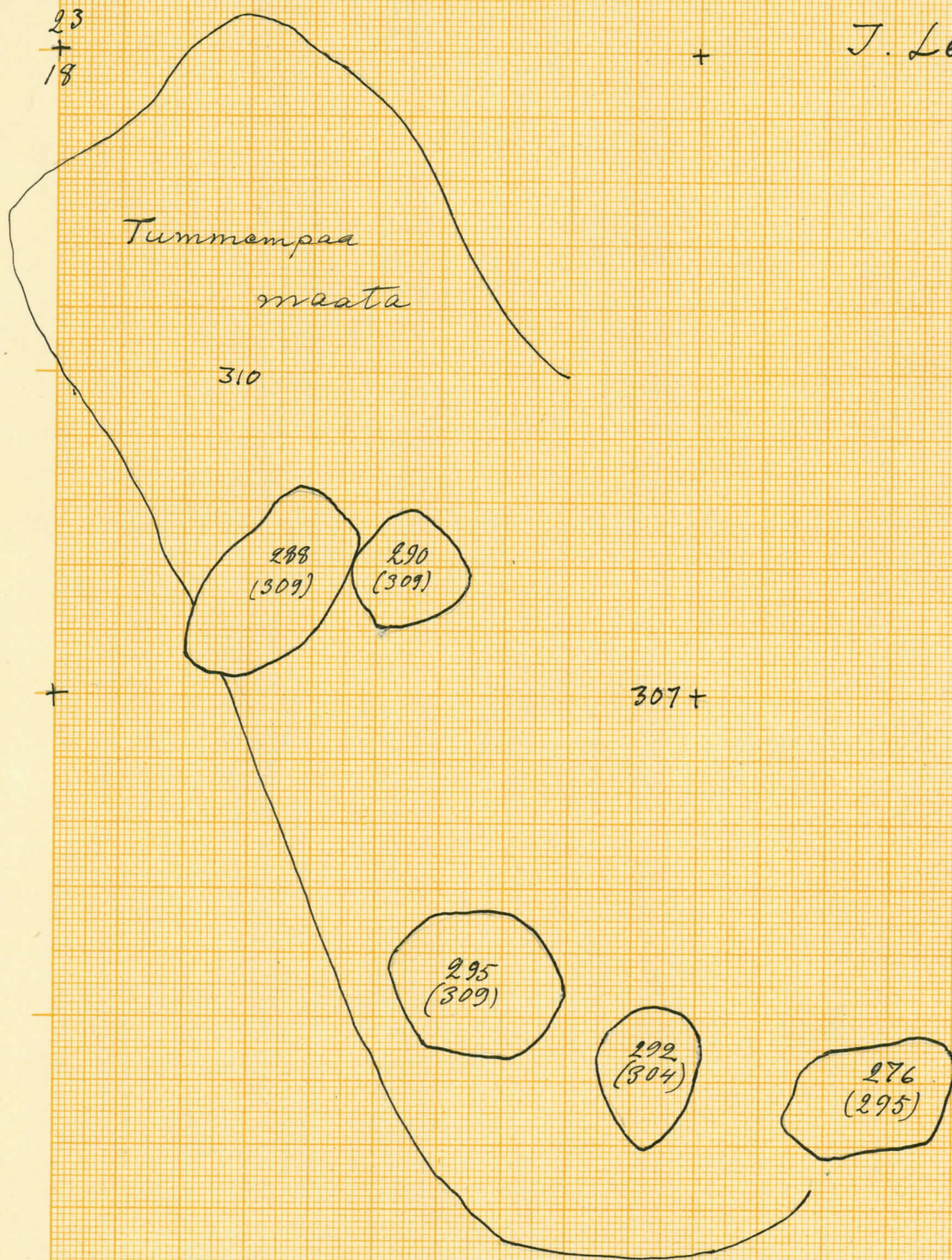
Kartta n:o 34.

Mikkeli Väisälähti

Hauta XXVI,

J. Leppäaho - 55

1:10

25m
+
18m

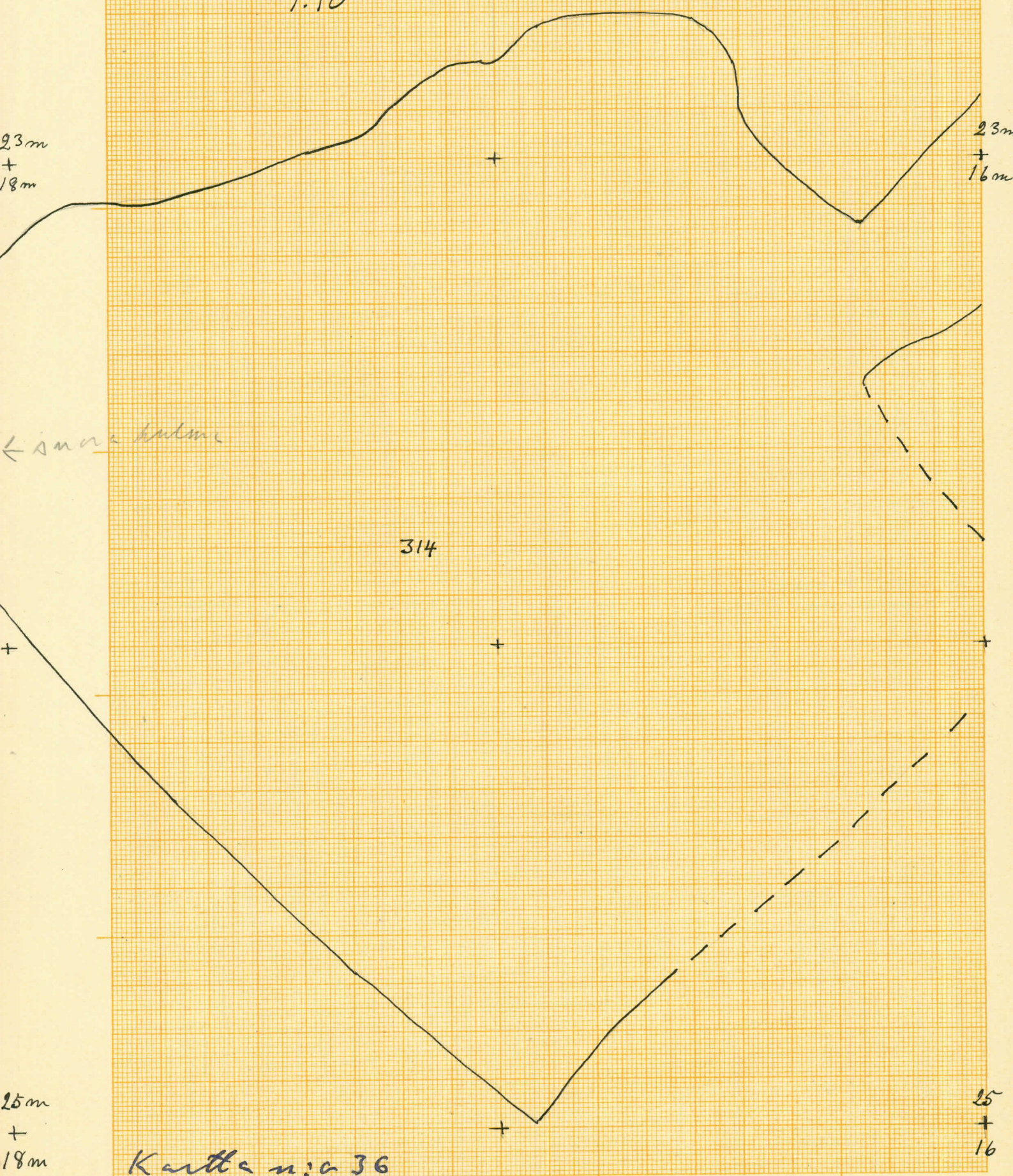
Kartta n:o 35

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVI 2

J. Leppäaho -55

1:10

Kartta n:o 36

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVI 3

J. Leppäaho -55

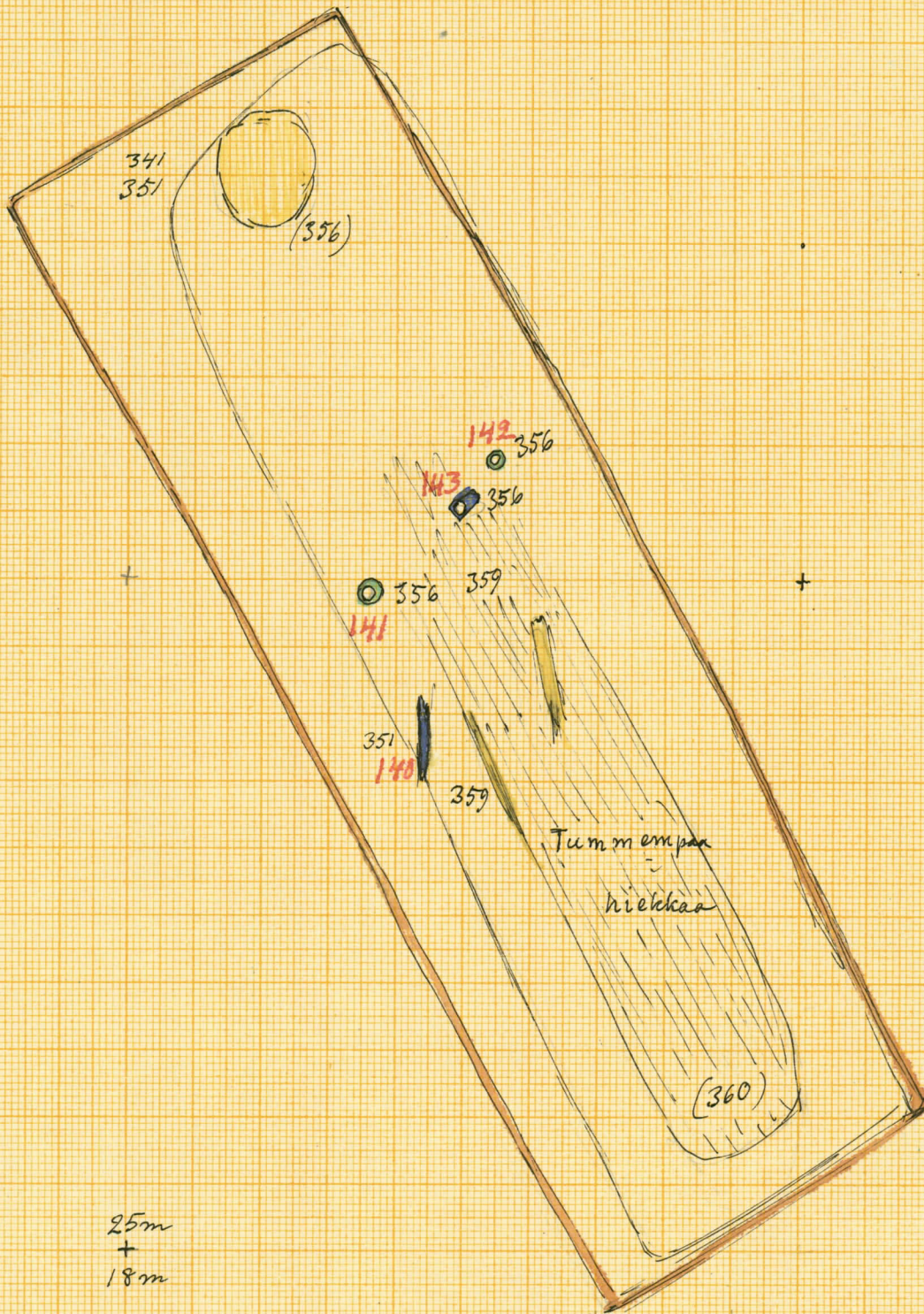
- 140 Veitsi
- 141 Solki
- 142 Pr. rengas
- 143 Rauta solki

23m
+
18m

+
17m

+
16.5

1:10

Kartta n:o 37

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVII a

J. Leppäaho - 55

1:10

31,5 m
+
19 m

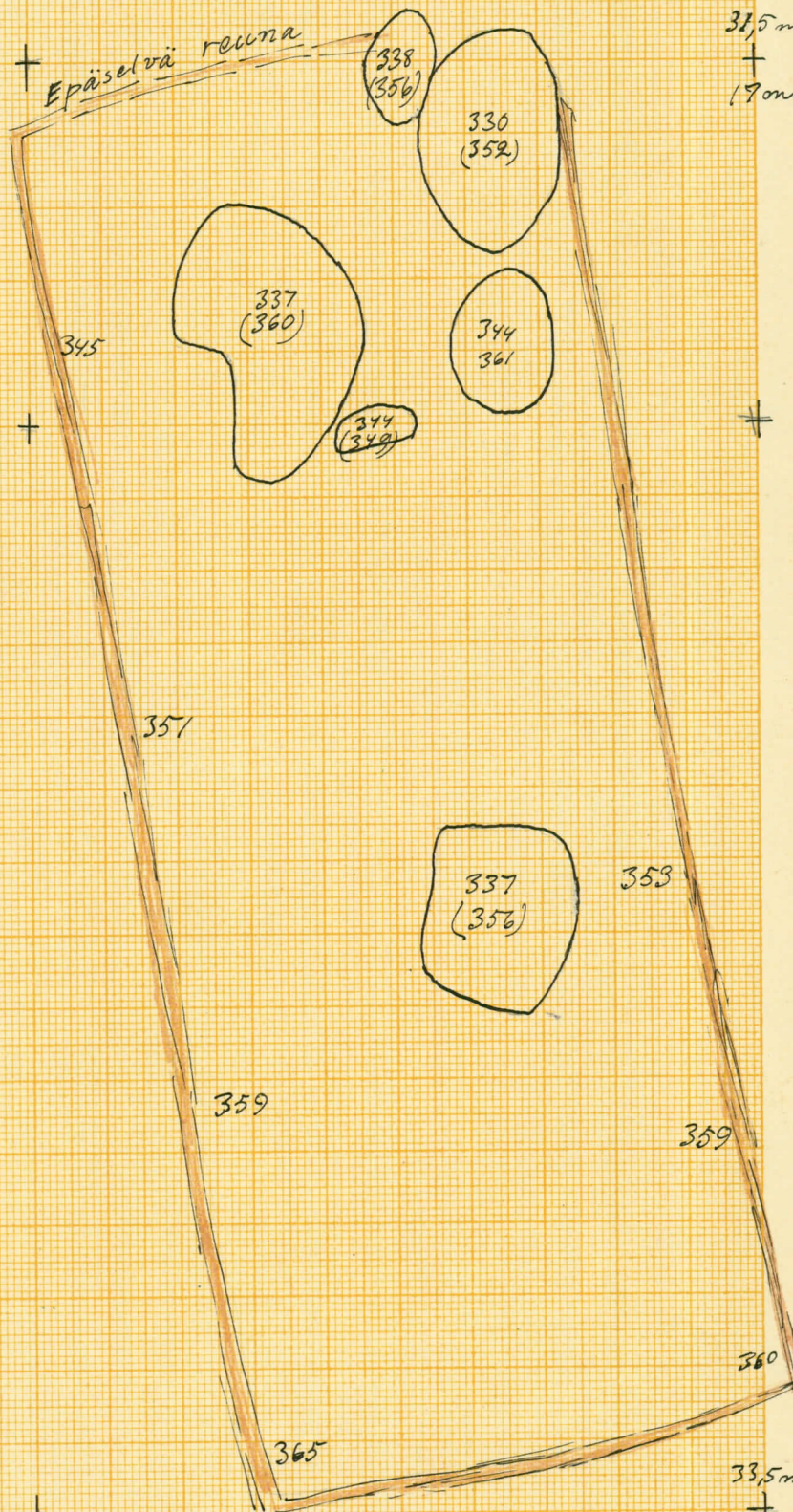
32 m
+

33,5 m
+
19 m

31,5 m
+
19 m

+

33,5 m
+
19 m

Kartta n:o 38

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVII G

J. Leppäaho - 55

1:10

- 1 pöykivet
- 2 hiominki
- 3 rautarougas
- 4 pronssihielmi

31.5 m

17 m

(372)

Hammaskiillettä
366

32 m

369

(373)

Pöykivet
Pr. 367
helmi

hiominki

366

370

370

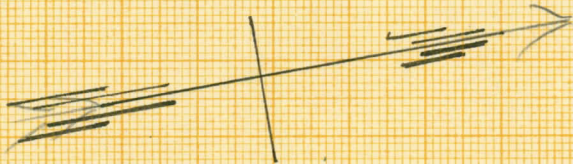
370

(378)

33 m

18 m

17 m

Kartta n:o 39

Mikkeli, Visulahti

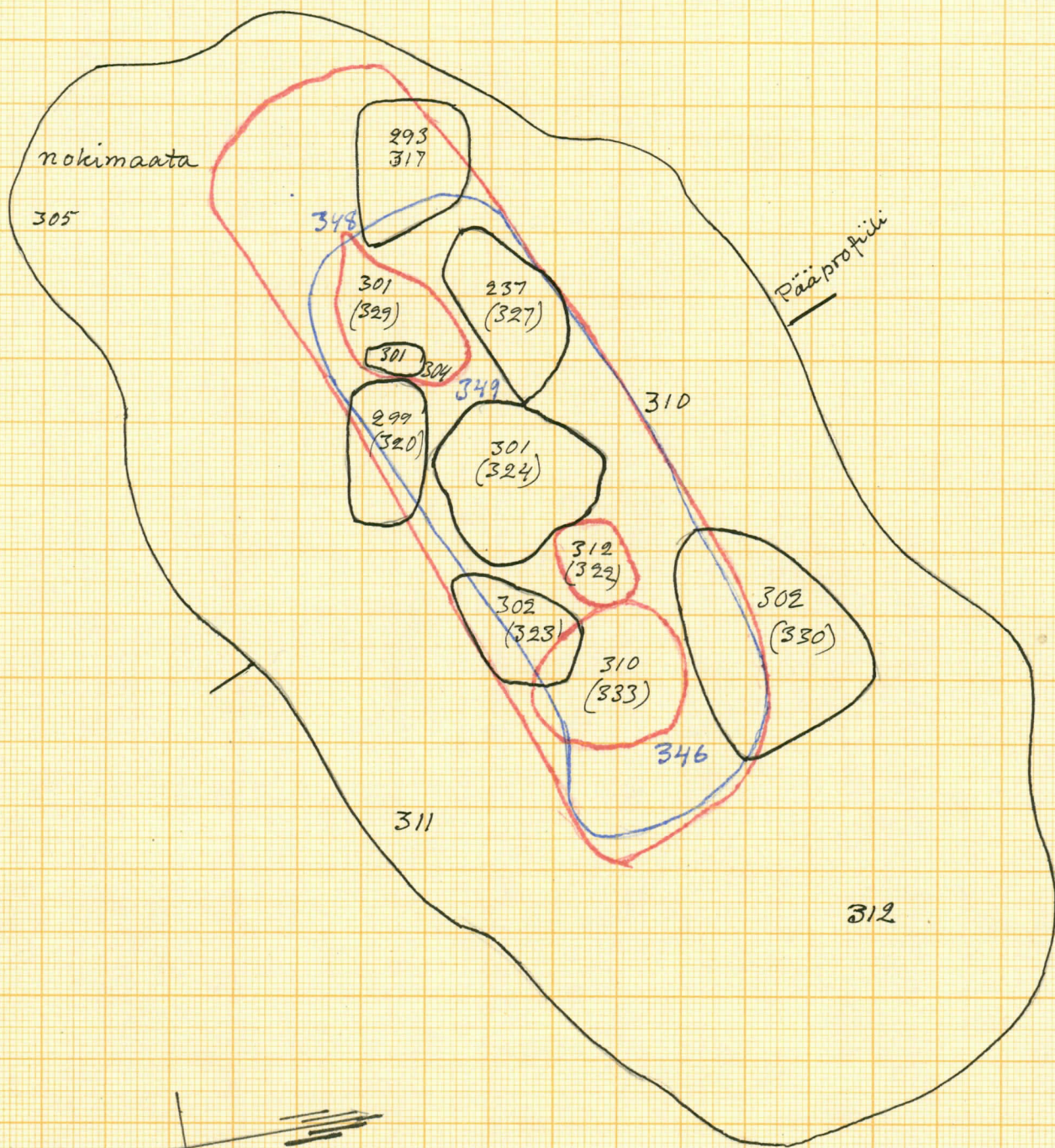
Hauta XXVIII: 1

J. Leppäaho - 55

1:10

25m
+
20m

25m
+
18m

27m
+
20m

27m
+
18m

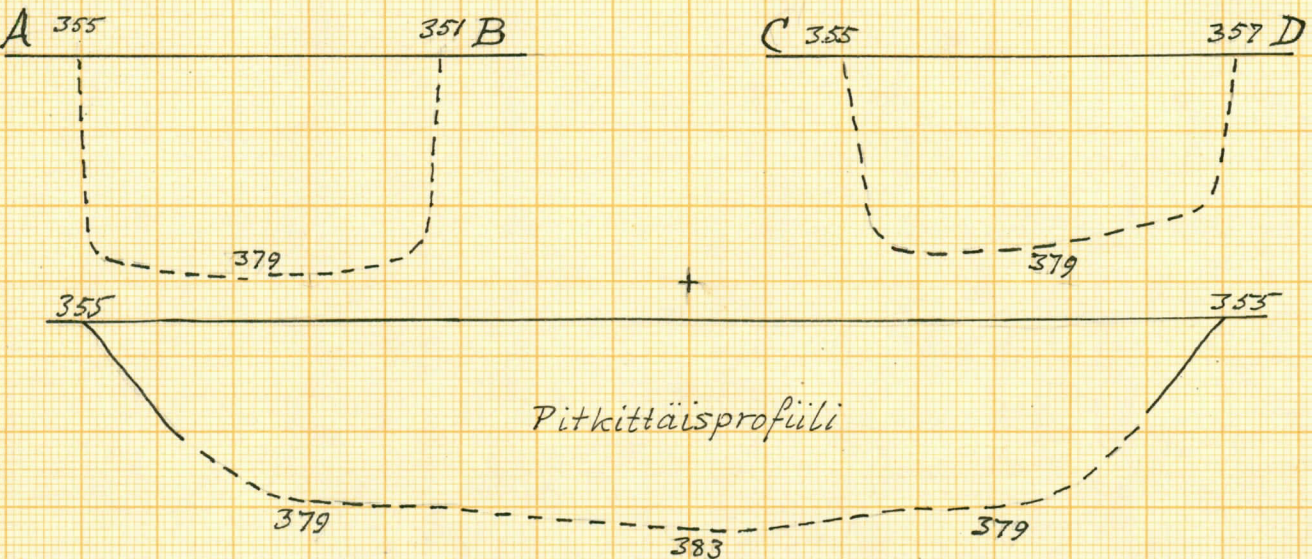
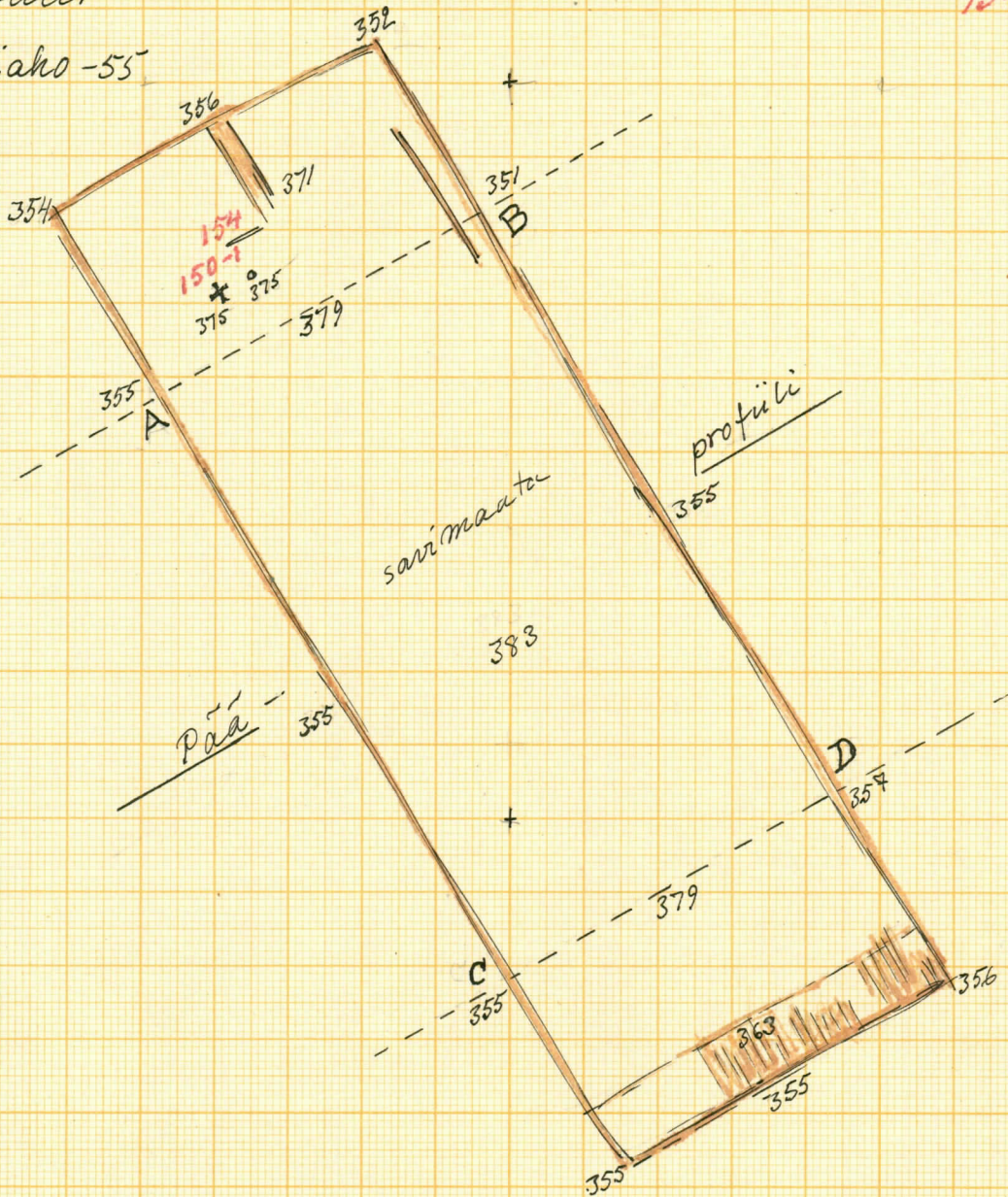
Kartta n:o 40.

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVIII: 2
Profiilit

150 - hopearisti
151 - helmi
154 - neula

J. Leppäaho -55
1:10

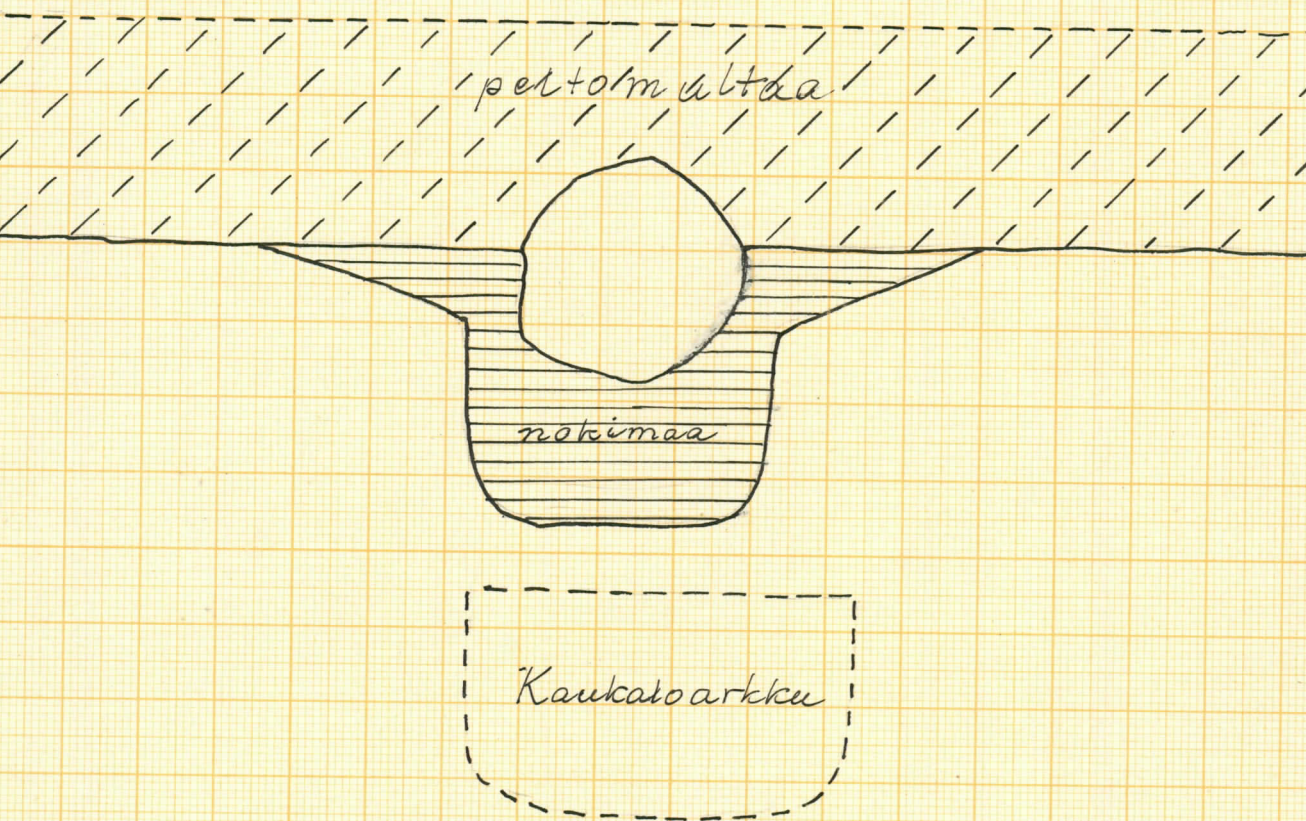
Mikkeli, Visulahti

Hauta XXVIII

Pääprofili

J. Leppäaho - 55

1:10

Kartta n:o 42.

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXIX:1

J. Leppäaho -55

1:10

29m
+
20m

+
19m

29
+
18m

30m
+
20m

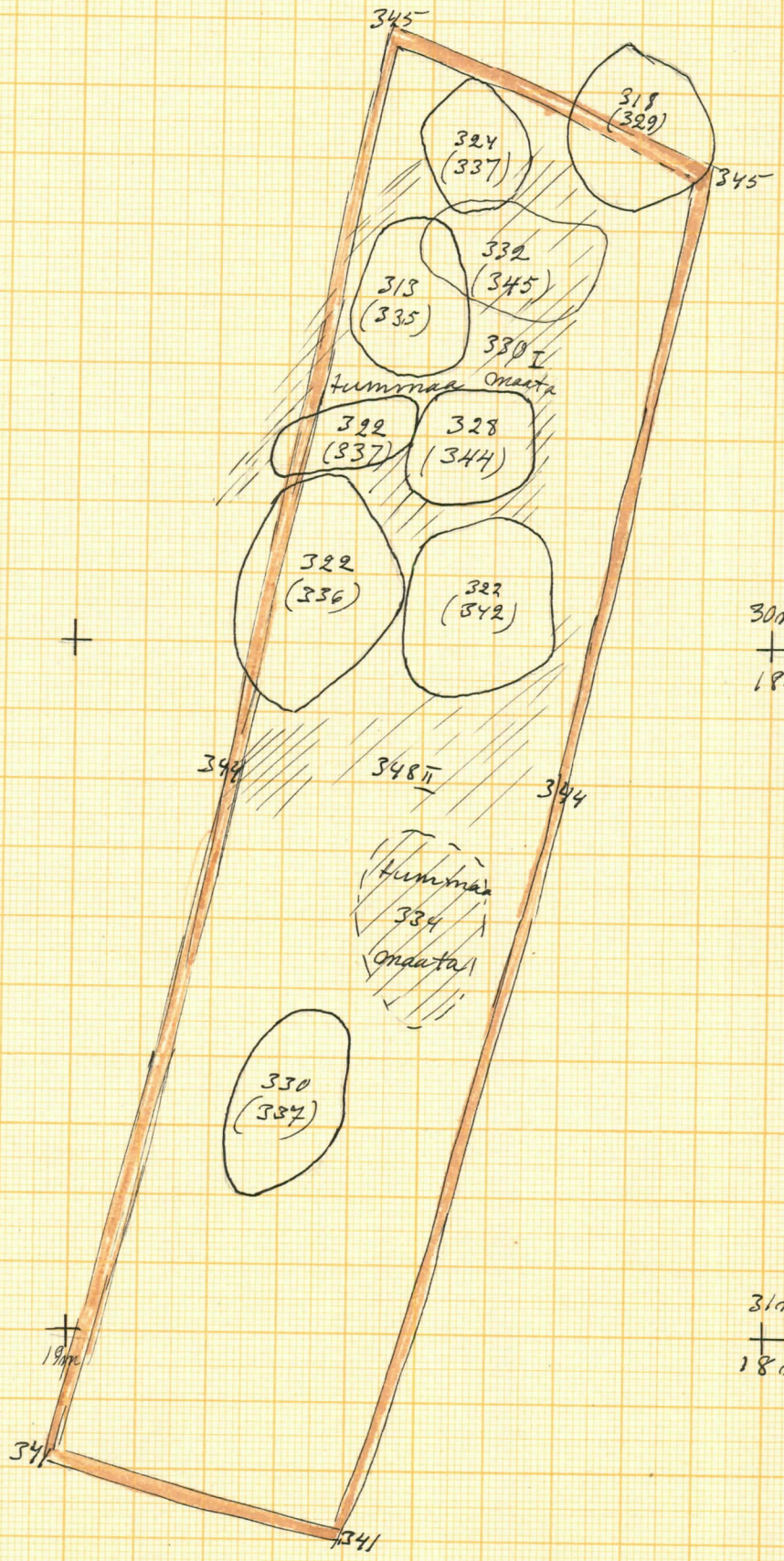
+

30m
+
18m

31m
+
20m

+
19m

31m
+
18m

Kuittaus: 43

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXIX:2

J. Leppäaho -55

1:10

29m
+
20m

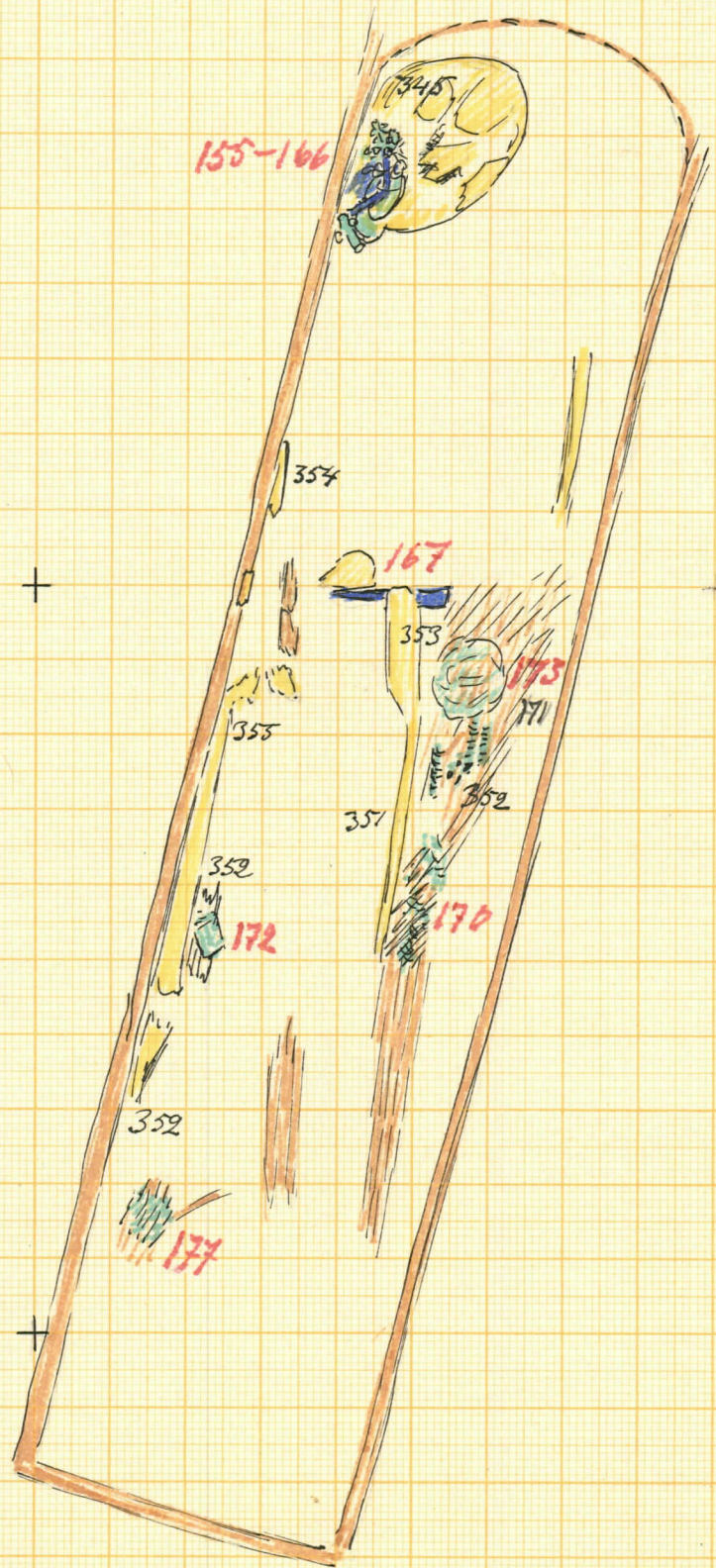
29m
+
18m

30m
+

30m
+

31m
+
20m

31m
+
18m

Kartta n:o 44

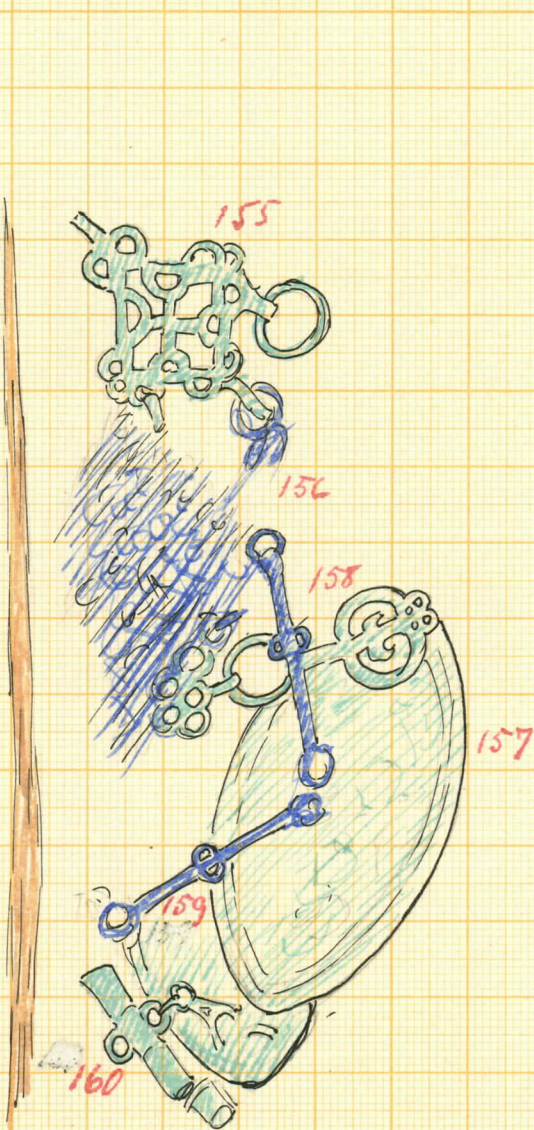
Mikkeli, Visulakti

Hauta XXIX:3

J. Leppäaho - 55

Korut pääkallon erässä

2/3

155 Riipus

156 Korukompleksi

158 Rautakiranta

159 Soljen neula ja

korvapatken renkaita

160 Korvapatki

Kuitta n:o 45

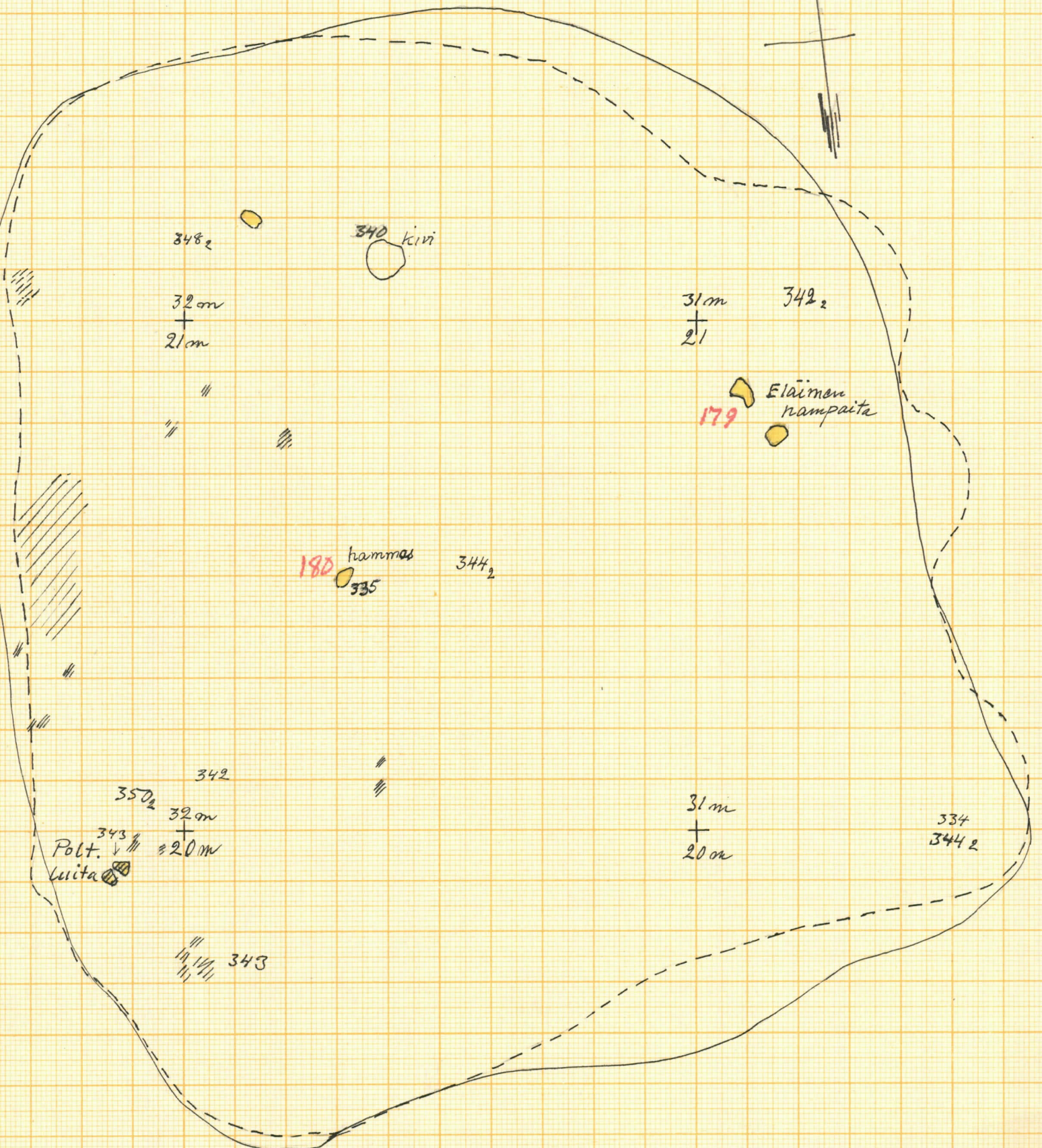
Mikkeli, Visulahti

Hauta XXX:1

J. Leppäaho -55

1:10

kuiltä
hummunan ruokkela m.

Kuinka nro 47.

hiltä

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXX:2

J. Leppäaho -55

1:10

Kuoli 48.

Mikkeli, Visulakti

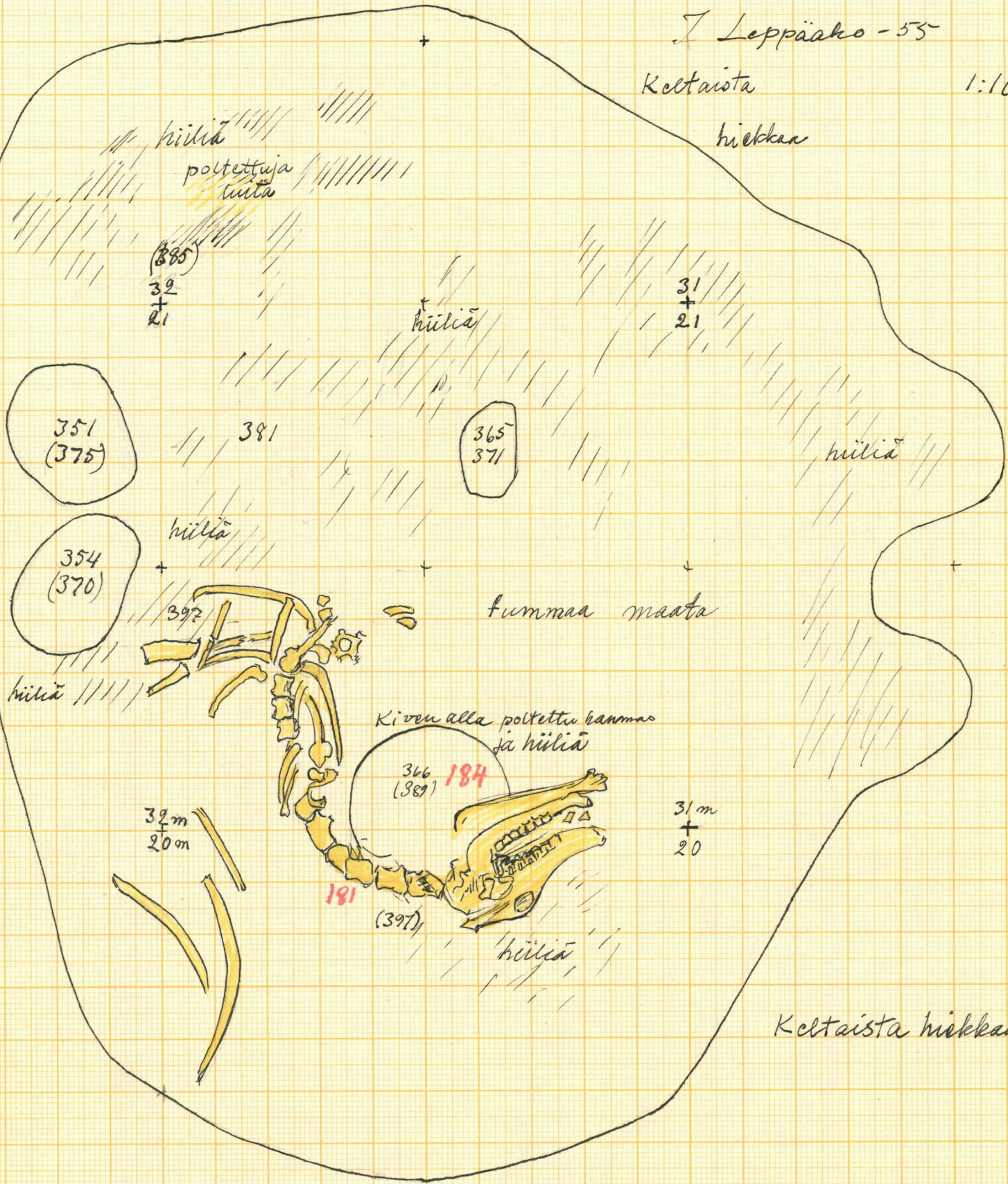
Hauta XXX: 3

I Leppäaho - 55

Keltaista

1:10

hiekkaa

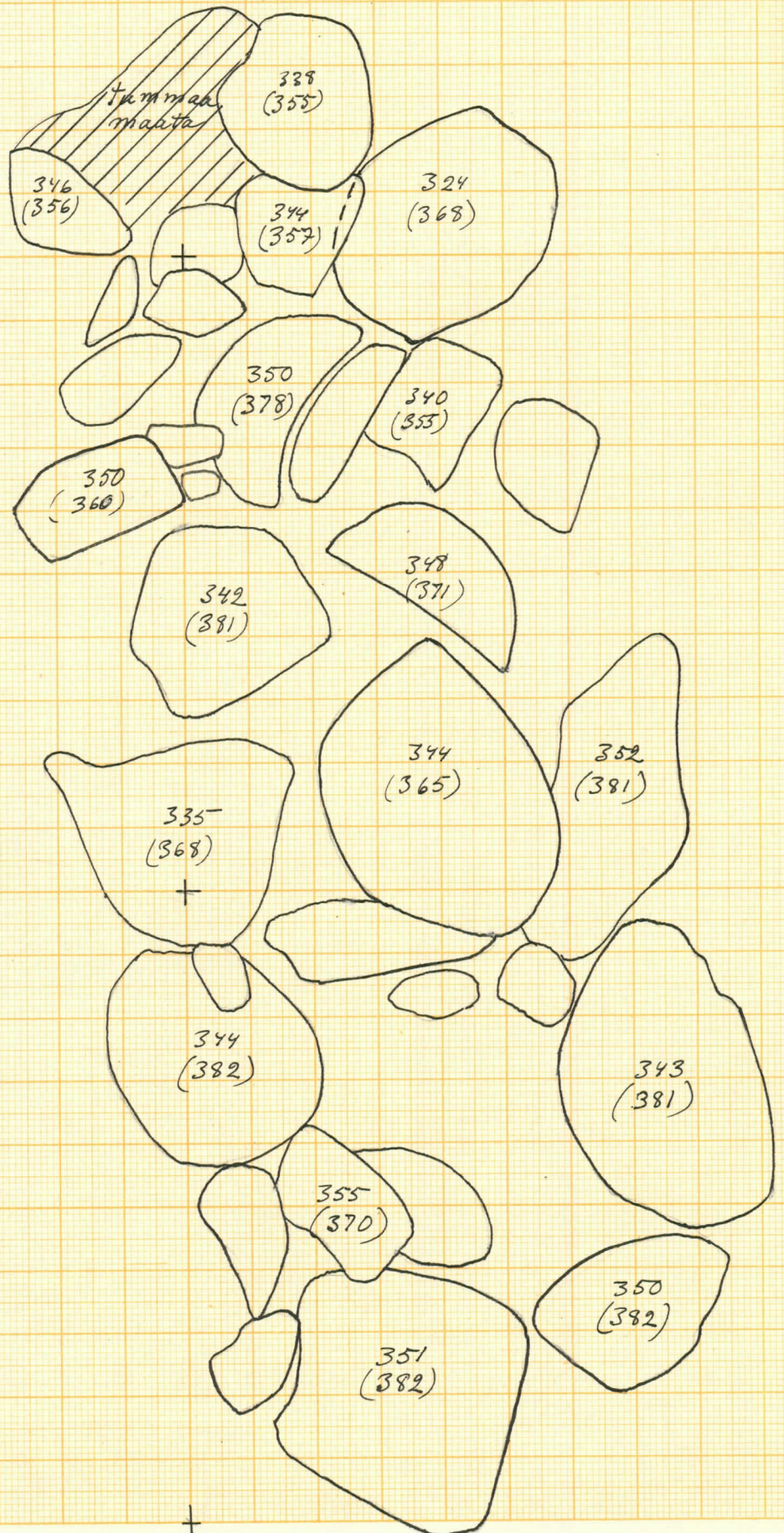
Kartta n:o 49.

Mikkeli, Visulahti

Hauta ~~XXXI~~:1

J. Leppäaho -55

1:10

33m
+
22m

33m
+
20m

+

+

Kuitta n: 50

35m
+
22m

35m
+
20m

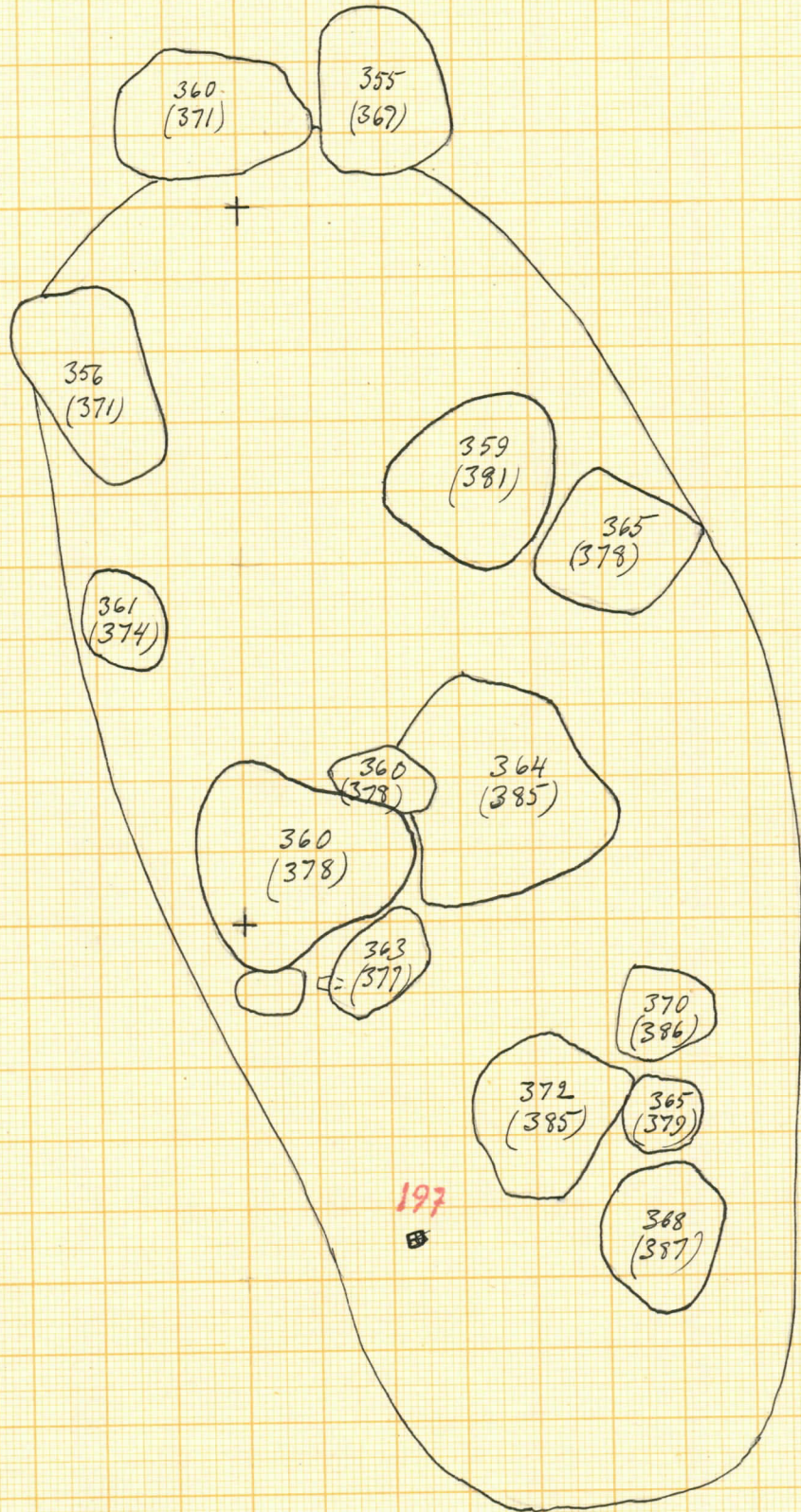
Mikkeli, Visulahti

197-piikioi

Hauta XXXI: 2

J. Leppäaho - 55

1:10

3m
2m

33m
20m

+

+

Kartta n:o 51

35m
22m

35m
20m

Mikkeli, Visulahti

Hauta ~~XXXI~~ : 3

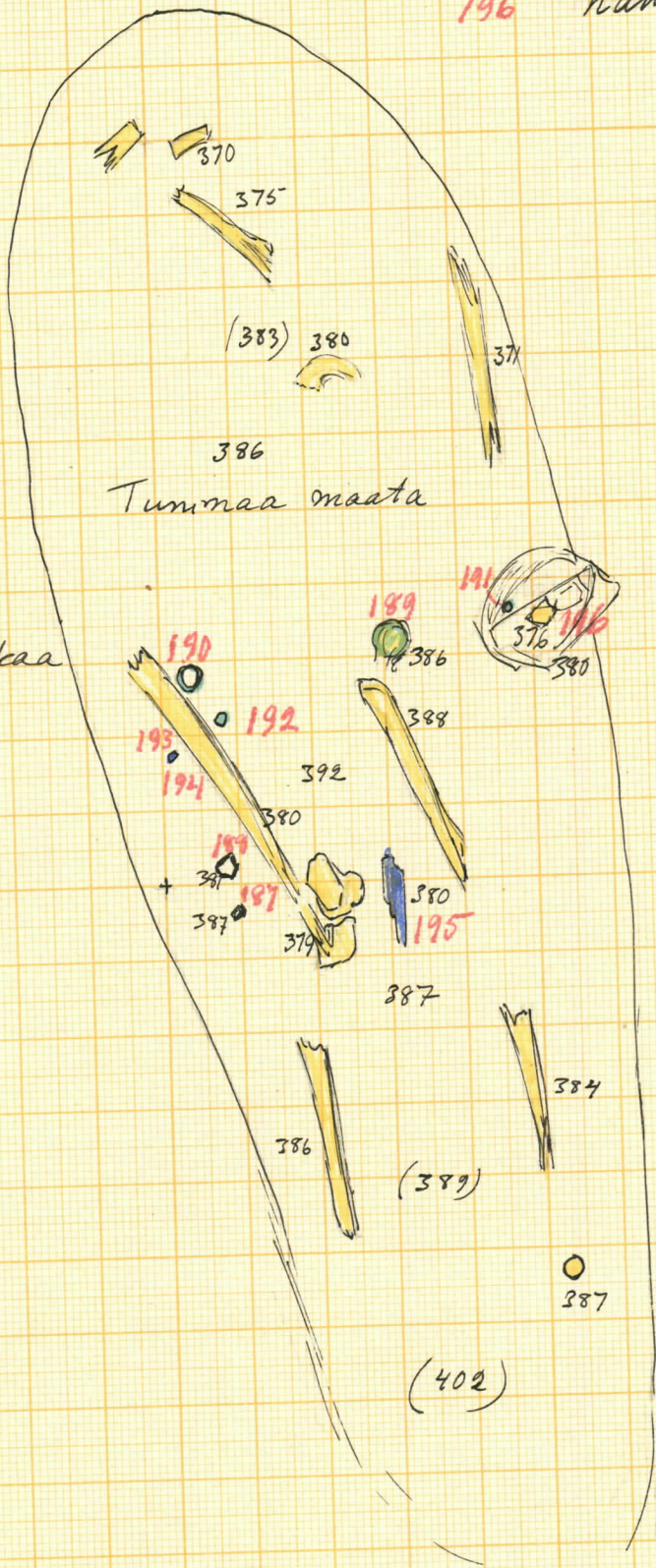
J. Leppäaho -55

1:10

- 187 Piikivi
- 188 piikivi
- 189 vyönsolki
- 190 vyönsolki
- 191 pr. helmi
- 192 vyönsolki
- 193 niitti
- 194 kannike
- 195 veitsi
- 196 hammas

33m
+
22m

33m
+
20m

Keltaista hiekkaa

Tummaa maata

35m
+
22m

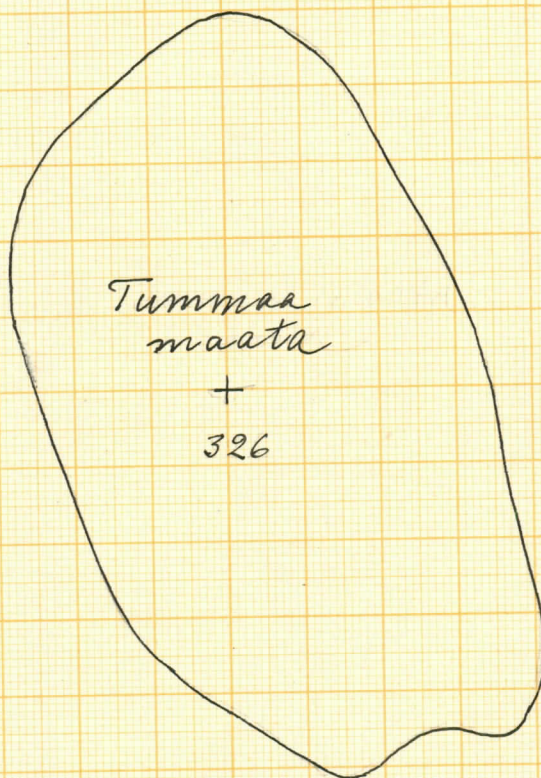
Kuitta n: 52

Mikkeli, Visulahti'

Hautaa XXXII:1

J. Leppäaho - 55

1:10

Keltaista
hiekkaa

Tummaa
maata

+
326

28m
+
22m

28m
+
20m

22m
+
22m

+

22m
+
22m

Kerho n:o 53

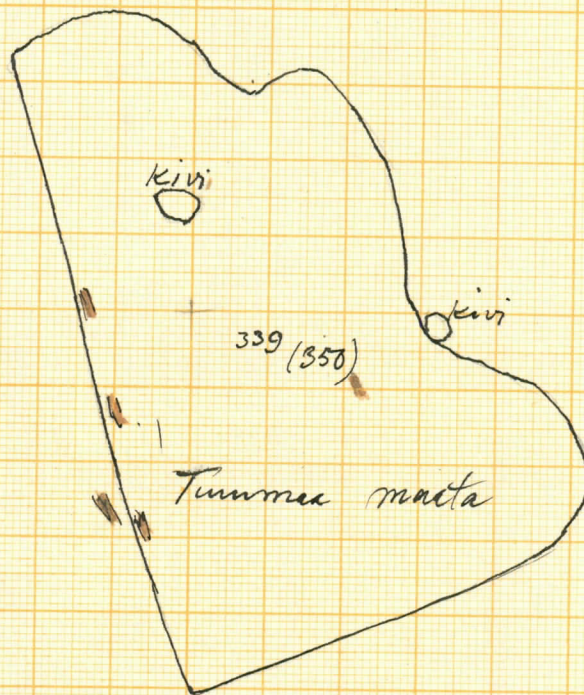
Mikkeli, Visulahti

Hauta ~~XXXII~~: 2

J. Leppäaho -55

1:10

Keltaista
hiekkaa

Kanta n:o 54.

Mikkeli, Visulake:

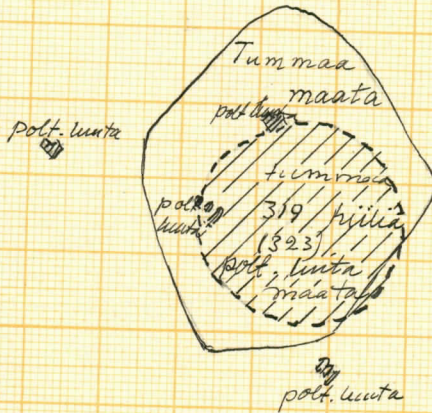
Hauta XXXIII

J. Leppäaho -55

1:10

27m
+
23m

27m
+
22m

28m
+
23m

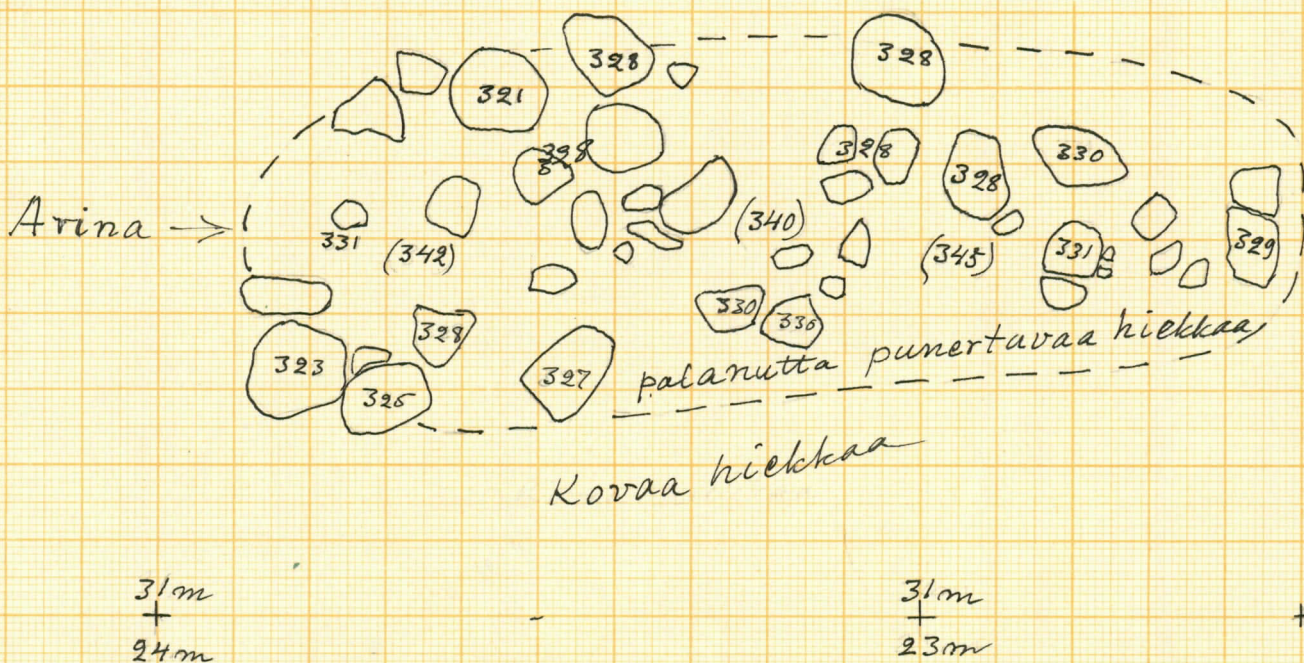
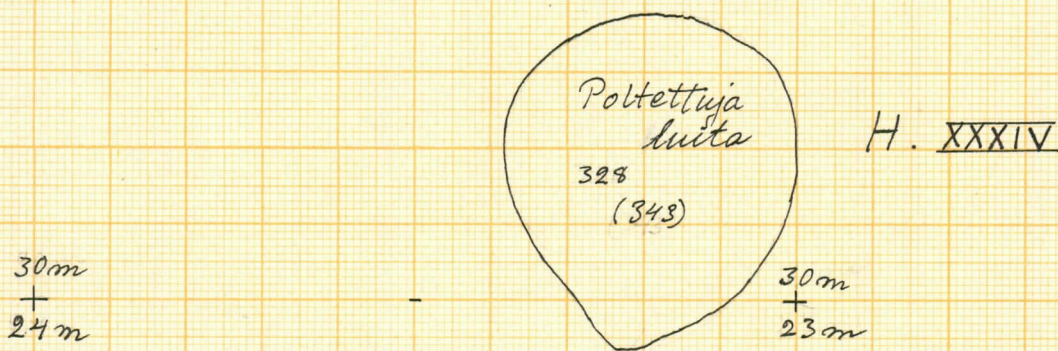
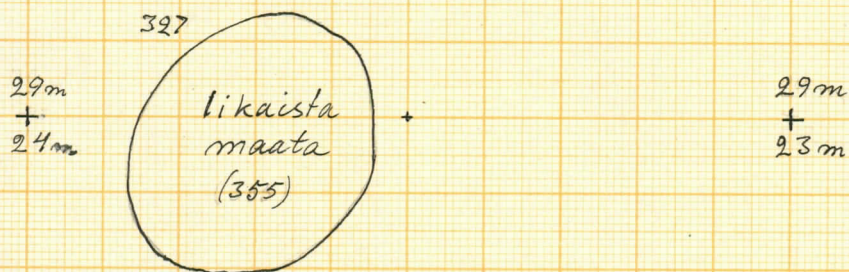
28m
+
22m

Kartta n:o 55

Mikkeli, Visulahti

Hauta XXXIV ja arina XXXVI

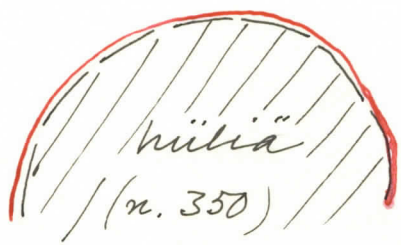
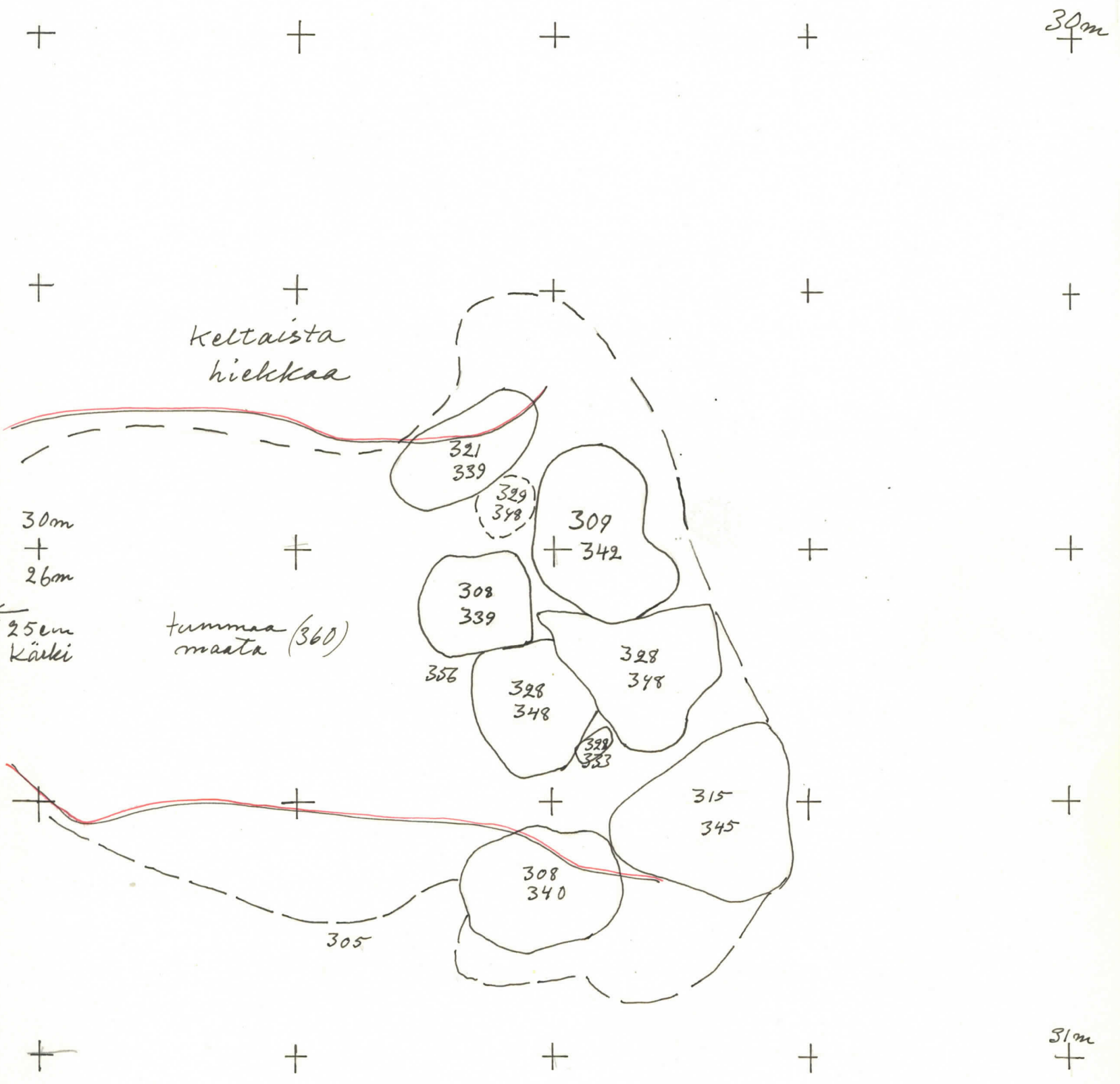
J. Leppäaho -55 1:10

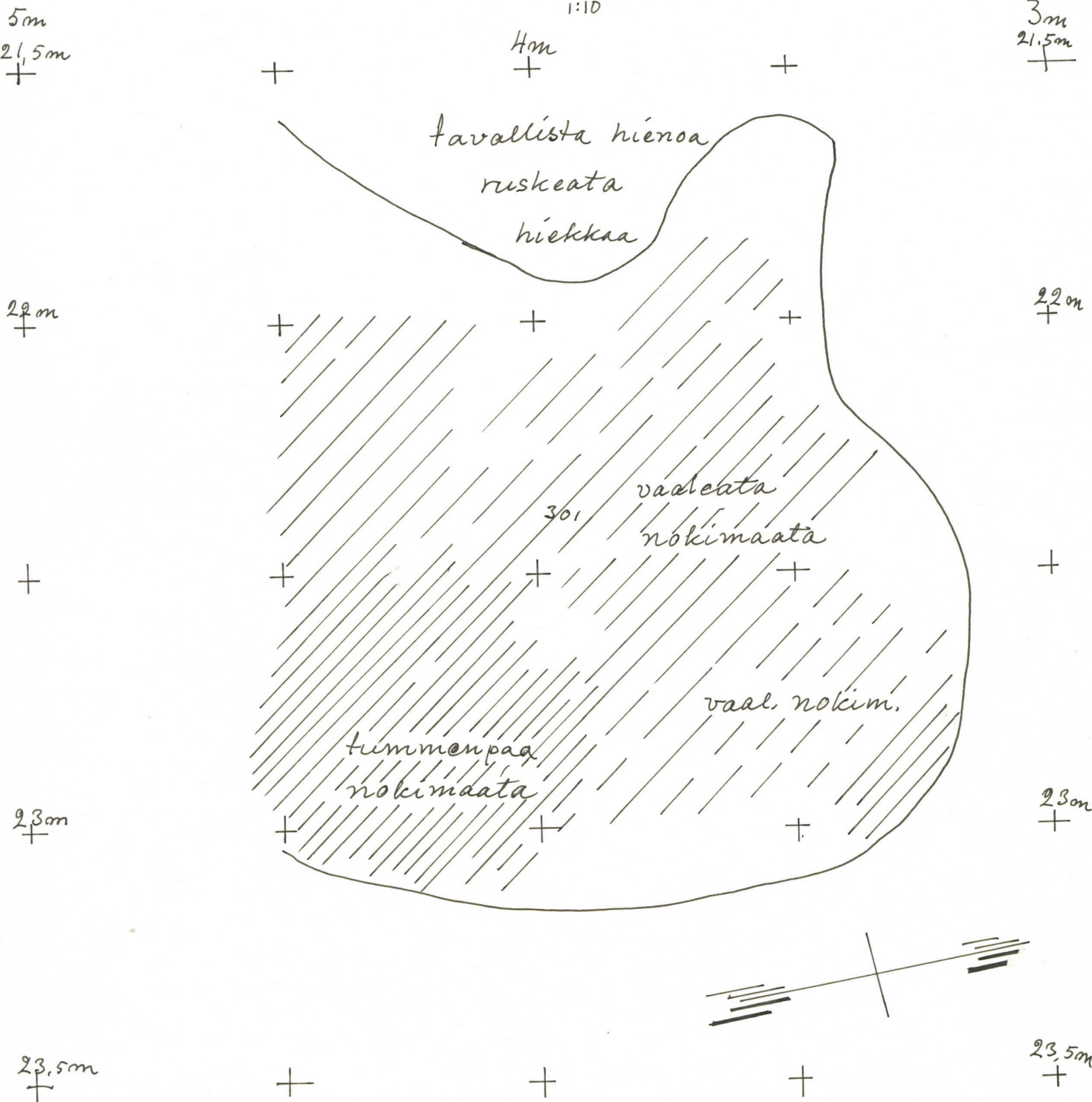
K... -55

MIKKELI, VISULAHTI
HAUTA XXXV
J Leppäaho 1955
1:10

toinen kerros

MIKKELI, VISULAHTI
"Rakennuksenpohja"
J LEPPÄÄHO -55
1:10

MIKKELI, VISULAHTI
"Rakennuksen pohja"

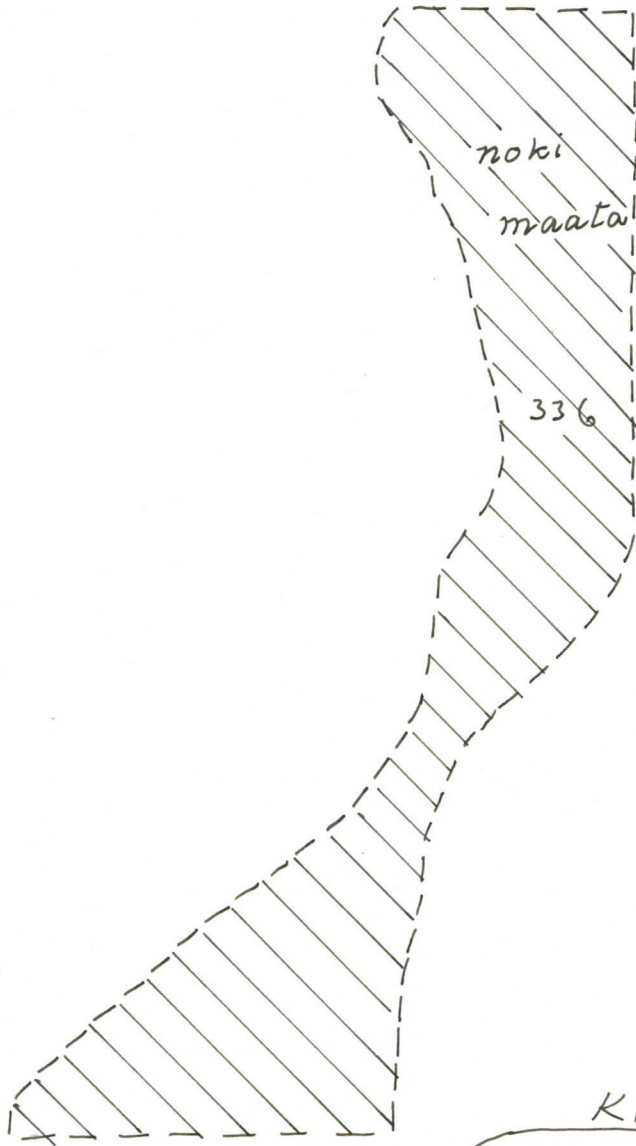
Kartta 59

LEPPÄÄHO -55

1:10

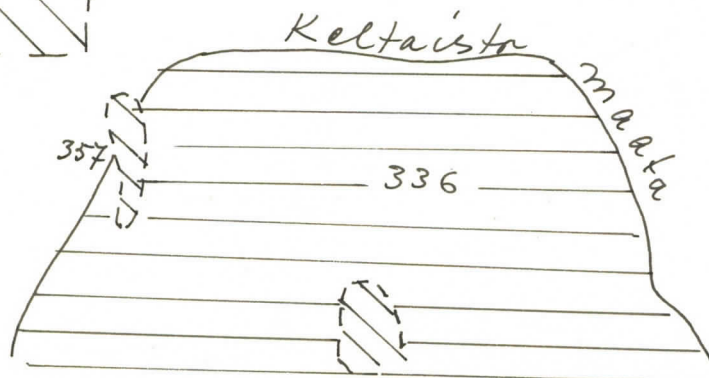
22m
+
10m

22m
+
8m

24m
+

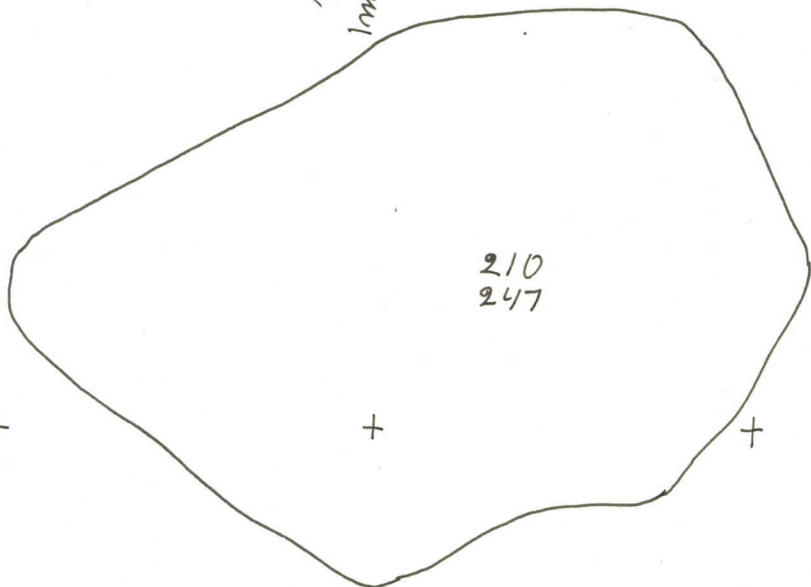
24m
+

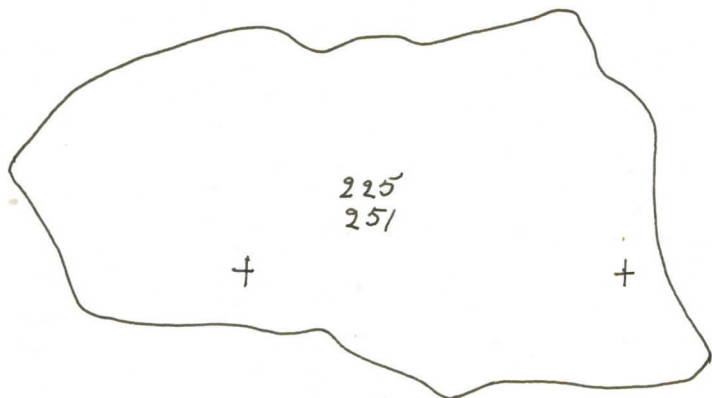
MIKKELI, VISULAHTI
"Kaksi isoa kiveä"
J LEPPÄÄHTO -53
1:10

+ + +

↑
1m pikkilanka-
aitaan

+ + +

+ + +

Kartta 60.a,

MIKKELI, VISULAHTI
n.s. "Mysteerio"
J LEPPÄÄHO -55
1:10

8.5m
+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

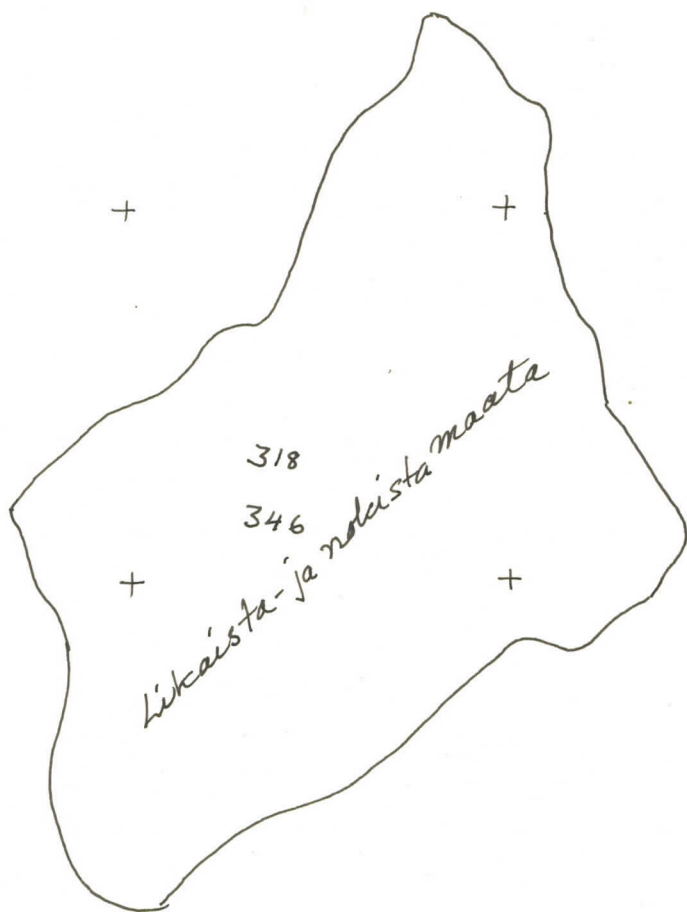
+

+

+

+

+

7.5m →

+

10.5m

MIKKELI, VISULAHTI

Laikkusa, nokea

J. Leppäaho -55

piirt. R Turunen

1:10

22m
+

16m
+

+

15m
+

Savihiesua
vihertävän
kellertävää

Tuhkan ja savon
sekoitusta

339

tuhkan
väristä
maata

Tummaa
nokilaiskia

23m
+

+

+

+

+

kellertävää hiekkaa

keltaista
hiesua

noen väristä maata

344

tummaa
maata

342

tummaa
täpliä

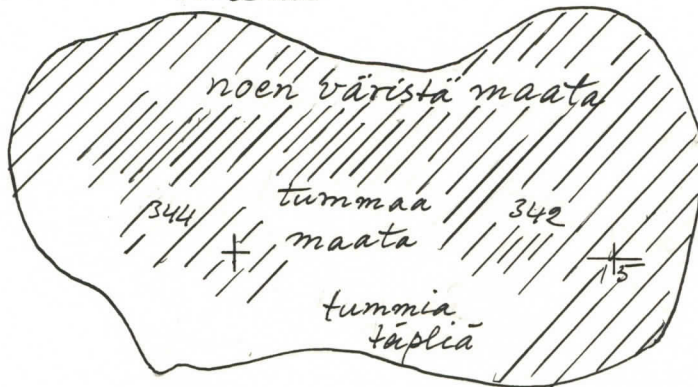
24m
+

16m
+

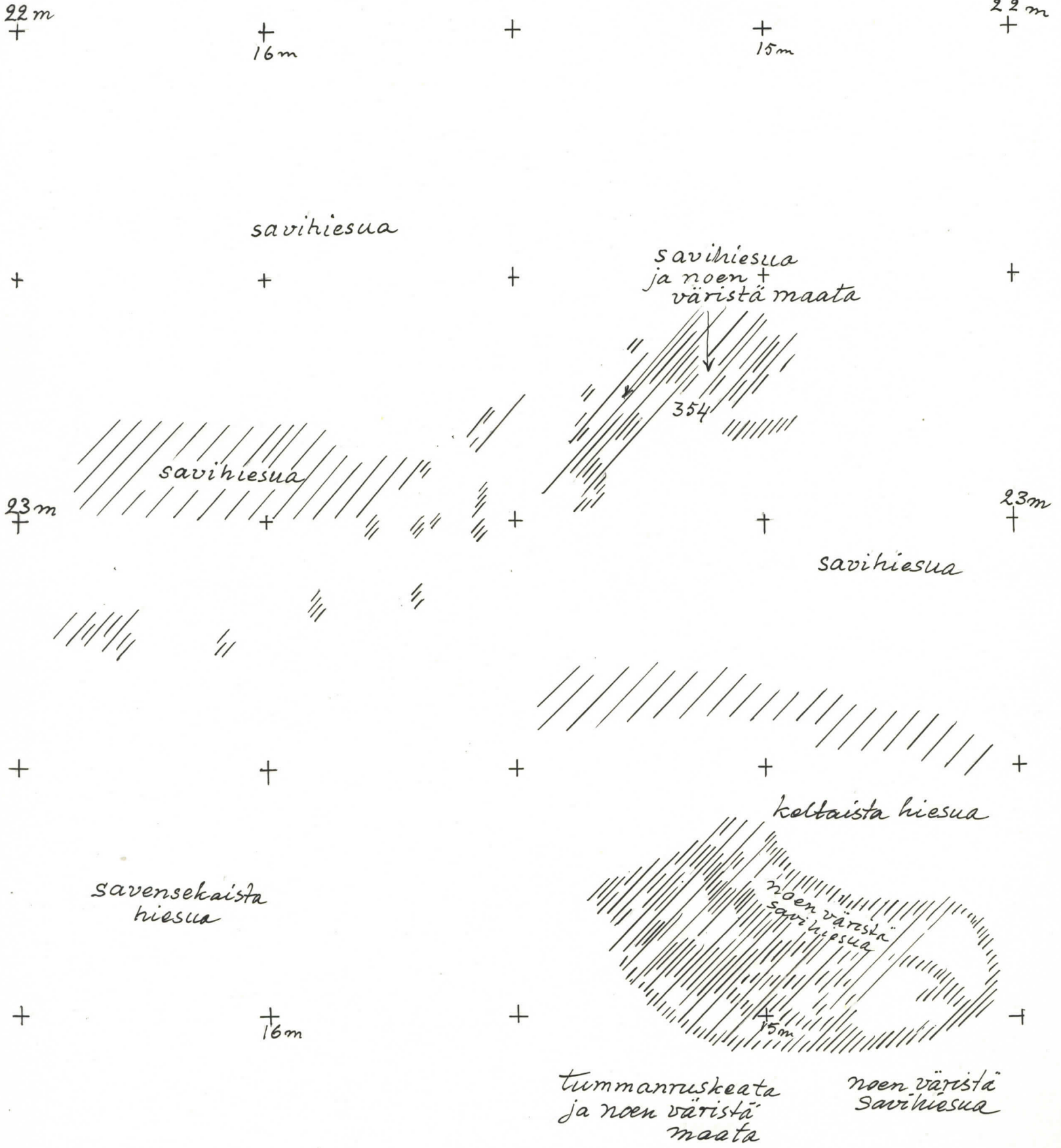
+

15m
+

24m

MIKKELI, VISULAHTI
Laihtuja nokea
J. Leppäaho -55
piirt. R. Turunen
1:10

MIKKELI, VISULAHTI
J Leppäaho -55
1:10

13m
+
30m

12m
+

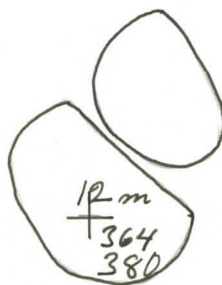
11m
+
30m

+

+

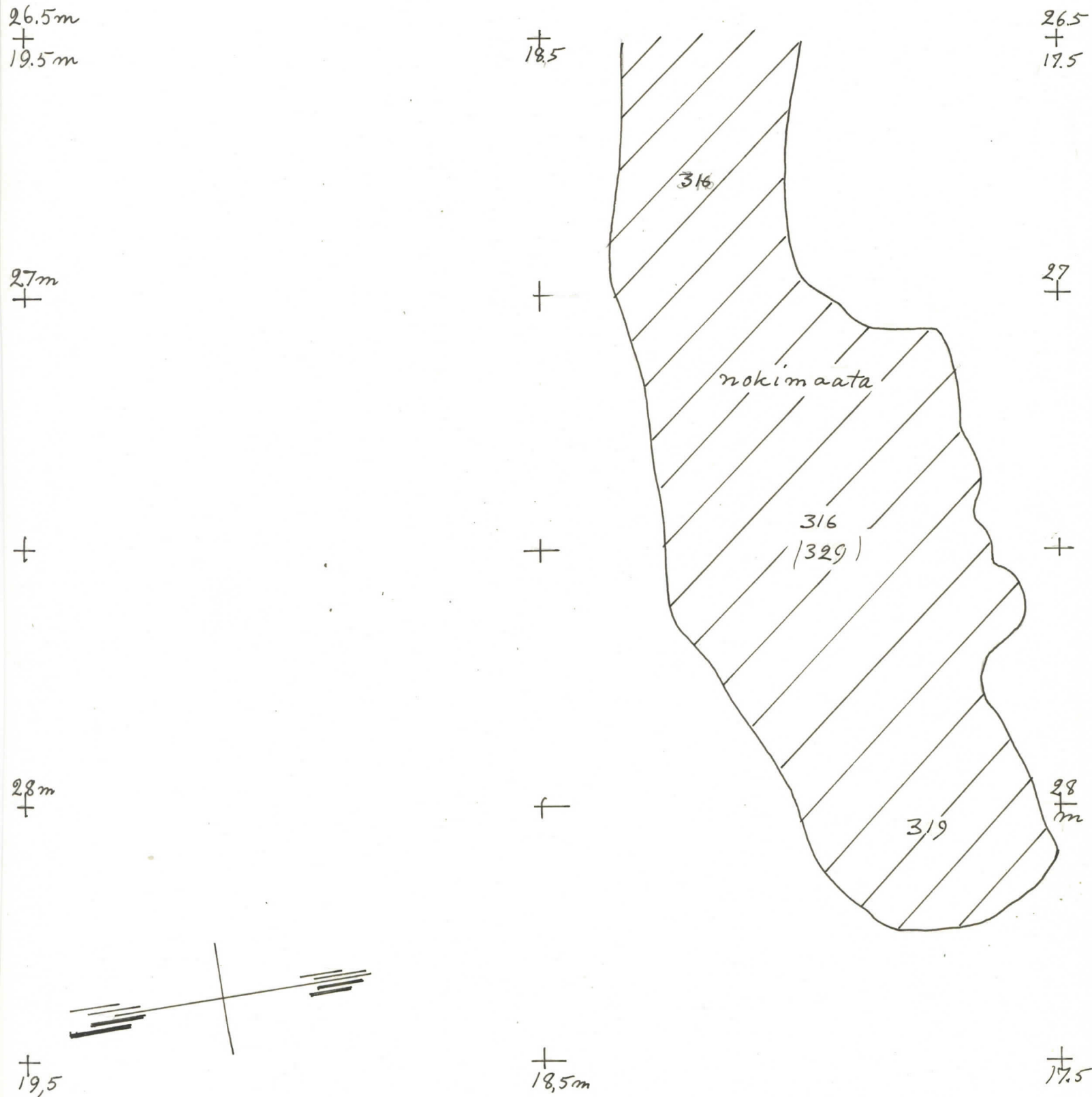
+

13m
+
32m

11m
+
32m

MIKKELI, VISULAHTI
NOKIMAATA
J. LEPPÄÄHO - 55
1:10

MIKKELI, VISULAHTI
PINTAPUNNITUS
tien eteläpuolelta
LEPPÄÄHO 1955
1:50

20-30

30m 268 +	279 +	274 +	275 +	20m +
30m				20m
279 +	270 +	279 +	280 +	+
289 +	282 +	283 +	282 +	+
290 +	284 +	282 +	282 +	+
293 +	288 +	280 +	286 +	+
30m 300 +	300 +	299 +	303 +	30m +
30m				20m

Kartta 66.

MIKKELI, VISULAHTI
Pintapunnitus
tien eteläpuolelta
J LEPPÄÄHO 1955

30m 302 + 30m	302 +	300 +	302 +	308 +	30m 307 + 20m
332 +	+	+	313 +	314 +	311 +
				318	314
339 +	337 +	+	+	+	+
360 +	384 +	384 +	380 +	+	+
385 +	398 +	393 +	395 +	394 +	389 +
40m 410 + 30m	4120 +	4120 +	415 +	4120 +	40m 4120 + 20m

MIKKELI, VISULAHTI
KALMISTO, I
pintapunnitus
J. LEPPÄÄHO-55
1:50

0-10m

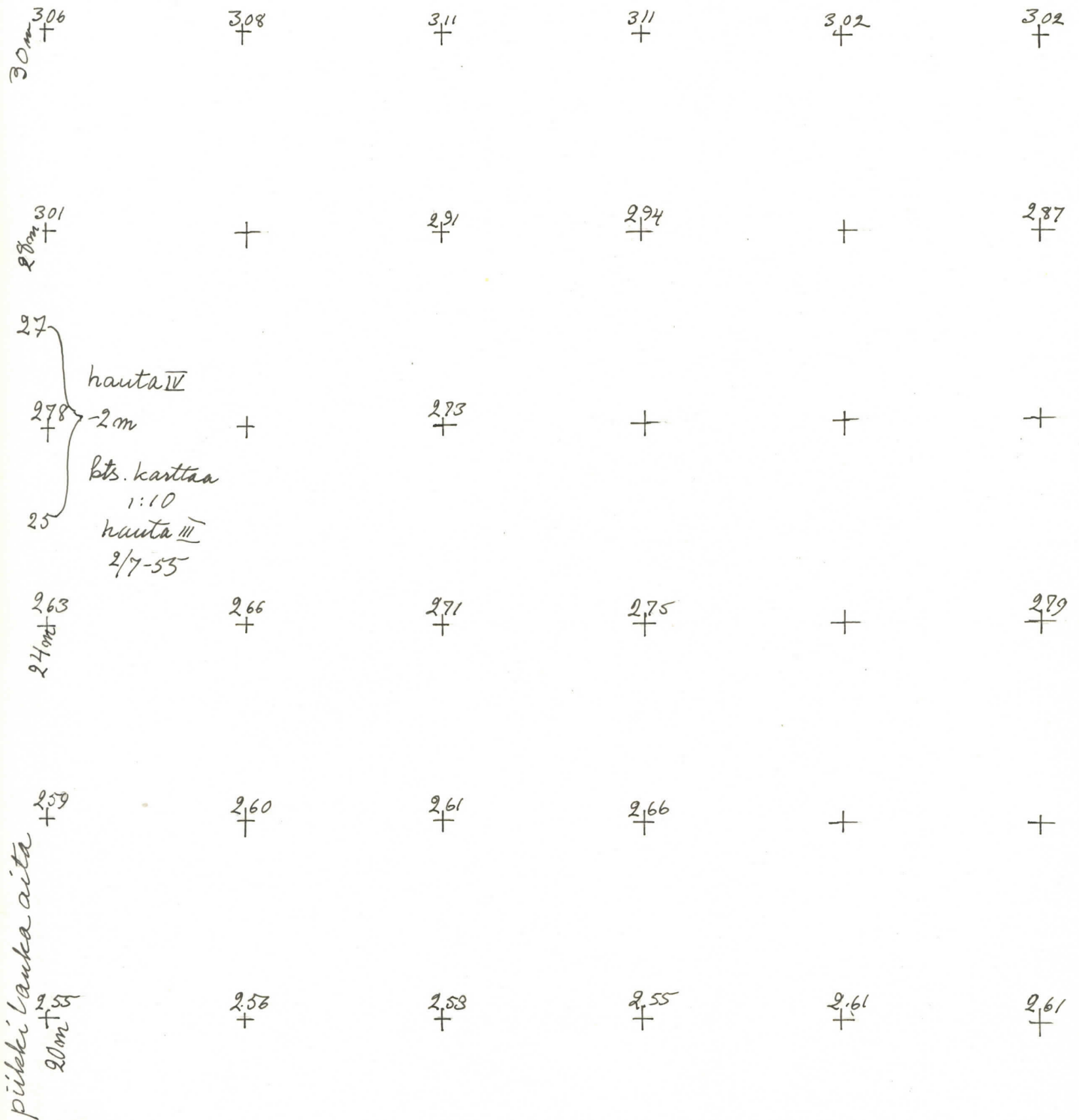

piikeli laukka oita ↑

Kartta 68,

MIKKELI, VISULAHTI
KALMISTO III
Pinnapunnitus
J LEPPÄÄHO -55
1:50

20-30m

MIKKELI, VISULAHTI
J. LEPPÄÄHO 1955
Pintapunnitus
1:50

10-20 m

10 +218	+299	+220	+219	+	10 m + 232
+231	+231	+225	+223	+	Pihkijänkaaitajien +
+240	+242	+244	+239	+	
+251	+257	+250	+	+	
+262	+262	+253	+	+	
20 +262	+	+254	+250	+	20 m +

20-30m (10-20m)

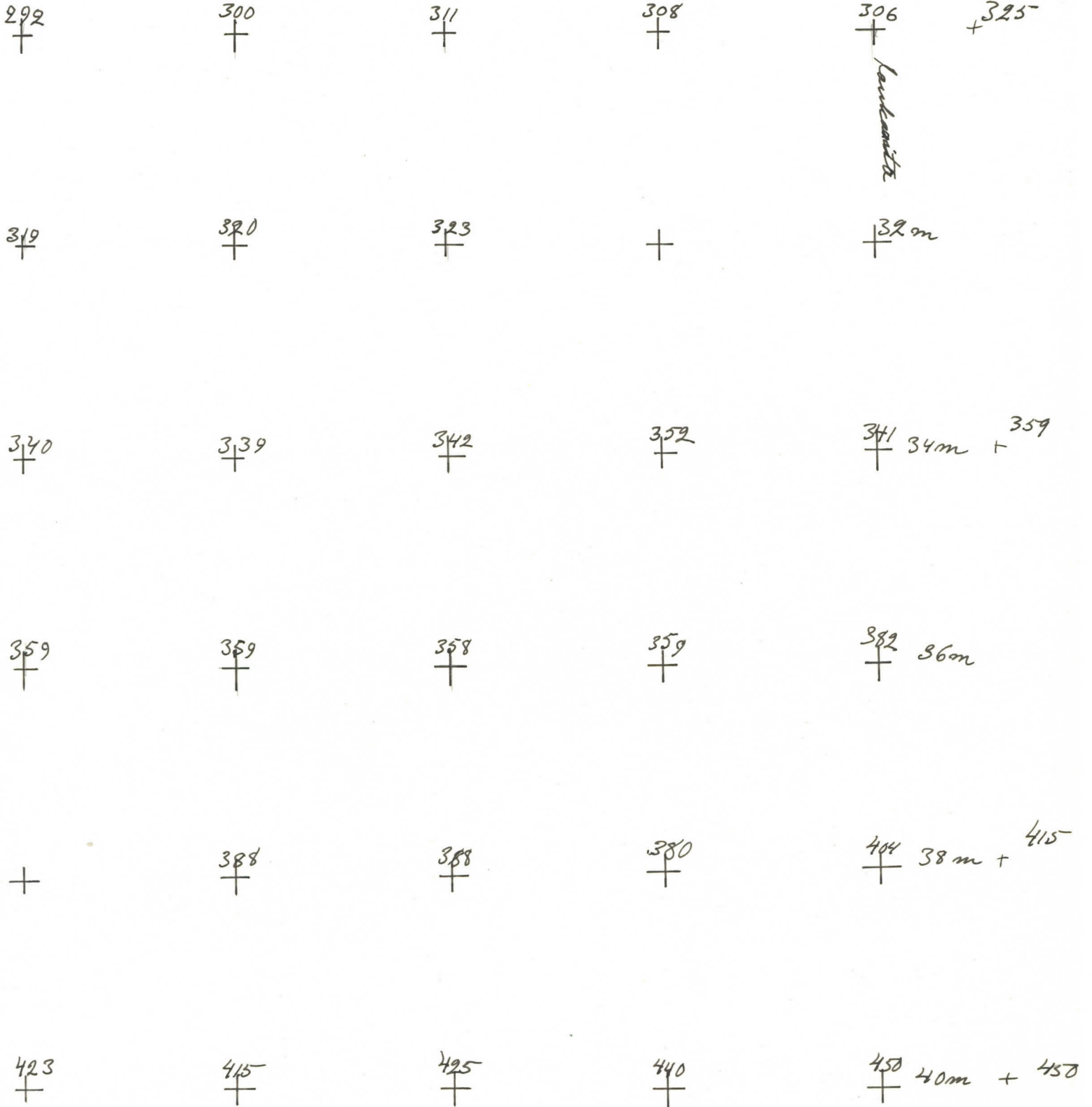
MIKKELI, VIISULAHTI
Pintapunnitus
J LEPPÄÄHO -55

1:50

20m + 270 20	270 + 18	271 + 16	269 + 14	263 + 12	262	20m + 10m
276 + +	275 + +	272 + +	270 + +	268 + +	267	+
280 + +	277 + +	275 + +	279 + +	280 + +	281	+
			288 + +	290 + +	283	
292 + +	285 + +	289 + +	281 + +	+ +		+
300 + +	297 + +	295 + +	292 + +	+ +		+
30m + 307 20	+ 307 18	+ 305 16	304 + 14	+ 12		30m + 10

Kartta 71.

MIKKELI, VISULAHTI
pintapunnitus
30-40 m
J LEPPÄÄHO -53-
1:50

Kartta 72

MIKKELI, VISULAHTI
soljen löytöpaikka
7 LEPPÄÄHO -55
1:50

1. solki

+20

+

Piikkilankaita

+

+

o1.

+

savimaa

hiekkamaa

+10

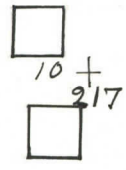
MIKKELI, VISULAHTI
 PINTAPUNNITUS
 J LEPPÄÄHO 1955
 1:200
 tien pohjoispuoli

Kartta n° 73

0+
176

+
177

+
178

+
218

+

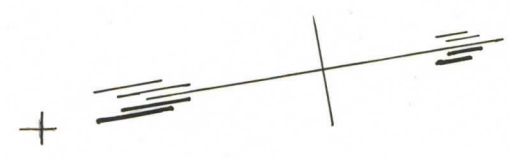
20+
241

+
257

+
271

30+
331

+
366

40+
520

+

+

maantie

MIKKELI, VISULAHTI
 Pintapunnitus maantién pohj. puolel
 J. LEPPÄÄHO 1955

†
102

-1.0
†
104

†
109

†
105-

†
115

8m
†
116

†
121

†
115-

†
124

-6m
†
130

†
136

†
128

†
124

-4.0m
†
141

†
152

†
152

†
140

-2m
†
157

†
167

†
164

0
†
177

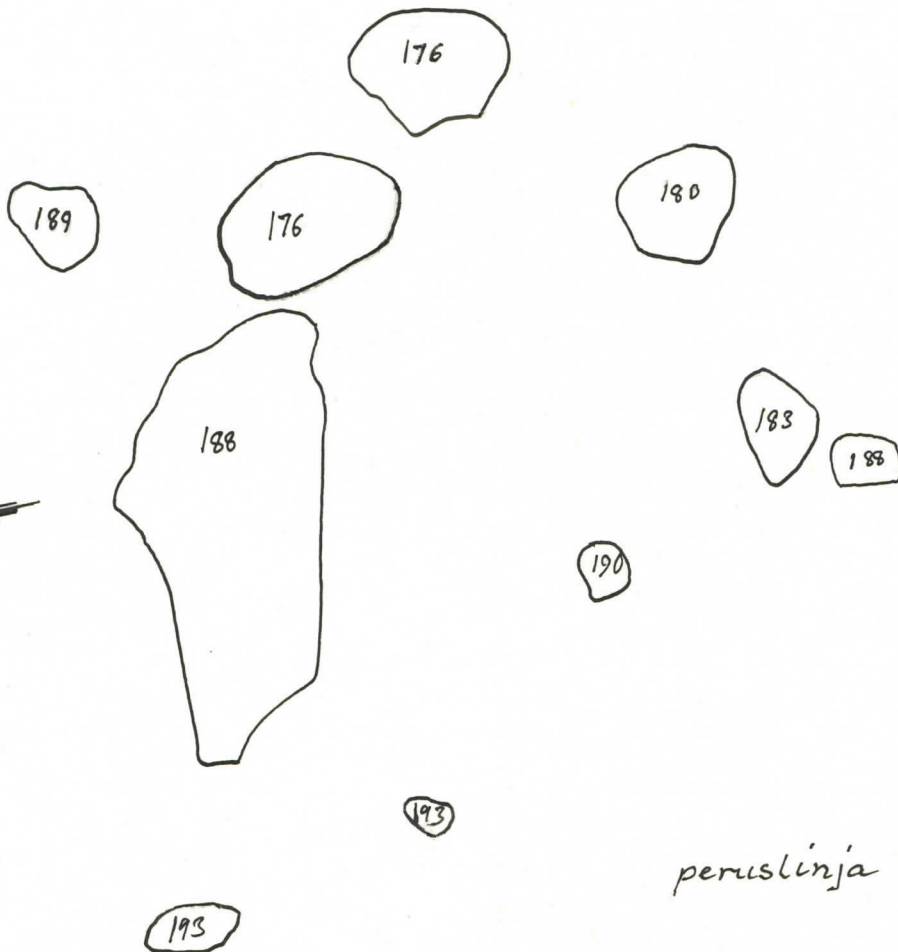
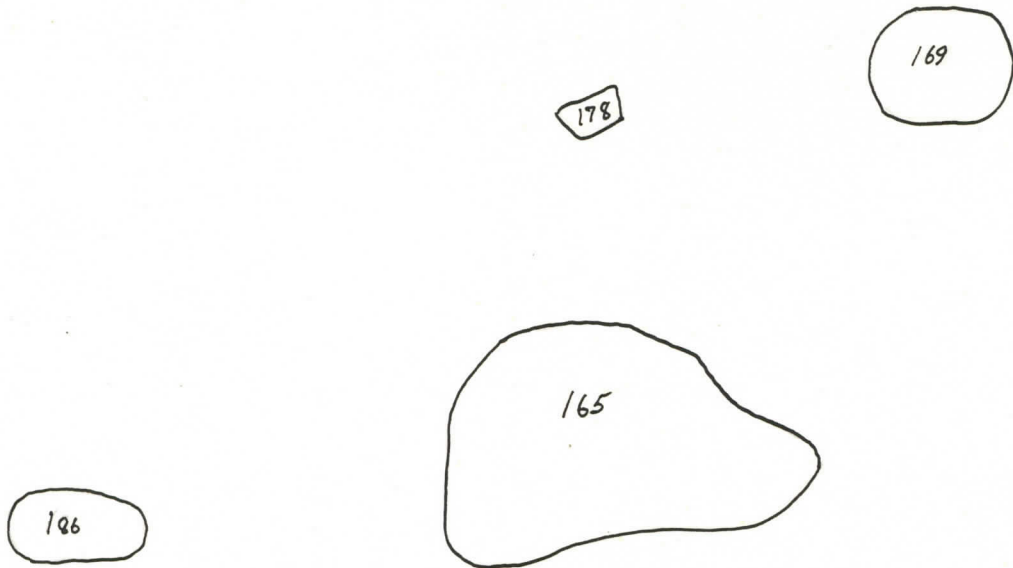
4m
†
179

†
176

MIKKELI, VISULAHTI
J. LEPPÄÄHO 1953
maantien pohjoispuoli
1:10

-3m
+
-3m

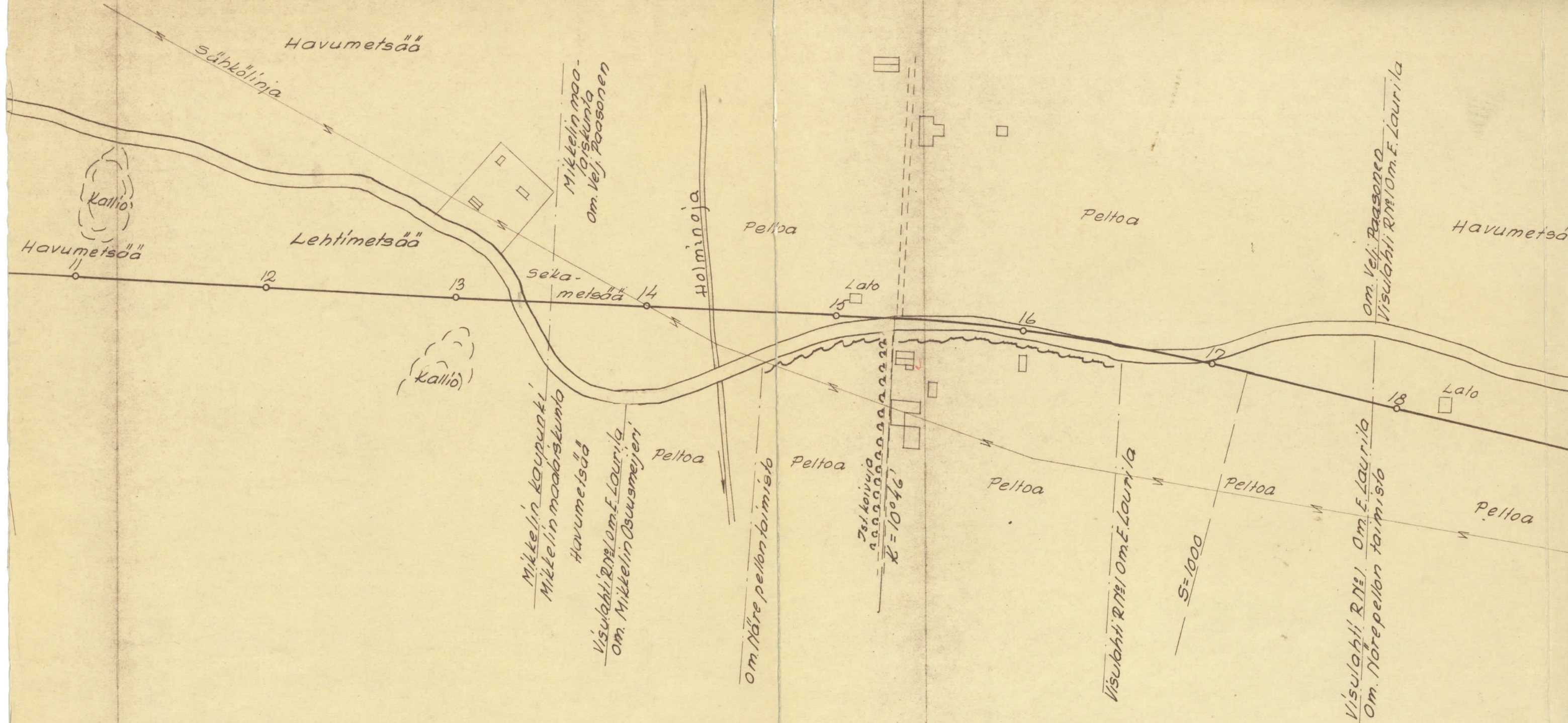
-3m
+
-1m

-3m
+
-1m

-1m
+
-1m

peruslinja 1m:n päässä →

Kartta
 Mikkelin - Juvan
 uudesta maantielinjasta
 1:2000

Tämän kartan kohteet ovat piirretyt
 verraten "suurpiirteisesti", kun kart-
 ta verrataan kaupungin karttoihin
 n:o 1 ja 2. Vain itse tielinjat pitäne
 paikansa. Myös löytöjen metkin-
 näistä lieveilapahitukset 10 m.
 suuruisen mittausvirhe, josta
 tarkemmin itse kertomuksessa.

Om. Veli Haasonen
Visulahden tila Om. E. Laurila

Om. Matti Pellon taimisto

Havumetsää

Peltoa

Visulahden tila

Peltoa

18 Lato

Kp. 194/5

Peltoa

19

Peltoa

Kirves pl. 21+33.4

Maisen luuranko

20

peltoa

21

Muuntaja

22

Peltoa

Visulahden tila Om. E. Laurila

Riipi

Lato

Visulahden kartanoon
Latoja

Visulahden pohja

